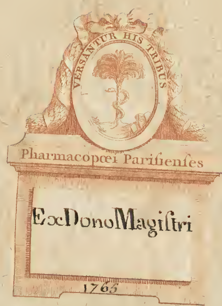
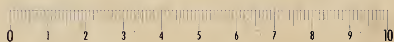

DE LECTV MEDICAMẼTIS

PRO · CŌI · BIBLIOTECA
PHARMACOPEORV.
VRBIS · LVTETIAE ·

VERSANTUR HIS TRIBUS
Pharmacopœi Parisienses
Ex Dono Magistri
1765

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

CLAVDII GALENI PERGAMENI DE TEMPERAMENTIS LIBRI III.

DE INAEQVALI INTEMPERIE LIBER I.

Thoma Linacro Anglo interprete.

Cum Isagoge in eosdem libros, & scholijs marginalibus longè doctissimis, per Iacobum Syluium, Regium medicinæ professorem.

Οὕτως ἡδονῶν ἀπέχου τῶν ὀλεθρίων.

Sic perniciosis voluptatibus abstine.

PARISIIS.

Apud Iacobum Gazellum, in uico D. Ioannis Lateranensis, è regione Collegij Cameracensis.

1549.

IN LIBROS GALENI DE TEMPERAMENTIS, IACOBI SYLVII REGII MEDICINAE PROFESSORIS ISAGOGE VTILISSIMA.

Lementa quatuor, ignis, aër, aqua, terra, rerum omnium generabiliũ & corruptibilium principia, per se tota à suis qualitatibus summis, & corporum cœlestium motibus confusa, pro mistionis modo & differentia, res alias atq; alias cõstituunt: adiuta nunc tota transmutãdæ rei substantia, ut fit in nutritione: nunc formatrice in natura uirtute, ut in animalibus generãdis. quæ quidẽ artifex facultas est, & particulas animi moribus accõmodas effingit, ne solis qualitatibus formandarũ partiũ causam tribuamus, cũ hæ formationis tantũ sint instrumenta: formator alius, tum propinquus, ut semen: tum remotior, diuinioris cuiusdã originis. Quanq̃ hæ qualitatum solæ per tota alterant ea quibus adsunt, & cũ quibus dixi, in alterũ essentiæ speciem transferunt. Ab his, quæ dixi, res omnes fiunt, exempli gratia: hæc os, illa caro, alia uena, alia arteria, & cæteræ res, id quod sunt, fiunt, pro cuiusque ipsarũ temperamenti proprietate & differentia. Vnde tot similarium partium temperamenti differentiæ sunt, simplices quidẽ, quot sunt elementa, calidior, frigidior, humidior, siccior. Compositæ uerò, aliæ quatuor, calidior & siccior, calidior & humidior, frigidior & siccior, frigidior & humidior. Quibus accedit princeps omnium quæ temperatissima est. Hæc autẽ partiũ similariũ sine latitudine eucrasia, & tẽperatura omniũ optima, perfectissimaq; in animalium saltẽ corpore, cogitatione potiùs usurpatur, quàm uerè subsistat: cùm nunquã planè sit uisa in animaliũ corpore: aut siquando uisa est in aliquo optima natura prædito, ne minimũ quidẽ tempus sibi similis durauit. Adeò id corpus multis necessariò ipsum alterantibus, ætati ad siccius semper tendenti, sumendis, educendis, admouendis, faciendis, est cõtinuè obnoxiũ: quæ omni propè momento corpus sic immutant, ut etiam si optimũ omnino temperamentũ esset sortitum, tamen id diu seruare non posset. Altera est temperatura ab huius absolutæ, summæ, optimæ, perfectione parũ deficiens, non tamen eatenus, ut sensu ullo recessus deprehendi posit, q̃ ad actionẽ & usum pertinet: sed de qua queri plane non possis, quæ in sanis omnibus temperatis subsistit, & apparet, & pro optima & absolutissima nobis habenda est: & quãtò propiùs ad omnino optimam reliquarum uelut canonem & indicem accedit, tantò perfectior: quantò magis recedit, tantò imperfectior. Ab hac iterum tertia quædã temperatura deficit, nondũ tamen tantũ, ut animali sit grauis, & actionem aliquam lædat: sed per hanc nobis esse sanis adhuc licet.

Exemplũ huius esse possit Phydias, &c. initio lib. 2. facult. naturalium.

Ambarum tanta est latitudo (cùm prima sit indiuisibilis) quanta est sanis differentia actionũ in excessus ac defectus uarietate. Auditionem enim, uisionem, ambulationẽ, coctionem, & cæteras actiones sani non similiter obeũt, sed hic perfectiùs, ille imperfectiùs: cũ enim actionũ diuersitas temperamenti modũ sequatur, quot sunt temperamenti diuersitates, tot functionũ differentiæ. Sic pueri actionibus corporeis, id est, naturalibus, cæteris præstant, idq; magis & minus: ut animalibus, ætas omnis à pueritia usq; ad ipsam à summo uigore remissionẽ, in qua robur omnibus minuitur. In quibus etiã magna est latitudo & tẽperamenti diuersitas, cùm hic altero sit calidior, frigidior, humidior, siccior. Has tamen omnes actiones tam naturales quàm animales bonas per omnes ætates, & dictas temperaturas obire possumus. Ita ut sanorũ tẽperamentũ triplex sit: Primum, undequaque optimum & exactissimũ, quod unicũ est & simplex, latitudine carens. Nam in omniũ rerũ genere, quod optimũ & perfectissimũ est, id unicũ est, cùm deterius fieri nequeat: uitiosa uerò, plurima. Secundum, mediũ, nulli uitio, quod saltem sensu percipiatur, obnoxium: quod pro optimo recipimus. Tertium, est intemperatum, uitioque expositum, & de quo queri possis magis & minus, pro recessus à medio uarietate: in eo tamen sani sumus. Graciles enim & obesi, non admodum tamen, ex contrariis maximè temperamentis facti sani sunt: licet neutrũ habitum planè laudemus, sed amborum medium eusarcum, in quo laudabile similarium temperamentum, & actiones inculpatæ. quanquam ne hic quidem habitus corporis medius uerè, & ad unguem perfecta temperie sit: tamẽ pro inculpato & optimo censetur, quòd ad actionẽ & usum sit satis: & similibus seruari debet: ut tertiũ temperamentũ, aut uerius intemperies, intra tamen sanitatis terminos contenta, est corrigenda contrariis, ut siccior hũmectãtibus, sumẽdis, admouendis, educendis, faciendis: & aliæ similiter, non aliter quàm quæ morbosa est intemperies, nisi quòd

hæc ualentiora requirit contraria, ob id, quòd magis à medio recessit.

Vnde tres in totum, corporis dispositiones in nobis statuendæ sunt, optima nobis cognita deterior, & morbosa: quarum omnium magna est latitudo, innumerabilésque sunt differentiæ, maioris & minoris ratione. Cùm autem homo sit animal sapientissimũ, & solum eorum quæ sunt in terra diuinum, & omnium quæ cœli ambitu clauduntur, perfectissimũ: ut formam omniũ nobilissimam, rationalem animam: sic corpus est sortitus omnium optimè constitutum, idémque sanissimum, quod est similaribus cunctis partibus temperatissimum, in calidi, frigidi, humili, sicci symmetria, seu omnium partium uniuersa substantia inculpata, & partibus organicis omnibus optimè conformatum, ex similarium omnium magnitudine, numero, figura, situ, connexu inter se mutuo. Ex quibus actionum integritas solida, & solutu difficilis proficiscitur, ut quæ causis omnibus morbosis, externis scilicet & internis fortiter resistat. Igitur inter salubres corporis habitus quod ad partes similares attinet, unus temperatus, octo intẽperati: per intemperies scilicet simplices 4. & cõpositas totidem. Morbi autem harum nulli sunt temperati, sed omnes intemperati, & tot numero, quot salubres intemperaturæ, hoc est, octo, simplices 4. & compositi 4.

VARIAE TEMPERATVRARVM ET INTEMPE*raturarum diuisiones.*

- Eucrasia, id est bona temperatura.
  - AD PONDVS.
    - *In cuius mistura est æqualis quatuor elementorũ mẽsura & portio, nec ulla qualitas alteri cõtrariæ præpollet, sed in ipsarum quatuor medio exquisitè est posita. ut cutis interna & summi digiti manus, hominis ad iustitiam temperati, in aëre ad pondus temperato, qualis est Vere medio, & climate quarto Galeno: uel quinto, Auerroi: uel sexto cum Manardo. Cui ad pondus temperatus dicitur homo, partibus suis omnibus temperatissimus, si inueniretur. hæc tamen cutis omnium mundi rerum exactissimè media est, calida tamen sentitur, quia animalis pars est, ac uiuit, alioqui non magis calida, quàm frigida sentiretur: ut neque cætera ad pondus temperata, id est, inter utranque quatuor qualitatum primarum contrarietatem exquisitè media. Huc pertinet, quod Galenus docet lib. I, temper. Medium temperie in toto animaliũ genere esse hominem. Mediúmque, ut in hominũ specie, esse eusarcon. i. quadratum, qui nec crassus, nec gracilis, nec calidus, nec frigidus appellatur, nec alio quouis nomine excessum uel defectum significante: supra quẽ quisquis fuerit, is prorsus calidior, frigidior, humidior, siccior fuerit. Hanc uerò æqualitatem ad pondus nõ elementorum mole & pondere metimur, sed uiribus & efficacia. Nam terræ plus quàm aliorum elemẽtorũ, partes corporis nostri sortitæ sunt: & ignis magna moles, minus grauis q̃ terræ portio minima, quãuis ignẽ ponderare non liceat, ut Esdræ lib. 4. cap. 4. Medium igitur elementorum ad unguem & exacta æqualitate & in tota substantia temperatũ, uerè ac prorsus quod pondere temperatũ dicitur, ex paribus elementorũ uiribus prorsus concretũ intelligitur.*
  - AD IVSTICIAM.
    - *In qua elementorum quatuor mistio ferè inæqualis, sed omnibus corporis sic tẽperati actionibus probè obeundis idonea, ut in hominis tẽperati corpore toto, & intẽperati, sani uel morbosi, quibusdã partibus in temperato animali, & planta cuiuscũque generis (in quoque enim horum genere unum potest esse temperatũ) etiam si frigidiss. sit natura, ut cicuta, papauere, hyosciamo, mandragora. in quibus tamen omnibus, dum uiuunt, calidum præpollet frigido. Sic cutis manus temperati, ad pondus temperata, dici etiam temperata ad iustitiam potest, quòd sic quatuor qualitatibus æquali portione mistis, idonea maximè efficiatur suis actionibus obeũdis, id est, tactui, & apprehensioni, ut pulchrè probat Galenus primo libro de usu partium.*

Corpus autem quod ab illo undequaque optimo parum recessit, & pro optimo accipimus, præsertim

præsertim est in adolescentia, & regione temperata: in cæteris ætatibus & regionibus est imperfectius. Nam *infans calidus & præhumidus: uir iam calidus & siccus: declinans minus calidus & siccior: senex frigidus & siccus.* Tale *etiam temperamētum in utraque oppositione mediū inuenitur in ipso uigore præcipuo ætatis, eius qui à prima genitura humidus fuit, & modicè calidus.* Nam *ut hæc in senio frigida sicca fiat, transit à contrario in contrarium per medium in ipso tēpore præcipui uigoris.* Ad *quem modum omnes corporis partes aliquando esse possunt temperatæ etiam ad pondus.* Nam *ossa fœtus uel in utero, uel mox à partu, dum scilicet adhuc cerea sunt, & flecti formarique facilia, quid prohibet tunc temperata ad pondus dicere? Quod si est, cor, hepar, & partes reliquæ esse aliquando possunt ad pondus temperatæ, dum calidæ, humidæ (omnibus enim origo est ex semine & sanguine, calidis & humidis nostris principiis) ad frigidum siccū per medium transeunt. Nisi priùs spermaticas euasisse frigidas uelis, quàm humidi & sicci mediæ fiant: ita ut simul quatuor qualitatū æqualitas in illis nō sit, sed prioris cōtrarietatis primò, deinde etiā posterioris: Quæ igitur substātia dicitur eucratos, id est, tēperata, ex contrariis æqua prorsus portione coëuntibus cōstat: quæ uerò ab hac deficit, uel superat, superātis nomine dicitur, scilicet hac calidior, frigidior, humidior, siccior. Animal uerò uel plantam eucraton cùm dicimus, contraria inter se simpliciter nō cōparamus, sed ad naturā animalis, uel plātæ referimus, ut equus, homo, ficus, uitis temperata, quum eorum quodque pro sua natura affectum est, & tale est, quale maximè naturā esse dicitur. id quod externis functionibus ipsis intelligitur, ut si ficus ficos, uitis racemos optimos & plurimos ferat: equus sit uelocissimus, homo prudentissimus.*

Initio lib. 6. sani. tuēdæ.

Intemperies.
- Totius corporis.
- Partis,
  - Principis, — *Vt cordis, hepatis, cerebri, testium, uentriculi. Morbis maximè patent corpora, quibus principes partes intemperie contraria laborant, ut quibus uenter calidus, cerebrum frigidum, uel contrà: idq; uel naturā, uel ex accidenti, ut si uentriculus incaluit à bile, in ipsum regurgitante, aut refrigeratus à pituita ex cerebro destillata. sic hepar, lien, & partes aliæ partiū aliarum intēperaturis afficiuntur, cùm priùs essent temperatæ, uel intemperie cōtraria laborarent. Multis etiam caput commodè temperatum, thorax, uenter, partes genitiuæ, parum prospera sunt temperie.*
  - Non principis. — *Vt reliquarum corporis partium. his enim uel artus uel aliqua una pars, aut plures, est intemperata magis & minùs. Sed hæ minùs sunt obnoxiæ morbis, præsertim periculosis, quàm principes. Quin in uno instrumento duplicem intēperaturam sæpe uidemus, ut reliqua uentriculi cauitas, uno temperamento commodo, uel incommodo prædita: alio os uentriculi solùm sit. sic in manu uel digito pars una similaris, uel etiā organica intēperie una laborat, alia aliā habet.*

Tēperies natura & acquisititia.

Intēperies *totius uel partis principis, uel nō principis.*
- Simplex
  - *Calida, Frigida* — *humido sicco temperatis*
  - *Humida, Sicca* — *calido frigido temperatis*
- Cōposita
  - *Calida humida*
  - *Calida sicca*
  - *Frigida humida*
  - *Frigida sicca*

(all:) *In principio, medio, fine, primi, secundi, tertij, quarti gradus*

Lib.6. sanitatis tuendæ:& lib. 1. temperament.

Intemperies quælibet sola & simplex diu durare non potest, sed necessariò sibi statim asciscit alteram. Ob id plerique medici quatuor tantùm temperaturas putarunt: easque compositas: simplices negarunt: Nam calida humiditatem semper absumendo, siccam parit: frigida dum humoris nihil absumit, humidam: sicca per ætates quibus augetur animal, calidius ipsum semper reddit: quibus animal declinat, refrigerat, & solidis animalis partibus excrementorum copiam colligit.

Intemperies *totius, partis, simplex, composita.*

- Aequalis, *seu par & similis.* — *Cùm in aliquam intemperiem simplicem uel compositam æqualiter uersæ sunt partes, ut in cancrena, æquè calidæ & humidæ: Vel corpus uniuersum, ut in febre hectica, omnes partes spiritosæ, carnosæ, solidæ, sunt callidiores & sicciores suo temperamento: peior est inquali: pessima quæ ualida est, præsertim frigida sicca, quia uitæ contraria, & morti proxima.*
- Inæqualis.
  - Totius, *Vt in omnibus febribus, exceptis hecticis: in hydrope, anasarca.*
  - Partis, *ut in tumoribus præter naturam.*

Lib. de inæquali intemperie, & in arte medic.

Inæquales partium corporis temperaturæ tam sunt uariæ, ut numerari nequeant.

Intemperies in omnibus corporis partibus par, calida tantùm humido & sicco temperata, ab initio sanior est, quàm quæ in utraque oppositione habet intemperiem. Eadem in florenti ætate erit calida sicca, absumpta humiditate à calore, & biliosa euadet, & omnino gracilis. Sic instrumentalium partium constitutio, est æqualis uel inæqualis, in totius uel partis &c. moderata uel immoderata magnitudine, multitudine, figura, positione, connexione. & idem de unione & diuisione partium similarium & organicarum intelligi potest.

Intemperies totius, partis, *simplex, composita, æqualis, inæqualis.*

- Sana, *Quæ adhuc est intra fines sanitatis, & per quam actiones consuetas licet obire, qualis est in sanis omnibus non temperatis.*
- Morbosa, *Quæ actionem aliquã insigniter lædit, ob id ipsa morbus est.*

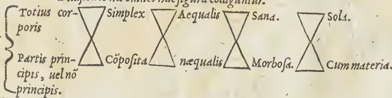
Intẽperies totius, *partis, simplex, composita, æqualis, inæqualis, sana, morbosa.*

- SOLA, *à nuda qualitate in partem recepta, de qua in differentiis morborum, ut de sequenti.*
- CVM AFFLVXV *materiæ, id est, sanguinis, bilis, alterutrius, pituitæ, quæ intra partem recepta, tumorem præter naturã facit, qui neminem latere potest. In magnam uerò cauitatem, ut arterias tracheas, uentriculum, parit morbum in figura.*

Diuisiones hæ omnes hac figura colliguntur.

Intemperies.

- *Totius corporis*
- *Partis principis, uel nõ principis.*

In qua figura possis ordinem arbitratu tuo mutare, cùm diuisiones sint multæ, rei diuisæ propemodum æquè propinquæ: & quod postremum est aut medium, collocare primum, & contrà. Vnde numerosissimæ intemperaturarum differentiæ sunt: in quaque infinitum est, quantum

per

per magis & minus uariatio fiat. Adde quòd temperatura ad pondus, & ad iustitiam potest esse æqualis & inæqualis: nisi quòd in homine æqualis ad pondus inueniri nequeat, ut antè probauimus: in aëre, oleo, & aliis poßit.

Qualitates primæ { *Caliditas*, *Frigiditas* } *Prima*; { *Humiditas*, *Siccitas* } *Secunda* } *oppositio, seu contrarietas.*

Calidum, frigidum, *humidum, siccum.*
- CORPVS *habens caliditatem, frigiditatẽ, humiditatem, & siccitatem.*
- QVALITAS *sola, scilicet caliditas, frigiditas, humiditas, siccitas, ut album, id est res alba, uel albedo: & alia permulta similiter pro corpore ea qualitate prædito, uel pro ipsa qualitate.*

Calidum, frigidũ, *humidum, siccum corpus.*
- PER SE, *secundum se, primò, primariò, ex sua natura, ex sua & propria facultate & potentia, immediatè, calfaciens, refrigerans, &c. quod sua & naturali caliditate, frigiditate, à principio ad finem quãdiu applicatum est, magis semper calefacit & refrigerat, ut aqua potabilis, & dulcis, sincera, summè frigida, quamdiu admouetur, semper refrigerat hominẽ quadratũ, intemperiem calidã, simplicem & solam, sanam & morbosam, & cæteras intemperaturarũ differẽtias antè explicatas. Pyrethrum sincerũ & solum, & similia, quadratũ hominẽ, intemperiem frigidã, simplicẽ & solam, sanã & morbosam, & cæteras eius differẽtias seu corpus his differẽtijs præditum semper calfacit: Cõpositam uerò, & cum materia, aqua illa per accidẽs calfacit densata cute: Pyrethrum per accidens calido humore digesto refrigerat. Addidi sincera, quia quod calidũ, frigidũ, exploramus in sano, neutro, & ægro corpore, omnis alterius substantiæ mistione careat oportet, & expers sit alienæ caliditatis, aut frigiditatis: ne rei per se calidæ, aut frigidæ natiuam facultatem ascititia qualitas adulteret. Nam aqua calfacta quodãmodo composita est: limosa, marina, aluminosa, sulphurosa, & similes planè sunt compositæ. Sic pyrethrũ niue refrigeratum, quodãmodo compositum.*
- PER ACCIDENS, *ex accidenti, per aliud, secundò, mediatè, non ex sua natura, aut facultate, calfaciens, refrigerans, &c. ut aqua summè frigida cuti affusa, pauco tempore post ablationem, refrigerata, contracta, & densata cute, ac reuocato calore, calfacit quadratum æstate media, non quidem primò & per se, sed secundò, & per caloris ad cutim reuocationem. Sic calida tumoribus calidis affusa, calfacientem humorem in uapores à suo calore uersum digerendo refrigerat.* Aph.21. lib. 5.

Calidum calore—
- *Suo & naturali, ut piper.*
- *Acquisititio, & ex accidente, seu per accidens, ut aqua calefacta quæ tamen per se calefacit. Vti res frigida naturali frigore, ut aqua: & frigore acquisititio, ut refrigerata in niue omnia, per se refrigerant.* Per accidens bifariam dicitur.

Calidū, frigidum, humidum, siccū, per se, & ex sua natura corpus.

- **Energia,** *id est, actu*
  - 1 *Primò, sincerè, absolutè, absoluto sermone, simpliciter, summè, gradu summo, elementum solum ignis, aër, aqua, terra: quæ immistas & summas qualitates sola habent, ipsaque sincera, immista, à mistione aliena & simplicia sunt. Cætera corpora ex his mistis constant, nullumq; ipsorum prorsus calidum, frigidum, humidum, siccum inuenitur.*
  - 2 *In uictoria, exuperantia, excellentia, excessu, ex contrariis inuicem mistis constans, sed uincentis ac præpollentis in mistura qualitatis nomine uocatum: quod scilicet calidum largius habet, frigidum parcius, calidum uocamus: & contrà, quia contrarium in mistione uincit, & eius maior est portio. Sic homo, equus, bos, canis, & cætera animalia & plantæ, calida nobis uocatur, quòd in his maior sit portio calidi, quàm frigidi. Sic sanguis, pituita, adeps, uinum, mel, oleum, & similia, humida, (nisi sanguinem, ut uer, mauis temperatum dicere) & os, cartilago, unguis, pilus, sicca: quòd illa humidi, hæc sicci maiorem sunt sortita portionem. Idem calidum, frigidum, humidum, siccum, absoluto sermone interdum dicitur, id est, nulli priuatim collatum: ut canis absoluto sermone animal est siccum, prout cuipiam opinio est.*

    Cap.5.lib.3. simpl.

    Hoc calidum, frigidum, humidum, siccum in excessu philosophis duplex, mole & qualitate: ut puer calidior est iuuene, copia calidæ substantiæ: iuuenis calidior puero, qualitatis effectu, & caloris acrimonia.
  - 3. *In collatione.i. calidius, frigidius, humidius, siccius.*
    - 1. *Ad symmetrum, & mediocre aliquod sui generis, ut homo cum leone comparatus: uel suæ speciei, ut homo ætate florens, cum puero.*
    - 2. *Ad quoduis obuium, ut genus, speciem, indiuiduum quodcunque.*
- *Hoc modo cōtraria dici possunt de ipsis animalibus speciatim inter se collatis, respectu tamen diuersorum, nō eiusdem, ut.*
  - *Canis est* *calidus, homini & sibi mortuo: frigidus, leoni: humidus formicæ: siccus, homini.* — *collatus, uel cani alteri frigido, calido, sicco, humido.*
- *Hoc modo animalia calida, humida dicta sunt ueteribus, non propriæ temperaturæ gratia, & sermone absoluto, imò collata ad plantas, & seipsa demortua, quibus sunt calidiora.*
- **Potentia, seu potestate,** *seu in futuro tempore, id est, quod nondum tale actu est, quale dicitur, sed tale potest esse, si extrinsecùs non impediatur.*

  Modi duo potentiæ tradūtur Aristoteli, cap.5.lib.2.de anima, ab his parū diuersi.
  - 1. *Maximè, propriè, in quo natura suopte impetu in actum propensa est, si nihil extrinsecùs impediat, & motus initium acceperit, ut pyrethrum, castoreum calida sunt potestate: hyoscyamus, cicuta, frigida sunt potestate, quòd in his facultas quædam sit, & causa effectrix caloris, aut frigoris, ubi illius uel huius initium à calore nostro acceperunt. Quomodo homo dicitur sciens & rationalis, quia suapte natura est capax scientiæ & rationis.*
  - 2 *Causa materialis continens & propinqua faciendæ rei, ut sanguis est potestate caro, quia minimam exigit mutationem, eamque propinquam, ad carnis generationem. Fumida exhalatio potestate est flamma, uapor potestate est aër.*

CLAVDII GALENI PERGAMENI DE TEMPERAMENTIS LIBER PRIMVS.

Thoma Linacro Anglo interprete.

Onstare animalium corpora ex calidi, frigidi, ſicci, humidique mixtura, nec eſſe horum omnium parem in temperatura portionem, demonſtratum antiquis abundè eſt, tum philoſophorum, tum medicorum præcipuis. Diximus autem & nos de iis, ea quæ *probabilia* ſunt viſa, alio opere: in quo de iis, quę *Hippocrates conſtituit* elementis egimus. Hoc *autem* opere, quod illi ordine ſuccedit, omnium temperamentorum differentias, quot hæ, qualéſque ſint, ſiue generatim quis, ſiue membratim diuidat, inuenire docebo. Sumámque ab ipſa nominum interpretatione principium. Cùm nanque ex calidi, frigidi, ſicci & humidi temperatura conflari corpora dicunt, de iis, quę ſummo gradu ſic ſe habent, ipſis ſcilicet elementis, aëre, igni, aqua, terra, intelligendum aiunt. Cùm verò animal, ſtirpémve calidam, humidam, frigidam vel ſiccam eſſe: non item. Neque enim vllum animal, aut calidum in ſummo eſſe poſſe, vt eſt ignis: aut in ſummo humidum, ſicut eſt aqua: pari modo *nec frigidum, ſiccúmve in ſummo: ſed ab eo quod in* mixtura præpollet, appellationem ſortiri: vocantibus nobis id humidum, in quo maior eſt humiditatis portio: ſiccum, in quo ſiccitatis. Ita verò & calidum, in quo calidum frigido plus valet: frigidum verò, in quo frigidum calido præſtat. Atque hic quidem nominum vſus eſt. Nunc de temperamentis ipſis agendum. Eorum igitur, qui tum Medicorum, tum philoſophorum maximè illuſtres fuêre, plurimi ſanè opinati ſunt, humidum aliquod calidúmque temperamentum, ab humido & frigido diuerſum eſſe: ac tertium ab his, ſiccum & frigidum, diuerſum à ſicco & calido. Nonnulli tamen eorum humidum ſimul ac frigidum temperamentum quoddam eſſe affirmant, atque etiam ab hoc alterum calidum ſiccumque. Nõ tamen aut humidum ſimul & calidum, aut frigidum pariter & ſiccum temperamẽtum eſſe. Neque enim poſſe 1. aut humiditatem cum abundante calore cõſiſtere: 2. aut cum frigiditate, ſiccitatem: 3. quippe abſumi à calido, cùm ſuperat humiditatem: itaque fieri, vt calidum ſimul &

Definiendum primò, pòſt diuidendum.

Ordine compoſitorio elementis ſuccedit ipſorum miſtio.

Nominis interpretatio eſt uice definitionis, & homonymiã tollit.

Qualitates primæ 4. elemẽtis 4 ſummæ inſunt: uiuenti in uictoria.

Tẽperamẽta tãtũ ſunt 4. cõpoſita doctis quibuſdã, ſimplicia 4. his priora, & mediũ omniũ malè omittentibus, lib. 6. ſanit. tuen. alijs falſò tãtum duo.

Notæ triplicis horum erroris mox ordine hoc confutandi.

Rationes horum ſimpliciter dictæ, falſæ: diſtinctæ, partim ueræ, partim falſæ.

ſiccum corpus euadat. 3. Eandem, vbi imbecillus in corpore calor eſt, incoctam, imperfectamq; manere: quo fieri, vt calido vincente, ſequatur ſiccitas: frigido ſuperante, humiditas. Atq; ij quidem his rationibus nixi, duas tantùm eſſe temperamẽtorum differentias opinantur. Qui verò ea quatuor autumant, bifariam his contradicunt. Alij ſtatim *id quod primùm petunt negantes: nẽpe quòd neceſſe ſit, humorem à calido ſuperante digeri. Alij contrà, id quidem aſſentiũtur, ſed alia ratione diſſentiunt. Ac priores quidem calidi munus eſſe, vt calfaciat, aſſeuerant: frigidi, vt refrigeret. ſicuti rurſus ſicci, vt ſiccet: & humidi, vt humectet. Proinde corpora, quæ calida ſiccaque naturâ ſint, quemadmodum ignis, ea quatenus calida ſunt, excalefacere: quatenus ſicca, ſiccare. Quæ

** τὸ πρῶτον ἀξίωμα.*

Ponentium duo tantùm tẽperamenta cõfutatio duplex, prior tribus argumẽtis in tria horum errata.

1 humida calidáque ſunt, velut calens aqua, hæc non humectare modò, ſed etiam calfacere poſſe ſemper, vtraq; qualitate hic quoque vnum opus, idque *proprium, obtinente. Haudquaquam igitur concedere ſe ſi quid calfaciat, idem protinus & ſiccare: imò ſi calori humiditas ſit adiuncta, non calfacere modò, ſed etiam humectare, quemadmodum balnea dulcium aquarum. Sin ſicuti calidum, ita etiam ſiccum corpus ſit, veluti ignis, ſtatim id tum calfacere, tum verò ſiccare. Non tamen id calori referendum acceptum, ſed ſiccitati, quæ ſimul eſt coniuncta. Admonent autem hoc loco nos de his, qui ſub æſtiuo Sole diutiùs ſunt verſati, atque ita, vt credibile eſt, arefacti, ac totum corpus ſiccum ſqualidumque habent, intolerabiliterq; ſitiunt. Quippe remedium his expeditum, & facillimum dicunt, nõ modò ſi biberint, ſed etiam ſi calidæ & dulcis aquæ balneo vtantur, tanquam humiditate, ſiue ea cum frigore ſit, ſiue cum calore, ſuum munus obire valẽte: quippe humectare ea quæ contingit. Ad eundem modum & ſiccitatẽ ſemper aiunt ſiccare. Boream enim qui ſiccus & frigidus ſit ventus, omnia ſiccare ac refrigerare. Idq; eſſe dictũ ab Homero,

**ἀχώριστον.*

Aqua quantumuis calfacta, ſemper ſummè humectat.

Cauſæ & remedia ſitis. cap.30. lib.1. ſimpl.

Vt verò humẽtem deſiccat protinus agrũ Autumni Boreas: pari modo & papaueris *lachrymam, & alia ſexcẽta pharmaca ſiccare pariter & refrigerare. Itaq; nõ eſſe neceſſarium, ſi quid frigidum eſt, idem protinùs & humidũ eſſe: nec ſi quid calidũ, idem ſtatim & ſiccum. Neq; igitur calidum temperamentum neceſſariò eſſe ſiccum: imò poſſe aliquando in animalis temperamento calidum quidem plus valere, quàm frigidum: & humidum, quàm ſiccum. Quinetiã tum generationẽ, tum alterationẽ, tum *mutationem, ex contrariis in contraria fieri. Quis enim eſt, qui ſi dixerit album alteratum demutatumque eſſe, propterea ꝙ factum ſit calidum, non

** ὀπὸν, vnde & ὄπιον dicitur.*

**μεταβολὴν, φορὰν uerò, hoc eſt, lationem uocat in fac. nat.*

Hæ tres tantùm ſimplices motus ſpecies initio fac. natural.

non sit ridiculus? Cùm postulet ea oratio, non eã quę est in calido & frigido oppositionem: sed quæ est in colore, mutationem. Mutatur enim quod album est, in nigrum: & quod nigrum est, in album. Rursus quod calidum est, in frigidum: & quod frigidum est, in calidum. Ad eũdem modum, & quod humidum est, in siccum: & quod siccum est, in humidum. Quippe si dicas alteratum corpus esse, propterea quòd cùm priùs esset humidum, nunc sit album: vel cùm priùs esset siccum, nunc sit nigrum, parum compos mentis videaris. Sin quod priùs erat humidum, nunc factum est siccum: aut quod priùs erat nigrum, nũc effectum album: aut etiam ex calido frigidum, aut ex frigido calidum, vtique sapere, & conuenientia dicere censearis. Quod *enim mutatur, quatenus* mutatur, eatenus cedere *in contrarium* debet. siquidem factus est hic, aut fit *musicus*, ex non musico, dicimus: & grammaticus, ex non grammatico, & rhetor, ex non rhetore. Ex musico verò grãmaticum, aut ex grammatico musicum: aut ex alio quod diuersi sit generis, fieri aliquid dicere, sanè est absurdum. Potest enim qui priùs erat grammaticus, nunc musicus esse: vtiq; si musicen grammaticæ adiecit, nec grammaticen abiecit. Atque si quid acquisiuit priore etiam manente, cui non patet, non esse alteratum in eo quod manet? Ita non ex grammatico factus est musicus, quippe nunc etiam grammaticus est: sed ex non musico, musicus. Non enim potest, *postquàm* musicus est factus, *etiam non musicus* manere. Cùm igitur omnis mutatio, & ab contrariis, & ex contrariis fiat in contraria, manifestum est, etiam humidum si quatenus humidum est, mutetur, tum ipsum siccatum iri: tum quod id siccet, siccum dicendum esse. Desinant igitur, inquiunt, dicere, non posse calidum & humidum temperamentum esse. quippe calidum simul & frigidum esse idẽ temperamentem, aut humidum & siccum, non potest: cùm fieri nequeat, vt in eodem corpore contrariæ qualitates vnà consistant: humidum verò simul & calidum, præterea frigidum simul & siccum, profectò in eodem consistere possunt: sicuti tum ratio ipsa monstrauit, tum quæ paulò suprà proposita sunt exempla. Ac talis quidem est prioris propositarum partium oratio. Altera pars negat alienum à ratione esse, etiam si calidum efficacissimum è quatuor sit, ita vt non in frigidum modò, sed etiam in humidum agere possit: esse tamen temperamentum quod calidum sit, & humidum: vtique cùm in primo statim animantis ortu, humoris simul calorisque copia in idem coëat. Ratio verò horum non illud efficit, quòd nequeat

Quæ opposita sunt Aristoteli in prædicamentis, contraria sunt Hippocrati, Platoni & Galeno.

Contrariorũ nomen Hippocrati & Galeno & hic, latiùs patet q̃ Aristoteli.

Perit quodq; à cõtrario in contrarium lib.3.Meth.

Confutatio posterior.

Ponentium duo tantùm temperamẽta, rationes malè concludunt.

aliquando in eodem corpore humidi plus esse, quàm sicci: & calidi quàm frigidi: sed quòd sub eiusmodi statu durare perpetuò nõ possit. Quippe digesto semper per calidum humore, spatio etiam siccum corpus effici, atque ita pro calido & humido, calidum siccúmque reddi. Iam hoc ipsum, quod calidum & siccum est redditum, procedente tempore frigidum siccumque fore. Vbi enim omnem eiusmodi corporis humorem calor absumpsit, ipse quoq; (inquiunt) marcescere inde incipit, destitutus scilicet alimento, quod ipsum accenderat. Neque igitur mirum putant, tum inter initia statim vt gignitur animal, conuenire in idem, aut humidũ plus sicco, aut calidum plus frigido: tum temporis processu, quod prius erat calidũ, & humidũ temperamẽtum, postea posse calidũ esse & siccum: ęquè vt posteà quæ sicca erat calidaque temperies, vbi calor ipse extinctus est, frigidam siccamq; euadere. Ergo esse quidem aliquod temperamentum quod calidum sit & humidũ: ac rursus aliud quod frigidum sit & siccũ, ex istis cõfirmant. Non posse autem temperamentorũ differentias plures esse quàm quatuor, ex his docere conãtur. Cùm enim quatuor statuuntur qualitates, quæ in se agere inuicẽ patiq; possint, (nempe calor, frigus, siccitas, humiditas) oppositiones existere duas: alteram in qua calidum aduersatur frigido: alteram, in qua humidum pugnat cum sicco. Eoq; quatuor,* non plures effici coniugationes. Quippe sex fieri, ex quatuor inter se copulatis, coniugia: quorũ duo subsistere non posse: cùm neq; humidum pariter & siccum, nec calidum simul & frigidum, dari corpus possit. Reliquas igitur esse quatuor temperamentorum coniugationes, duas humidas, & duas siccas: atq; has calore frigoreq; diuisas. Hæc sunt, quæ elegãtissimi eorũ qui ante nos fuere, tum Medicorum, tum Philosophorum, de his dixêre. Quæ verò mihi prætermisisse videntur, nunc adiicienda reor. Vnum igitur & primum id est, quod temperatam naturam, quæ tamen non virtute modò, sed etiam viribus, reliquis prẹstat, non aduerterunt: imò tanquã nulla sit, prorsus omiserunt. Quandoquàm ne loqui quidẽ de reliquis aliquid sine hac potuerũt. Quippe ꝙ vel in calida temperie, calidum præualeat frigido: vel in frigida temperie, frigidum præstet calido, id ne intellexisse quidem est, nisi prius ponatur eucratos siue temperata: neque enim aliò quàm ad hanc temperatam naturam sunt intenti: cùm sanitatis tuendę victum inuestigant, calidius iusto corpus iubentes refrigerare, vel frigidius excalfacere, vel rursus humidius siccare, vel siccius humectare: scilicet quò temperatum quendam mediocrémque

Quatuor solùm esse temperamenta, eáq; composita ponentiũ rationes.

**τὰς ἁπλόας.*

Tẽperatura æqualis & media, reliquarũ uelut canon & index, malè ab omnibus his omissa.

statum

ſtatum efficiant, id quod minus eſt, ei quod exuperat, ſemper æquantes. Ergo quem aſsiduè ſectantur, & quò ſemper reſpicientes intemperatos ſtatus corrigunt, hunc ego quidem primum omnium ſtatum cenſuerim. Hi verò, tantùm abeſt vt eius vel meminerint, vt etiam totum prætereant. At non præterimus, inquiunt ex *his* aliqui: in calido enim & humido comprehenditur. Et quomodò non quinque eſſe in totum temperamenta dixiſtis, ſed quatuor, ſi modò optimum non omiſiſtis? Quippe duorum alterum, aut ex intemperatis ſtatibus neceſſe eſt vnum eſſe omiſſum, aut ipſum temperatum. Atque ego quidem ex his quæ ſtatuunt, temperatum ipſis prætermiſſum certò ſcio. Vbi enim calidum & ſiccum, vel frigidum & humidum, vel al*iud quoduis* temperamentum nominat, non vtiq; *ſummas à nobis intelligi* qualitates poſtulant: *imò* ex *iis* quæ ſuperant, fieri appellationes volunt. Quòd ſi temperatum ſtatum omitti nolunt, certè reliquorum aliquem omiſiſſe conuincentur. Sit enim ſicut ipſi volunt, temperatus ſtatus is, qui calidus eſt & humidus: omiſſus igitur illis planè eſt is, qui frigido intemperamento aduerſetur & ſicco: nempe in quo humidum præpollet & calidum. At idem, inquiunt, is eſt. At qui fieri poteſt, vt ſimul exuperet calidum, & nõ exuperet? & ſuperetur frigidum, & non ſuperetur? Si enim temperatus ſtatus eſt, neutrum alterum immodicè exuperat: ſin intemperatus, neceſſe eſt exuperet altera oppoſitionum pars. At *hoc ipſum, inquiunt, temperati ſtatus proprium eſt, vt in eo calidum* præſtet frigido: & humidum ſicco. Quippe ſi frigidum modicè quidem vincat, non eſſe commodum temperamentum: ſin ampliùs exuperet, iã vtique morbũ exiſtere: æquè vt ſi vehemẽter exuperet, mortem. Ad eundem modum de ſicco iudicandũ. in principio quidem exiſtere intemperiem: ſi ampliùs augeatur, ægritudinem: ſi plurimum exuperet, mortem. Ceu verò de calido & humido non idem ſit iudicium. Quis enim non dicat, vbi vel calidum frigido, vel humidum ſicco paulò quidem plus valet, intemperiem ita fieri: vbi ampliter exuperat, morbum: vbi plurimùm mortem? Siquidem eadem eſt vtrobiq; ratio. Alioqui nec qui calidi humidique immodicè ſtatus ſunt, eos vitio demus: nec qui calidi morbi cum humore immodico cõſiſtunt, eos eſſe morbos fateamur. Has quidẽ & eiuſmodi obiectiones diluentes quidam Atthalenſes Athenei ſectatores, negant aut calidum humidumque ſtatum vitio dandum, aut morbum vllum inueniri, qui calidus ſit & humidus: ſed omnino, qui vel calidus ſit & ſiccus, vt

Contraria nõ ſunt ſimul uera.

Calidi humidi, morbis putridis obnoxij poſteà probantur.

febris: vel frigidus & humidus, vt aqua intercus: vel frigidus & ſiccus, vt melãcholia. Faciunt hîc & de anni temporibus mẽtionẽ. quorum hyemem frigidam eſſe atque humidam dicunt: ęſtatem, calidam & ſiccam: autumnum, frigidum & ſiccum: Ver autem tũ temperatum, tum verò calidũ humidumq́; appellant. Ad eundẽ modum & ex ætatibus puerilẽ quidẽ temperatã eſſe, tum verò calidam humidamq́;. porrò indicari autumant eorũ * temperiẽ ex naturalibus actionibus, quæ illa ætate maximè ſint firmæ. Sed & mortem aiunt animantium corpora ad frigidum ſiccumq́; perducere. quippe mortuos Gręcè ἀλίβαντας vocari, quaſi nihil humecti in ſe habentes: vtpote tum caloris abitione eo exhauſtos, tum frigore rigentes. Quòd ſi, inquiũt, mors talis eſt naturæ, certè vita cùm ſit illi contraria, calida eſt & humida. At verò ſi vita, inquiunt, calidum quiddam atq; humidũ eſt, omnino quod illi ſimillimum temperamentum eſt, id optimũ neceſſariò eſt. quod ſi eſt, neminẽ latet idem quoq; temperatiſsimũ eſſe. Sic in idem recidere calidũ humidũq́; ſtatũ cũ tẽperato: nec aliud eſſe tẽperatũ, ſiue eucraton ſtatũ, q̃ caliditatem ſimul & humiditatẽ pollentes. Atq; Athenæi quidẽ ſequaciũ hæ ſunt rationes. Videturq́; & Ariſtotelis Philoſophi, & poſt eum Theophraſti, & Stoicorũ, eadem eſſe quodãmodò ſententia. ita teſtiũ quoq; numero nos territãt. Ego verò quẽadmodũ Ariſtoteles de calida humidaq; tẽperie ſenſerit, in progreſſu, ſi res poſtulet, fortaſſe explicabo: videntur enim eũ nõ rectè accipere. Nunc id agã, vt eos qui ſic ſentiunt, in quo ſeipſos fallant, doceam: mox rem totam in vnũ coactã caput, demonſtrem. Cùm enim calidum & humidum, atq; etiam eucraton exiſtimant Ver eſſe, hîc ſe manifeſtè decipiũt, Nam neq; humidum eſt, ſicut hyems: neque calidum, ſicut æſtas, quare neutrum immodicè: cùm tamẽ ipſis autoribus exceſſum quendã indicet quoduis taliũ nominum. Bifariàm autem ſunt decepti: primũ quidẽ, ꝙ in quatuor anni temporibus quartã tẽperamentorũ cõiugationẽ inuentam omnino volunt: deinde, ꝙ id ea ratione cõcludunt, ꝙ ſit hyeme quidẽ calidius: æſtate verò humidius. Verũ nec quartã in temporibus anni ſtatuere temperamenti cõiugationẽ eſt neceſſe, niſi etiam talis appareret & cõtuliſſe id cũ temporibus vtrinq; poſitis: non magis id humidũ & calidũ, q̃ frigidũ probat & ſiccum. Si enim calidum humidumq́; exceſſus cuiuſdam nomina ſunt, nõ poteſt, nec ipſis quidem autoribus verum eſſe, quò Ver in omnibus mediocre ſit. Si autem eò ꝙ æſtate humidius eſt, hyeme verò calidius, idcirco humidum eſt & calidum: quid cauſæ eſt, quo minùs frigidum

εὐκρασίαν.

Ariſt. lib. 4. Met. cap. 1. & Gal. lib. 5. ſimpl. cap. 4.

Ariſtoteles cap. 2. lib. de longitudine & breuitate uitæ.

Confutat Galenus rationes ponentium temperamentum calidum humidum idem cum medio. An uer calidum humidum cum iſtis & Hippocrate, uel potiùs temperatum.

frigidum id ſiccumq; putes, propterea ꝙ æſtate frigidius, & hyeme ſiccius? vel quam ſibi facit ſortitionẽ, vt vnam partem oppoſitionis ab hyeme, alterã ab æſtate accipiat? Quippe cum ab vtroque in vtraque oppoſitionum parte diſsideat, nõ ex dimidio collationẽ, ſed ex toto habere debebat. Atqui ſi ita fiat, contraria illi ineſſe dicemus. Nam calidũ erit & ſiccũ, ſi conferatur cũ hyeme: frigidũ & humidũ, ſi cũ æſtate. Ex neutra igitur collatione, ſi modò integra eſt, calidũ & humidum erit. Sed ſi illis licet ex vtraque oppoſitione ſumpto dimidio, calidũ id humidúmq; aſſerere: nobis quoq; ad alterũ dimidiũ trãſire, atq; id frigidũ & ſiccũ dicere quid ni licebit? ſcilicet ſiccũ, vt ad hyemẽ: frigidũ, *vt ad æſtatem.* Omnia igitur hac ratione Ver erit, *humidum, ſiccum,* calidũ, frigidum. Atqui illorum *ipſorum* ſententia non poſſunt quatuor qualitates in vna eadémq; re præpollere. Ergo neq; æſtati neque hyemi Ver cõparare eſt æquũ: ſed potiùs ipſum per ſe æſtimare. Neq; enim hyemem ipſam ea de cauſa humidam eſſe & frigidã dicimus, ꝙ reliquis temporibus humidior frigidiorq; ſit: imò id illi alia quoq; ratione accidit: ſed ꝙ humiditas in ea ſuperet ſiccitatem, & frigiditas calorem, propterea frigida dicitur, atq; humida. Ad eũdem modum & ęſtas, quum in ea humor vincitur à ſicco, & frigidum à calido, ipſa quoque calida dicitur & ſicca. Siquidem æquum cẽſeo, quatuor anni temporum quodlibet ex ſuapte æſtimatum *natura, non ex alterius comparatione,* calidum, frigidum, humidum, ſiccúmve nominari debere. Quinetiam ſi ad hanc formulã æſtimes, apparebit tibi Ver eſſe omnis exceſſus planè in medio: cùm neque ſicut in hyeme plus valeat in eo frigidum q̃ calidum: neque ſicut in æſtate, minùs. Ad eundẽ modum ſiccitatis humiditatiſq; æquabilitatẽ in eo ſpectes. Neque ſcilicet in eo ſicut in æſtate: præualente ſicco: neq; ſicut in hyeme, exuperante humido. Proinde rectè ab Hippocrate eſt dictũ, Ver eſſe ſaluberrimum, ac minimè morbis qui mortem afferant, obnoxiũ. Eſt & autumnus, vt q̃ æſtas, minùs calidus: ſic vtique, q̃ hyems, minùs frigidus. Quare hac ratione nec calidus abſoluto ſermone eſt, nec *frigidus:* quippe cùm ambo ſit, ac neutrum ad ſummum. Cæterùm alterum in eo eſt incommodum, quod etiam Hippocratis illa ſententia ſignificauit, dicentis in Aphoriſmis: „Cùm eodem die modò frigus nos afficit, modò calor vrget, autumnales expectandi morbi ſunt. Atque ea res eſt, quæ maximè autumnum morbiferũ facit, inęqualis ipſa temperies. Itaque non rectè frigidus ſiccusque dicitur. Non enim frigidus eſt, ſi ipſe per

Quatuor anni partiũ natura per ſe æſtimanda, à uincẽtibus in ipſis qualitatibus, non ex collatione cũ alia parte.

Ver etiã collatum uicinis ſibi partibus, tẽperatũ inuenitur.

Aph. 9. lib. 3.

Aph. 4. lib. 3

Morbi autũnales.

Aph. 22. lib. 3.

Autūnus ad meridiē calidus, reliquo die frigidus, ſolùm tamen ſiccus.

ſe ſpectetur, vt hyems eſt: ſed vbi cum ęſtate confertur, vtique illâ frigidior: ſed nec æquabiliter tēperatus, ſicut Ver. Imò in hoc maximè ab illo tēpore diſsidet, quòd mediā temperiem & æqualitatem perpetuò parē non ſeruat: quippe meridie multò eſt calidior, quàm manè aut veſperi. Nec in humido & ſicco medium omnino ſtatum obtinet, quemadmodū & Ver: ſed ad ſiccius deuergit. Ab æſtate verò etiam in hoc vincitur, non tamen tanto interuallo, quanto in calore. Ergo patere arbitror, nec autumnum abſoluto ſermone, & citra exceptionem, frigidum & ſiccum, ſicut illis placet, dicendum eſſe: cùm neutrum ad ſummum ſit, ſed vincat *in eo* ſiccitas humiditatem: qua ratione meritò ſiccus appelletur: in calore verò & frigore, mixtū quiddam ex ambobus & inæquale ſtatuatur. Proinde ſi quatuor temperamentorū coniugationes, in quatuor anni tēpora diſtribui volunt, ſciant ſe non ſolùm Veri calidū humidúmq; ſtatum malè aſsignaſſe: ſed etiam autumno frigidū & ſiccū. Quanquàm ſi hunc quòq; cōcedamus frigidum & ſiccū eſſe, nō erit ſtatim neceſſe, Ver humidum calidúmq; eſſe. Nō enim, ſi quatuor intemperaturæ cōiugationes in totū ſunt, iam omnes eas in quatuor anni tempora diſpenſari neceſſum eſt: ſed ſi quis hoc in mundo eſt ordo, & prout melius eſt, non prout peius, omnia ſunt diſpoſita, probabilius ſit plura quidem ex anni tēporibus temperata eſſe facta: vnum verò, ſi modò aliquod, intemperatū: *hi verò contrà oſtendere conātur, nullum* eorum eſſe temperatum: ſed neceſſariò in ipſis exuperare, aliâs calidum, aliâs frigidum. & nunc, ſi ita fors tulit, ſiccum, nunc humidum. Ego verò, tantū abeſt, vt aut Ver, aut ſi quid temperatū eſt, calidum atq; humidum dicam, vt quod planè contrarium eſt, id affirmem, omnium aëris ambientis temperamentorum peſſimum id eſſe, quod humidū eſt & calidū. Quod ſanè temperamentum in quatuor anni temporibus inuenire nequeas: in morbido & peſtilenti aëris ſtatu interdum incidit: veluti quodā loco Hippocrates cōmemorat his verbis: Pluebat per æſtum hymber largus aſsiduè. Id nāque eſt humidi & calidi ſtatus proprium, vt in æſtu aſsiduè pluat. Quòd ſi vel tantū æſtus ſit, quemadmodùm in naturaliter ſe habente æſtate: vel pluat, ſed in frigore (veluti hyeme ſolet) fieri nequit, vt is ſtatus calidus ſit & humidus. An igitur ſine morbis erat æſtas illa, in qua pluiſſe dicit in caloribus aſsiduè largū hymbrē? Atqui carbunculos in ea fuiſſe narrat, putreſcentibus ſcilicet in corpore excrementis: ac ſaniem quandam (quæ calida humidaque immodicè fuerat) gignentibus. Intelli-

Ver calidum hu. cur dictū Phi. Gal. lib. de nat. hu.

Putredo à calido & humido.

Initio lib. 2. Epidemion, quē nō Hippocratis, ſed Theſſali eius filij eſſe, docet Gal. initio li. 3. de dyſpnœa

ges

De austro aph.5.lib.3.

ges id ex ipsa dictione, si totã tibi adscripsero: ea sic habet: Erant in Cranone carbũculi æstiui, pluerat per æstũ largo hymbri, idq́; assiduè. Acciderãt autẽ magis Austro: ac suberat quidem sub cute sanies, quæ conclusa incaluit, ac pruritũ excitauit: mox pustulæ veluti ambustis sunt obortæ, vriq; sub cute sunt visæ: verũ hîc minus, vtpote vno tantũ è quatuor temporibus mutato, malum fuit. Quòd si duo triáve sint mutata, aut etiam totus annus calidus humidúsque fuerit, necesse est magna pestilentia succedat. Cuiusmodi in tertio Epidemiôn, id est, grassantiũ publicè morborũ narrat. Apponam aut primùm, quę de temporũ intempestiuo statu scripsit: deinde de hominũ, quæ subsecuta est corruptela. Aduertas autẽ animũ in omnibus velim, æstiméśque primùm cuiusmodi res sit calida humidaq; tẽperies, quámq; Veri (quod temperata res est) dissimilis: deinde q̃ necessariò in ea omnia putrescant. Incipit igitur Hippocratis narratio in hunc modum: Annus Austrinus, pluuius, à ventis in totum silens: deinde totius status particularem rationem his subiicit, crebros hymbres in calido & Austrino flatu fuisse scribens: mox vniuersum sermonem* in vnam summã conferens in fine sic: Cùm fuisset, inquit, totus annus Austrinus, humidus, & mollis, hæc & hęc inciderũt, quæ vtiq; omnia in hoc libro scripsisse sit longũ: licet autem cui libuerit, in tertio Epidemiôn membratim ea legere, ac in vnũ caput omnia redacta videre: nempe putredinem maximam. Cuius etiam ipsius Hippocrates non rarò nominatim meminit, aliâs sic scribens: Erat autem & fluxio ipsa collecta, haud similis puri. Sed alia quædã putredo ac fluxio multa variaque. Aliâs sic: Et in pudendis carbunculi æstiui, tum alia quæ putredines appellãtur. Et ꝙ ex hac putredine multis quidem brachium, & cubitus totus deciderit: multis femur vel sura est nudata, totúsq; pes. Quinetiam magni ossium, carniũ, neruorũ, articulorumque prolapsus inciderunt. Deniq; nullum ex affectibus, quos scripsit, inuenias, qui meritò soboles putredinis non sit: quippe cùm nec à sicco putrefieri quicquam sit aptum, nec à frigido. Intelligas id, si carnes & reliqua quæcũq; asseruari ab hominibus solẽt, obserues hæc sale, hæc muria, hæc aceto, hæc alio quopiã ex iis quæ siccãt, cõmodè præparari. Deprehẽdas & Boreã (qui siccus naturâ & frigidus ventus est) omnia q̃ diutissimè imputria durare. Contrà, putrescere facillimè Austrino flatu: est enim is ventus calidus & humidus. Itaque nos in totũ cõtrà, q̃ ij, qui calidũ & humidum Ver autumãt, decernim⁹: cũ neq; tale sit, neq; si esset, vtiq; salubre esset.

Tertius liber Epidemion, ut primus uerè est Hipp. Gal. ibidem.

Putredo. Aph.12.li.3.

*ὡς ἐν κεφαλαίῳ.

Putredo.

Cap.1.lib.4. meteororũ.

hi autem

Vt Aph. 9, lib. 3.

hi autem & tale esse volunt: & propterea etiam salutiferum: vtrobique peccantes, tum in his, quæ sensu percipere, tum quæ ratione est intelligere. Cùm sensu id manifestè liceat, planè temperatum aduertere. Nec minùs ratione illud inuenire, quod propterea est aptum sanitati, quòd è quatuor nulla in eo qualitatum exuperet. Quòd si vel caliditas eius frigiditatem multò excederet, vel humiditas siccitatem, vt variis putredinibus obnoxium: sic omnium anni temporum morbis esset maximè opportunum. Nunc quatuor qualitatum mixtionis æqualitas, & mediæ temperaturæ eius, & salubritatis est causa. Quid igitur Medicis ac Philosophis quibusdam persuasit, vt calidum humidumque Ver esse iudicarent? Nempe quòd quatuor temperamentorum coniugia, quatuor anni temporibus adptare voluerunt. Porrò id indè, accidit, quòd primum omnium temperamentorum, id est, medium ipsum, prætermiserunt. Quinetiam victum medicamentorum, omnium denique rerum differentias, in has quatuor coniugationes reducunt. ex quo manifestum est, quantopere parū rectæ, fallacésque de hominis natura rationes, sanationibus obsint. Satiúsque erat duorum alterum: aut prorsus eiusmodi rationes non attigisse, sed totum experientiæ concedere: aut priùs in Logica speculatione exercitatū fuisse. Quippe qui nec experientiæ est attentus, & naturalia theoremata aggreditur, priusquàm rationem, qua hæc inueniat, conuenienter exercuit, necesse est in eiusmodi cauilla sit perductus, ac de euidentibus, ceu is, qui sensu careat, disputet. Tum Aristotelem testem inuocet, malè scilicet accipiendo ea quę præcipit. Hic enim calidum, frigidum, humidum, & siccum, multipliciter dici nouit. illi non quasi multipliciter, sed quasi ad eundem perpetuò modum dici velit, accipiunt. Quinetiam is, quòd aliquid suo & naturali calore, aut alieno & acquisititio calidum sit, non esse idem indicauit. Illi hoc quoque perperàm accipiunt. Ad hæc Aristoteles, itemq; Theophrastus, quò respicientes temperatam intemperatámve naturā esse iudicare oporteat, diligenter prodiderunt. Illi ne id quidem intelligunt: sed cùm hos audiunt, animal calidum humidumq; dicere: aut puelli temperiem humidā, calidámq; esse, nec quemadmodùm ea dicta sint, intelligunt, & stupidi, ad quatuor anni tempora sermonem transferunt. Ceu verò idem sit, ac non longo interuallo dissidens, propriam alicuius temperiem humidam calidámq; esse, aut circundati nobis aëris. Neq; enim aut idē est, aut similiter dicitur animalis temperies calida & humida, sicut

Duo tantùm demonstrādi instrumenta, ratio & experientia.

Ver calidum, humidum, Hippocrati in lib. de natu. humana. quomodo accipiēdū, lege Galenū ibid.

aëris temperamentum calidum dicitur & humidum. Quæ igitur ſit omnium horum occaſio, iam dicam, clareque oſtẽdam, iis præſertim, qui intenti eſſe volunt, exiguum errorem in his, quæ inter initia Logicæ ſpeculationis tradũtur, maximorum errorum occaſionem fieri: fortaſſeq; omnibus, quæ vel in cũctis artibus, vel in vitæ actionibus perperàm geruntur, ſophiſmata ſuccedunt. Atque hæc quidem ſophiſmata illi vitio ſuccedũt, quòd vtique non rectè definitum eſt de calidi ſignificationibus, ſed duobus tantùm modis dici id putatũ. Quorum altero ſignificetur, quod ſincerum, immixtum, & ſimplex eſt: altero, quod in mixtione cum ſuo contrario, id ſuperat. Quòd autẽ & alterã temperiem cum altera conferentes, ſubinde alteram earum calidam pro eo quod eſt *calidiorem* pronunciamus, id non meminerunt. Atqui ad eum modum animantia veteribus calida & humida ſunt dicta, non propriæ temperaturę gratia, & ſermone abſoluto imò ad ſtirpes, & demortua collata. Quippe demortuis & ſtirpibus, animantia calidiora, humidioraq; ſunt. Quinetiam ex animantibus ipſis ſpeciatim inter ſe collatis, canis ſiccior eſt, homo humidior. At ſi formicæ vel api canem conferas, illas ſicciores, hunc humidiorem inuenies. Ita idem animans præut homo, ſiccum: præut apicula, humidũ fuerit. Rurſus ad hominem collatũ, calidum: ad leonem, frigidũ erit. Nec mirum, ſi ad aliud atque aliud comparatum, *cõtraria ſimul dici de ſe patitur*. Neque id alienum eſt, ſi idem corpus ſimul calidũ frigidúmque dixeris: niſi ad idem conferens, ſic dixeris. Quod enim incommodum, ſi eundem hominem dextrum, ſiniſtrumque dicas, niſi ad eũdem conferens ita dicas? Cum ad alterum dextrum eſſe, ad alterum ſiniſtrum, nihil ſit abſoni. Sic igitur & canis humidus pariter & ſiccus, prætereà calidus ſimul & frigidus eſt, non tamen ad idem collatus. Quippe ad hominem ſi conferas, ſiccus eſt: ad formicam, humidus. Rurſus hominis reſpectu calidus eſt: leonis, frigidus. Quinetiam calidus eſt, vt viuens, cùm mortuus non ampliùs ſit calidus: non calidus, vt ad alterũ (ſi ita vis) canem comparatus. Atque hæc quidem omnia per collationem inter ſe dicuntur. Quæ verò vt in animantium genere conferuntur, alia ratione: ſicuti etiam, quæcunque in aliqua animaliũ ſpecie. Canis nãque ad formicam & apim, eſt humidus: in animantiũ genere, eſt ſiccus. Rurſus ipſorum ſpeciatim canum, hic ſiccus, ille humidus alius (vt fas eſt cani) tẽperatus. At dictũ quidem à nobis eſt, in ſecundo de pulſuum agnitione, de tali nominum vſu diffuſiſſimè.

Calidi, frigidi, humidi, ſicci, ſignificata multa.

Neceſſe

Significata calidi, frigidi, humidi, & ficci,

Necesse tamen videtur, nunc quoque summatim aliquid de his quod ad rem propositam vtile sit, dicere. Quod absoluto sermone, nec ad aliud vllum collatum, siccum vocatur, id in solis elementis est, igni, terráque: sicut humidum in aqua & aëre. Ad eundem modum & de calido frigidoque sentiendum. Nullum enim cæterorum corporum prorsus calidũ frigidúmve esse, sed sola elementa: quicquid præter hæc ceperis, ex his mixtis constat. Eóque secundo significationum genere, calidum, frigidúmve est, non ampliùs absoluta ratione, veluti sincerum, & à mixtione alienum: imò veluti vel calidum largius, frigidum parcius: vel frigidum largius, calidum parcius sit sortitum: reliquorum quiduis calidum, frigidúmve dicitur. Ac duo quidem significata calidi frigidi, humidi, & sicci, hæc sunt: alterum absoluto sermone* loquentium, mixtura carens, & sincerum: alterum ex contrariis quidem mixtis constans, cæterùm ex præpollentis in mixtura nomine appellatum. Hoc genere sanguis, pituita, adeps vinum, oleum, mel, quicquid his simile est, humidum dicitur. Os, cartilago, vnguis, vngula, cornu, pilus, lapides, lignum, harena, later, minorem portionem humidi sunt sortita, maiorẽ sicci: eóque eiusmodi omnia sicca dicuntur. Formica verò sicca est, & vermis humidus: scilicet vt sunt animalia. Rursus inter ipsos vermes, alius siccus, alius humidus: idque vel absolutè loquendo, vt vermis: vel alteri cuipiam vermi comparatus. Cæterùm hoc ipsum quod dicimus (vt vermis, siccus: vt homo, calidus: vt canis, frigidus) nisi quis rectè accipiat, & priùs intelligat quid sibi velit, necesse est omnem sermonem confundat. Est autem rectè accipere, id quod in secundo de pulsibus agnoscendis dicitur: vnũquodque secundum genus, vel speciem non modò calidum, frigidum, humidum, siccúmve: sed etiam magnum, paruum, celere, tardum, aliaque id genus tunc nominari, cùm supra mediocre, mediúmq; sit. Verbi gratia, animal calidum, cùm supra medium temperie sit animal: equum calidum, cùm supra medium temperie sit equus. Porrò in quoque genere speciéve, media sunt ea, quæ Græcè symmetra dicuntur: quippe quæ à summis in eo genere & specie finibus æqualiter distant. Ac genus quidem est, animal: species, equus, bos, canis. Medium temperie in toto animaliũ genere, homo est. id enim in sequentibus demonstrabitur. Medium verò, vt in hominum specie est, quem Græcè eusarcon vocant, Latinè (puto) quadratum. Is porrò est, quem nec gracilẽ dicere, nec crassum posis: sed nec calidum, nec frigidum, nec alio

**λεγόντων ἡμῶν*

Animal quomodo calidũ ueteribus.

Symmetra.

Eusarcos.

lio quouis nomine ex iis, quæ exceſſum defectúmve indicant, appellare. Quiſquis ſuper hunc fuerit, is prorſus calidior, frigidior, humidior, ſiccióร ve eſt. Nominatur autem talis partim abſoluto ſermone, partim non abſoluto. Abſolutè quidem loquenti, quoniam calidus, frigidus, ſiccus, humidúſve eſſe, minimè vni alicui priuatim collatus, dicitur. Ita enim canis abſoluto quidem ſermone, prout videlicet cuipiam opinio eſt, animal ſiccum dicitur: non vtique alicui comparatus, verbi gratia, formicæ. Non abſolutè verò, vna quidem ratione, quòd ſcilicet ſymmetro, id eſt, coæquali, & medio totius ſpeciei comparatur: Altera verò, quòd cum eo quod inter omnia animalia coæquale, & media tẽperie eſt, quicquid id ſtatuas, cõfertur. *Ergo iam palàm fit, quòd vnumquodque eorum quæ ſic dicuntur*, nos id vel vni cuicunque comparantes, *calidum, frigidum, humidúmve*, aut ſiccum, vt *ad illud dicimus*, vel in quocunq; genere ſpeciéve ſit dictum, ad eius medium referentes. In ſpecie quidem, vt equo, cane, boue, platano, cupreſſo, ficu: Genere verò, vt animali vel planta. His accedit & tertium ſignificatum, eorum ſcilicet quæ abſoluto ſermone dicuntur, quæ impermixtas ſummáſque habere qualitates diximus, ac elementa vocari. Quinetiam qualitates ipſas eſt quando corporibus iis quæ affecta qualitate ſunt, ſimiliter appellamus. Verùm de hoc mox agetur. Sed ad rem propoſitam: *cùm qualitate affecta corpora trifariàm dicantur, conſiderandum* arbitror in quaque dictione, quemadmodùm vtamur appellationibus, vtrúmne vt ſimplex aliquid & immixtum indicãtes: an veluti ad ſymmetron eiuſdem generis vel ſpeciei conferentes: an veluti ad rem quamlibet. Sicut cùm os ſiccum dicimus, aut frigidum abſoluto ita ſermone nominantes, non adiecto leonis, canis, aut hominis. Palàm nanque eſt, quòd ad vniuerſam naturam omnium quæ ſunt in mundo corporum reſpicientes, aliquid concipimus medium, cum quo conferentes, ipſum ſiccum dicimus. At ſi quis leonis, vel canis, vel hominis os ſiccũ eſſe dicit, liquet hunc rurſus ei quod in ipſis animalium oſſibus medium eſt, id comparare. Eſtque, quoniam vniuerſorum animalium, aliis magis, aliis minùs ſicca oſſa ſunt, hîc quoque os aliquod in aliquo animalium genere intelligendum, quod media temperie ſit, verbi cauſa, hominis: atque huic reliqua collata, alia humida, alia ſicca appellãda. Iam in ipſis hominibus alius os ſiccum, alius humidum habere dicetur, vtique ei qui medius eſt (vt in hominibus) collatus. Quòd verò in omnibus quæ ſunt, quòd

Symmetron.

medium inter extrema eſt, id ſymmetron, atq; in illo genere, vel ſpecie temperatum ſit, in omni mihi ſermone ſubaudiendũ perpetuò eſt, quanquam ſit in dictione nonnunquam omiſſum. Atque cùm hæc quidem ſic ſe habeant, vbi aliquis hanc vel illã humidam calidámve temperiem affirmat, rogandus eſt, quemadmodùm dixerit, vtrúmne hũc quẽpiam vni definito comparãs, Platoni, verbi gratia, Theophraſtum: an ſecundum genus quodlibet, ſpeciémve collationem faciens, quippe vel vt hominem, vel vt animal, vel vt ſubſtantiam, abſolutè. Tertium enim ſignificatum cuiuſvis talium nominum, quod ſimplex eſſe impermixtúmque diximus, id in mixtis ſubſtantiis non eſt: ſed in ipſis primis, quæ etiam vocamus elementa. Ita cùm quodque affectorum qualitate corporum trifariàm dicatur: nobis ad propoſitam de temperamentis tractationem, duobus tantùm eſt opus, vt qui vel ad vnum quodlibet, vel ad medium eiuſdem generis comparemus. Quoniam autem multa genera ſunt: quemadmodùm vtique & indiuidua, poterit multis modis idem corpus & calidum & frigidum, & humidum, & ſiccum eſſe. Verùm cùm vnicuilibet comparatur, admodùm manifeſtum eſt, cõtraria de eodem dicere licere. veluti Dionem Theone quidem, & Memnone ſicciorem: Ariſtone & Glaucone, humidiorem. At cùm ad medium eiuſdem generis, vel ſpeciei fit collatio, hîc iam confundi conturbarique, qui parum exercitati ſunt, ſolent. Idem nanq; homo humidus ſimul & calidus eſſe poteſt, ſed nõ minùs ſiccus & frigidus. Verùm ſiccus quidem & frigidus, ad mediocris temperamenti hominem collatus: humidus autem & calidus, ad aliud quoduis animal, ſtirpémve, aut ſubſtantiam comparatus: verbi gratia, ad animal, vt apẽ & formicã: ad ſtirpem, vt oleam, vel ficum, vel laurum: ad aliam verò quampiam ſubſtãtiam, quæ nec animal ſit, nec planta, vt lapidem, ferrum, vel æs. In his verò collationem, quæ ad hominem fit, ad rem eiuſdem ſpeciei dixeris, quæ ad apem vel formicam eſt, ad aliquid eiuſdem generis. Simili modo quæ ad ſtirpem fit quamlibet. Eſt enim ſupra animal ſtirpis genus: quemadmodùm ſanè ſuperioris, quàm ſtirpium, generis ſunt lapis, ferrum, & æs: vocetur tamen pro docendi compẽdio ad homogenes (id eſt, rem eiuſdẽ generis) omnis eiuſmodi comparatio: illud ſolùm in ea determinantibus nobis, quòd vbi ſimpliciter ſubſtantia quæpiam eucratos ſiue temperata dicitur, tum hac alia ſiccior, alia humidior, & alia frigidior, alia calidior: eo loco eam quæ ex contrariis æqua prorſus

Plãtæ genus, corpus animatum: lapidis genus, corpus.

Eucratos ſubſtantia ad pondus.

inter

inter se portione coëuntibus constet, eucraton, siue temperatam nominari: quæcunque verò ab hac deficiunt, superantq; aliquo, ea superantis nomine vocari. Vbi verò stirpem, animánsve vllum eucraton dicimus, nequaquã in ea dictione simpliciter contraria inter se comparamus, sed ad naturam vel animalis, vel stirpis referimus. Ficum, verbi gratia, temperatam dicentes, cùm talis sit, qualis maximè ficus esse naturâ debeat. Rursus, canem, suem, equum, & hominem, cùm eorum quisque pro sua natura optimè se habeat: optimè verò se habere aliquid pro sua natura, ex ipsis functionibus intelligitur. Quippe animal, ac stirpẽ quãlibet tum optimè se habere dicimus, cùm optimè suam functionem obeunt. Ficus enim virtus, bonitásque est, optimos plurimósque ficus afferre. Ad eundem modum vitis, plurimas optimásque vuas pendere: Equi verò, quàm velocissimè currere: Canis, ad venationes quidem, & tutelam quàm animosissimum, ad domesticos quàm mitissimum esse. Hæc igitur omnia (animalia dico & stirpes) optimã, mediamque habere in suo genere temperiem dicemus: non vtique absoluto sermone, cùm paritas exacta contrariorum in iis non sit, sed cùm ea mediocritas, quæ ad potestatem refertur, his adsit. Eiusmodi aliquid, & iustitiam esse dicimus, non quæ pondere, & mensura: sed quæ eo quod pro dignitate conuenit, æqualitatem explorat. Est igitur temperaturæ æqualitas in omnibus temperatis animalibus, stirpibúsque, non ea, quæ ex pari elementorum commixtorum spectatur mole, sed tum animalis, tum stirpis naturæ conuenit. Conuenit autem aliâs, vt humidum sicco, & frigidum calido præponderet. Neque enim similem habere temperaturam debent, homo, leo, apis, & canis. Ergo ad quærentem, cuius sit temperamẽti homo, equus, bos, canis, aliúdve quodlibet, non est absoluto sermone respondendum. Non enim fieri potest, vt qui ad ea, quæ multis modis sunt dicta, & inter se diuersa, vno modo respondet, nõ coarguatur. Oportet igitur duorum alterum, aut omnes percensere differentias: aut percontatum priùs de qua rogauerit, illam solam dicere. Nam si, vt in animalibus, cuius esset temperamenti rogabat, ad id quod medio est inter omnia animalia temperamento respicientes, respondere ei oportet. Si absolutè, atque vt ad omnem substantiam: sic iam contraria, quæ sunt in eo comparare inter se oportet, atque æstimare: haudquaquam ad actiones temperiem referentes, sed ad elementorum portiones. Sin huic cuipiam membratim cõparans, rogabat, vtique ad illud solùm con-

Eucratos plãta, animans ad iustitiam.

Actionũ perfectio, temperamenti bonitatem indicat: à qua nascitur facultas actionis causa.

Temperamẽtum rerum ad iustitiam, & ad põdus in paæfatione declarauimus abundè.

Multiplex quæstio antè est distinguẽda, quàm ei respondeatur.

ferendo, eſt reſpondendum. Iam minùs etiam, ſi indiuiduorum cuiuſlibet, Dionis, verbi gratia, vel huius canis rogemur, quænã ſit ſubſtantiæ temperatura, eſt ſimplex danda reſponſio. Dabitur enim hinc ſophiſtis ad calumniam occaſio non parua. Nam ſi calidi eſſe temperamenti, & ſicci Dionem dicat, facillimè licebit illis, partim hominem quemlibet, qui calidioris quàm Dion ſit & ſiccioris temperamenti, proponentibus, vt ad illum, humidum, frigidumq; Dionem dicere: partim aliud quoduis animans, ſtirpémve, verbi gratia, leonem, aut canem, atque his humidiorem, ac frigidiorẽ aſſerere Dionem. Quiſquis igitur nec ipſe ſeſe fallere, nec ab alio falli volet, huic opus eſt ab his ſubſtantiis, quæ ſimpliciter calidæ, frigidæ, humidæ, ſiccæ dicuntur, incipere: atque ita trãſire ad reliquas. Ac primùm quidem illud ipſum in iis exploratum habere, ne has quidem, tametſi maximè videntur abſoluto ſermone dici, quò minùs ad mediocre eiuſdem generis comparentur, effugere. Veluti enim canem medio temperamẽto eſſe omnium canum dicimus, cùm pari ſpatio diſtat ab extremis: ita ſubſtantiam medio eſſe temperamento dicemus, cùm pari modo ab extremis abeſt, quę ſcilicet & prima omnium ſunt & elementa. Porrò aberit pari modo ab extremis, cùm ea continet æqualiter inter ſe mixta. Ergo quæ ſupra citráve hanc, temperies erit, eam calidam, frigidam, humidam, vel ſiccam dicemus: ſimul ei, quæ media eſt, conferentes: ſimul contrariorum elementorum examen in ea facientes. Qua nimirum ratione ſimpliciter eam calidam, frigidam, humidam, ſiccámve pronũciabimus: vbi verò cum medio temperamento conferimus, non ſimpliciter, ſed quòd ad mediocre eiuſdem generis ſic ſe habet. Porrò genus earum ſubſtantia eſt: omnia enim ſub hac, vt ſuperiori ſunt genere, tum animata, tum inanima. Eſtque hæc hominis, canis, platani, ficus, æris, ferri, aliorum deniq; omnium commune genus. Sub ea verò ſunt alia genera permulta: Animal quidem, auis, piſcis: ſtirps, arboris & herbæ: auis, aquilæ & corui: piſcis, lupi & rhombi. Simili modo oleæ & ficus genus eſt, arbor: anagallidos, & pæoniæ, herba. Iam hęc vltima ſunt genera, eóque ſpecies appellantur, coruus, rhõbus, ficus, anagallis, ſimiliter homo, & bos, & canis. Ac ſupernè quidem deſcendentibus, hęc vltima ſunt genera, proinde ſpecies dictę: infernè verò aſcendentibus, ab indiuiduis ſcilicet ſubſtantiis, prima ſunt. Indicatumq; alio opere eſt, meritò omnia quę media ſunt inter prima genera & indiuidua, ſimul genera & ſpecies à veteribus nominari. Ergo cùm definita

Sub ſubſtantia genere maximo, alia ſunt multa genera ſubalterna, & inferiora, & ſpecies infimæ. Quæ inter genus generaliſſimũ & ſpeciem ſpecialiſſimam interſunt, genera inferiorum, ſpecies ſuperiorum dicũtur Porphyrio.

ſignificata

ſignificata iam ſint, ac clarè indicatum, quemadmodùm tum abſoluto, tum non abſoluto ſermone calidum, frigidum, humidum, ſiccúmve corpus aliquod pronunciandum ſit: quærendæ nobis deinceps eorum ſunt notæ. Quanquàm hîc quoque decernere priùs de nominibus oportet, quæ in habendo nobis ſermone, neceſſariò incident: ſimul explicare rem quandam, quæ poteſtate iam monſtrata priùs eſt, non tamen ab omnibus, qui hos commentarios euoluent, facilè ſaltem intelligi poteſt. Itaque de nominibus priùs loquutus, mox ad rem reuertar. Quod calidum, frigidum, humidum, ſiccúmve non vnum aliquid ſimpliciter ſignificent, vbi de corporibus dicuntur, priùs eſt indicatum. Quòd autem & ſolæ *ipſæ in corporibus* qualitates, citra corpora, quæ eas ſuſcipiunt, ſic interim nominentur, id quidem, vt nondum eſt dictum, ita nunc dici eſt tempeſtiuum.

Calidũ, frigidũ, humidũ, ſiccũ pro corpore illis qualitatibus prædito ſumitur, & pro abſtracto, ideſt, caliditate, frigiditate, humiditate, ſiccitate: ut alia multa.

Quemadmodùm nomen albi, tum de colore enunciant, cùm ita loquuntur, contrarius eſt albus color nigro: tum de corpore, quod colorem ſuſcipit, cùm ſcilicet oloris corpus album dicunt: ita & calidi nomen, tum de qualitate affirmant ipſa, tanquam ſi caliditatem appellarent: tum verò de corpore, quod caliditatem ſuſtinet. Quippe qualitatem à corpore, quod eam ſuſcipit, diuerſam habere naturam & quandam propriam exiſtimare oportet, veluti in opere de elementis eſt indicatum. Et caliditas *quidem qualitas eſt, eadem verò & calidum dicitur*, veluti & albedo album. Ipſum verò corpus calidum, vnum hoc nomen tantummodò obtinet, calidum, ſicuti album. Nunquàm tamen caliditas, vel albedo, corpus ipſum dicitur. Ad eundem modum ſiccum, frigidum, & humidum mominantur, tum ipſum corpus, tum qualitas. Non tamen corpus, frigiditas, humiditas, vel ſiccitas appellatur, queádmodùm quæ in eo eſt qualitas. Hæc cùm ſic ſe habeant, ęquum eſt, cùm vel caliditatem, vel frigiditatem diſputans quis profert, nullam exoriri captionem, quòd ſolę qualitates his indicentur nominibus. At calidum, frigidúmve cùm dicitur, quando & qualitas ita & quod eã ſuſcipit, corpus nominatur, facilè fit ei, qui redarguere ſtudet, vt quod à loquente non ſignificatur, id quo poſsit reprehendere, accipiat. Eiuſmodi enim rem faciunt, & qui ſententiam illam, qua dicit Hippocrates, augeſcentia corpora plurimum habere innatum calidum, oppugnant.

Aph. 14. lib. 1
Idem nõ habet uetus interpres.

Neque enim eſſe corpus aliquod (calidum) ipſum innatum animali calidum ab Hippocrate dici intelligentes: neque id quid ſit vſquam quęrentes: ſed de ſo-

la qualitate,quam ſcilicet caliditatem appellamus,nomen id dici prçſumentes, ſic dictum eius refellere parant. Et iam appa- ret, quod de homonymia diſtinguere, tametſi ſit res parua, tamen in rerum vſu non leuis experitur momenti. verùm cùm hoc quoque abundè ſit definitum, rurſum id quod ſupereſt, repetamus. Cùm humiditas, & ſiccitas, & caliditas, & frigiditas, ſinceræ quçdam & impermixtæ qualitates ſunt, quæcunque has ſuſcepere corpora, ea calida, & frigida, ſicca, & humida prorſus exacteque ſunt. Atque hçc mihi genitorum, & pereuntium elementa intellige. Reliqua corpora vel animalium, vel ſtirpium, vel inanimorum omnium, veluti çris, ferri, lapidum, lignorum,in medio primorum illorum collocata eſſe. Nullum enim illorum vel ad ſummum, calidum: vel ad ſummum, frigidum: vel ad ſummum, humidum: vel ad ſummum, ſiccum eſt: ſed vel medium prorſus contrariorum, ita vt nihilomagis ſit calidum quàm frigidum, aut humidum quàm ſiccum. vel ad alterum contrariorum eſt propenſum, ita vt magis ſit calidum, quàm frigidum, vel magis ſit humidum quàm ſiccum. Ac ſiquidem medium planè ſit in vtroque contrariorum genere,ita vt non magis ſit calidum quàm frigidum,aut humidum quàm ſiccum, eucraton id, ſiue temperatum omninò dicetur. Sin alterum contrariorum ſuperet, ſiue in altera oppoſitione, ſiue in vtraque id ſit, non etiam dicetur eucraton. Ac ſi calidum magis ſit quàm frigidum,quod magis eſt,id appellabitur.Idem ſtatuendum de ſicco & humido. Ad eundem modũ ſi frigidum magis ſit, nominabitur frigidum. At ſi in vtraq; oppoſitione alterum ſuperet,ſiue calidum vnà cum humido,ſiue calidum ſimul cum ſicco,ſiue frigidum ſimul cum humido,ſiue frigidum vnà cum ſicco, vtiq; pro vincenti ſortietur id corpus appellationem.Et has quidem quatuor intemperies, vt ſuprà diximus,plurimi norũt,tũ medici,tũ philoſophi.Reliquas quatuor, quæ ex dimidio harũ conſtitutæ ſunt, neſcio quomodò derelinquunt:ſicut etiam eam,quæ prima omnium,optimaq; eſt.Cæterum quod ſuperante calido,liceat nihilo magis humidam eſſe,q̃ ſiccam temperiem,(quod vtiq; ad hanc ſpectet coniugationẽ)id vel ex iis,quç iam dicta ſunt,manifeſtũ arbitror:facileq; eſt,etiã ſi nihil eſſet prædictum,id colligere,concedentibus ſemel illis ſaltem,alterã eſſe temperiem humidam & calidam,alteram ſiccam & calidam.Si nanq; neceſſarium omnino nõ eſt,ſiccam eſſe,quæ calida ſit:ſed licet eam & humidam eſſe:licebit vtiq; & mediam eſſe

Homonymia, id eſt,æquiuocatio,eſt diſtinguenda.

Omnia ex elementis miſta, in medio illorum ſunt. Gal.in nat. humana.

Eucraton ad pondus.

Simplex priùs eſt compoſito natura & doctrina. Gal.Aph.15. lib.3.

Temperaturæ 4. ſimplices. & 4 cõpoſitæ,& præter has, media.

Temperaturæ 4.ſimplices probãtur.

eſſe. propior nanque ſiccæ temperaturæ media eſt quàm humida. Ad eundem modum eſt & frigida quædam temperies altera, in qua nimirum frigidum præpollet: hanc tamen nec humidam eſſe, nec ſiccam, eſt neceſſe. Sed poteſt inter has & media eſſe. rurſus enim hîc quoque eandem afferes rationem. Nempe ſi neceſſe non eſt frigidam temperiem eſſe humidam, ſed licet & ſiccam eam fieri: manifeſtum eſt, mediam quoque eſſe poſſe. quippe quæ vicinior humidæ eſt, quàm ſicca. Ergo veluti duæ intemperies in altera oppoſitione ſunt monſtratæ, altera calida tantùm, altera frigida: ſic in altera oppoſitione duæ aliæ ſtatuantur, altera ſicca tantùm, altera humida, mediocriter ſcilicet ſeſe habentibus, calido & frigido. Iterum nanque dicemus hîc quoque, ſicuti neceſſe non eſt, ſi qua temperies ſicca eſt, hanc protinus calidam quoque eſſe, ſed fieri poſſe, vt etiam frigida ſit: ita fieri poteſt, vt quæpiam nec calida ſit nec frigida, ſed in hac quidem oppoſitione, eucratos ſiue temperata: in altera, ſicca. Simili modo nec humidam temperiem neceſſe eſt calidam frigidámve eſſe: ſed eam mediam eſſe inter huius oppoſitionis extrema licet. Si igitur neceſſe non eſt, vt vel intemperiē, quæ in calido eſt & frigido, ſequatur ea quæ eſt in altera oppoſitione intemperies: vel hanc quæ in illa, licebit aliquando & naturam, quę in caliditate & frigiditate temperata ſit, vel ſiccā eſſe, vel humidam: inuicemque quæ in his temperata ſit, vel calidam eſſe vel frigidam. Quæ ſunt & hæ ab his quas priores tum medici, tum philoſophi nobis tradiderunt, quatuor diuerſæ intēperies: medioque loco poſitæ inter temperatos habitus, & eos qui in vtraque oppoſitione ſunt intemperati. Qui nanque in ſummo eſt temperatus, is neutram oppoſitionem habet ſuperantē. Qui verò aduerſus hunc eſt intemperatus, vtranque habet vitioſam. Medium ſortitur locum, qui in altera quidem eſt temperatus, in altera intemperatus: qui vtique & ex dimidio eucratos, & ex dimidio, intemperatus cùm ſit, meritò medius dici poteſt inter eum, qui ex toto eſt temperatus, & eum qui ex toto eſt intemperatus. Et ſi quidem hæc ſic ſe habent, ſicut certè ſe habent, cur nouem dicere vniuerſas tēperamentorū differētias dubitemus? Temperatam quidem vnam, nō temperatas octo, quarum quatuor ſimplices ſint, humida, ſicca, calida, et frigida. quatuor cōpoſitæ, humida ſimul & calida, ſicca pariter & calida, frigida ſimul & humida, frigida ſimul & ſicca. In quolibet verò iā dictorū tēperamentorū permagnus eſt exceſſus, defectúſq; modus, non in

Mediū propius extremis, q̄ extrema omnia.

Hi tantū. 4. tēperaturas cōpoſitas ſtatuerūt, ut initio docuit.

Temperaturæ 4. ſimplices, mediæ ſunt inter cōpoſitas 4. & optimam.

iis modò quæ ſimplicia ſunt, ſed etiam in compoſitis. idque tum in tota ſubſtantia: tum verò in vnoquoque genere. Si cui igitur agnoſcendorum temperamentorum cura eſt, incipiat exercitationem oportet ab iis in quolibet genere naturis, quæ tẽperatæ mediæque ſunt. Quippe quòd ſi his alias cõparet, facilè quod in quauis ſuperet, deficiátve, inuenerit. Ergo primùm de iis, quæ ſimpliciter loquentibus, temperata, intemperatáque dicuntur, agendum: quæ ſcilicet in omni generata ſubſtantia, nõ in ſolis animalibus & ſtirpibus diſquirenda diximus. Porrò hîc quoque tantillum ſaltem diſtinguere de nominibus conueniet, quòd calida temperies, alia iam energiâ, ſiue (vt loquuntur) actu ſit, alia poteſtate: tum quòd poteſtate ea eſſe dicamus, quæ quod dicuntur, id nondum ſint, ſed facilè id fieri poſsint, quoniam naturalem, vt id fiant, aptitudinem ſint adepta. Igitur primùm de his quę actu calida, frigida, humida, & ſicca ſunt, diſſeramus, auſpicati, ab vniuerſa ſubſtantia: mox ad animalia & ſtirpes deſcẽſuri. Ita enim conſummationem habebit, quod inſtitutum nobis eſt. Quoniam igitur quod in omni genere, maximeque in vniuerſa ſubſtantia *medium eſt*, id ex mixtione extremorum cõflatur: vtique conueniet, vt tum notitia eius, tum agnitio ex *illis* ſumatur. Ac notitia quidem facillima eſt. Quippe à calidiſſimo omnium, quæ ſub ſenſum veniunt, veluti igni: aut quapiã aqua, quæ ad *ſummum ſit feruens, ad id quod omnium*, quæ nobis adparent, eſt frigidiſsimum, veluti glaciem, & niuem venientes, æſtimato inter ea interuallo medio, ad vnguem id* dividimus: ſic enim ſymmetron, quod ſcilicet ab vtroque extremorum pari abeſt ſpatio, intellectu comprehẽdemus. Quinetiam id nobis præparare licet, miſcentibus aquæ feruenti parem modum glaciei. Quod enim ex ambobus eſt mixtum, pari interuallo ab vtroque extremorum aberit, & eo quod vrit, & eo quod frigore ſtupefacit. Non eſt igitur difficile ei, qui ita mixtum tetigerit, medium vniuerſæ ſubſtantiæ in calidi frigidíque oppoſitione habere, eiúſque meminiſſe, atque alia omnia illi veluti normæ adaptata iudicare. Quinetiam ſi terram, quæ ſicca ſit, vel cinerem, vel tale aliquid quod planè ſit aridum, pari aquæ modo imbueris, medium in ſicci humidíque oppoſitione effeceris. Ergo ne hîc quidem difficile eſt, vbi viſu pariter, tactúque eiuſmodi corpus noueris, memoriæ id infigere, eoque ad humidorum ac ſiccorum, quæ deficiant, ſuperéntve, agnitionem, pro norma, exemplarque vti. Porrò

Calidũ, frigidũ, humidũ, ſiccũ, actu, et potentiâ, fuſiùs initio lib. 3. Temp.

Medium.

** τέμνομεν, diuidimus, etiã uetus interpres.*

Symmetron.

Mediũ eſt uelut norma extremorũ.

cor

Corpus humidi, & ſicci mediũ ſi exploras, ſit mediocriter calidum.

corpus de quo iudicandum eſt, mediocriter calens eſto. Nam hocipſum humidi ſiccique medium corpus ſi ad ſummum id calorem frigúsve ſit perductum, falſam interim imaginationem excitabit: videbiturque quàm ſit mediocre, aliquando humidius, aliquando ſiccius. Quippe ſi liberaliùs calefiat: liquatum iam, ac fluxile, humidioris ſubſtantiæ phantaſiam de ſe præbebit: contrà, refrigeratum plus iuſto, conſiſtit, ac cogitur, immobileque redditur, & durum tangenti apparet: vnde etiam falſam ſiccitatis imaginationem exhibet. Quòd ſi veluti humidi ſiccique parem modum habet, ſic caloris, ac frigoris ſit in medio: nec durum, nec molle tangenti apparebit id corpus. Atque tota quidem eiuſmodi corpora per tota ſe miſcendi, calidum, inquam, frigidum, ſiccum, & humidum, homini facultas non eſt. Terra enim aquæ confuſa, miſcetur quidem, (quatenus ſcilicet videri) cuipiam poſsit) atque ita tota toti contemperatur: cæterùm appoſitio exiguarum partium ea eſt, nequaquam totorum per tota mixtio. Sed ambo ea per tota miſcere, Dei, vel Naturæ eſt opus: magíſque etiam ſi calidum, ac frigidum inter ſe tota per tota miſcenda ſint. Attamen appoſitionem eiuſmodi efficere, vt ſenſum effugiant ſingula ſimplicium corporum, non ſolùm Naturæ opus Deive eſt: ſed etiam noſtrum. Neque enim difficile eſt tali mixtione, *lutum quod medium ſicci, humidíque ſit, moliri. Simili modo* & quod calidi ac frigidi ſit medium: videbiturque tibi eiuſmodi corpus in calore & frigore temperatum, imò etiam in duritię, mollitiæque medio ſtatu eſſe. Id autem genus eſt, hominis cutis, vtpote omnium extremorum, calidi, frigidi, humidi, ſicci verè media. Maximéque ea, quæ eſt in manu: hæc enim omnium ſenſibilium veluti norma futura erat, prudentiſsimo nimirum animantium, tactus inſtrumentum ab ipſa natura præparata. Quò magis eam ab omnibus extremis, calido inquam, frigido, ſicco, & humido, pari abeſſe interuallo oportuit. Iam vtique & conſtat ex horum omnium æquis portionibus, non compoſitis modò, ſed etiam per totas ſe mixtis. quod noſtrûm planè nemo efficere poteſt: ſed eſt Naturæ opus. Quæcunque igitur partes cute ſunt duriores, veluti oſſa, cartilagines, cornua, pili, vngues, ligamenta, vngulæ, calcaria: in his omnibus ſiccum præualet. Quæcunque verò molliores ſunt, ſicuti ſanguis, pituita, ſeuum, adeps, cerebrum, medulla tum ſpinalis, tum altera: in his humidi plus eſt, quàm ſicci. Quinetiam quantò ſiccisſi-

Miſtio uera ſolius Dei & Naturæ eſt.

Cutis internæ manus & ſummorũ digitorũ hominis tẽperati, eſt temperata ad põdus.

Partes cute duriores, molioréſque.

ſiccißima omnium quæ ſunt in homine pars, cutem ſiccitate ſuperat: tantò rurſus à cute ſuperatur, quod eſt humidiſsimum.

Homo temperatißimus omnium corporum.

Porrò videtur nunc diſceptatio noſtra, ea quæ vtiliſsima ſunt attingere: ac docere ſimul quòd tum animalium, tum verò omnium corporum temperatiſsimus ſit homo. Simul quòd omnium, quæ in eo ſunt particularũ cutis, quæ intra manum habetur, omnis exceſſus planè ſit expers. Inſiſtentes igitur hoc loco,

Notæ hominis temperati dicētur fuſiùs initio lib. 2.

Actionis perfectio, tēperamentum optimũ indicat et ſequitur.

æſtimemus quíſnam ſit optimè temperatus homo, quem ſcilicet totius ſubſtantiæ, vel potiùs tum hominum, tum reliquorum animalium, medium, veluti regulam & normam ſtatuentes, reliquos omnes huic collatos calidos, frigidos, humidos, ſiccóſve dicere oportet. Concurrant ergo oportet in hoc homine multæ notæ: quippe & cum vniuerſa ſubſtantia collatus medius apparere in ea debet, & magis etiam cum hominibus & beſtiis. Ac medij quidem in vniuerſa ſubſtantia, communes notæ dictæ iam ſunt. Quæ verò in animalium ſpeciebus notantur, actionis perfectione, quæ cuique ſit cõueniens, iudicantur. Conuenit autem

Galenus. lib. 1. de uſu partium.

homini, vt ſit ſapientiſsimus: cani, vt mitiſsimus pariter ſit & fortiſsimus: leoni, vt tantũ ſit fortiſsimus: ſicuti oui, vt ſit tantùm mitiſsima. Iam verò quòd corporis actiones conſentientes eſſe animi moribus oporteat, tum Ariſtoteli in his, quæ de partibus animalium ſcripſit: tum verò nobis alibi nihilominùs eſt monſtratum. Ac methodus quidem hæc eſt. Exercitari verò, vt non in ſingulis modò animalium generibus, ſed etiam in vniuerſis medium in promptu quis noſcat: id cuiuſlibet hominis non eſt, ſed diligētis in primis, & qui per longam experientiam, & multam omnium particularium peritiam, inuenire medium queat. Quippe ad eum modum plaſtæ, pictores, ſtatuarij: alij denique fictores, quæ pulcherrima in omni ſpecie ſunt, tum pingunt, tum fingunt, veluti hominem, equum, bouem, leonem, formoſiſsimum, ad id quod medium eſt in illo genere,* collinentes: laudántque homines quandam Polycleti ſtatuam, Canonem appellatam. inde adeò id nomen ſortitum, quòd partium inter ſe omnium * competentiam ad vnguem habeat. Habet autem quem nunc quærimus, plus aliud, quàm Canon ille: quum non ſolùm humoris ac ſiccitatis in medio conſiſtat, is qui ita euſarcos, ſiue quadratus eſt homo: ſed etiam optimam formationem ſit adeptus. Quæ fortaſſe bonam quatuor elementorum tēperiem eſt comitata: fortaſſe diuiniorem aliquem ſupernè originem habet. Cæterùm prorſus eucraton ſaltem eſſe eiuſmodi hominem

**σκοποῦντες.*
**συμμετρίαν.*

Polycleti ſtatua Doryphoros uelut canon & regula fuit ſtatuarijs, ob partiũ perfectionē.

Euſarcos.

Homo eucratos.

minem, id verò est necessarium. Quippe mediocritas in carne, ex mediocritate temperamenti prouenit: protinus autem adsequitur tale corpus, vt optimè ad actiones sit comparatum: tum in mollitie & duritia: prætereà calore ac frigore mediocriter se habeat: atque hæc omnia insint cuti, huiusque maximè illi parti quæ est intra manum: scilicet quæ callum eiusmodi non contraxit, qualis in remigibus & fossoribus cernitur. Cùm enim gemini vsus causa manus sunt factæ, tactu discernendi, & rem quampiam comprehendendi: vtique quæ molles sunt, ad exquisitiùs tangendum: duræ ad aliquid maiore vi capiendum, magis sunt idoneæ.

Manus est tactus instrumẽtum, & apprehendẽdi.

Quinetiam cutis, quæ non solùm *omnium* hominis partium: sed etiam vniuersæ *omnium quæ* generationi, corruptioníque *subiiciuntur*, *substantiæ* media est, ea nec callosa, nec dura *lapideáve est*, *sed secundum* naturam se habens, quo *scilicet* cutis genere maximè perfectum esse tactum censemus. Ac quod in duritia & mollitie medium omnium particularum locum sit sortita, abundè liquet. Quòd autem & in calore, ac frigore similiter se habeat, ex eius substantia maximè intelligas licet. Est enim veluti sanguine præditus neruus, qui sit inter neruum, & carnem quiddam planè medium: ac si ex mixtis vtrisque cõstitueretur.

Interna manus temperata ad põdus.

Cæterùm neruus omnis exanguis est & frigidus. Caro, multi sanguinis & calida. Media inter vtrunq; est cutis: *nec planè exanguis, vt neruus: nec sanguine abundans*, vt caro. Si igitur hãc omniũ animalis partium, veluti normã indicémque proponens, reliqua illi conferas, atq; ad eã examines, octo diuersas intẽperies in eis inuenies. Iamq; mẽbratim tibi de omnibus deinceps differã. Humidissimum, frigidissimúmq; in corpore pituita est. Calidissimũ, sanguis: non tamen est perinde humidus, vt pituita. Siccissimum ac frigidissimũ, est pilus. Minùs eo & frigidũ & siccũ est os: hoc verò minùs siccũ, est cartilago. Proximè hanc sequitur ligamentũ, (& quem Græci cõposito nomine χονδροσύνδεσμον, id est, cartilagineum ligamentum vocant.)

Singularum corporis particularũ temperatura.

ἐφεξῆς δὲ χονδροσύνδεσμος seu composita uox repetitur Linacro, non ueteri.

Post hunc tendo, deinceps membrana, & arteria, & vena, ipsa scilicet corpora vasorum. Succedunt deinde *nerui duri: molles autem nerui in humiditate & siccitate, mediam naturam, sicuti cutis, obtinent. Nam in altera oppositione, quæ est calidi & frigidi, neruus mollis in medio non est, sed tantum ei deficit de calore, quantum de sanguine. Ita verò & reliqua omnia priùs dicta, tantò sunt cute frigidiora, quantò minùs habent sanguinis. Etiam tunicæ ipsæ, maximè sanguineorum vasorum,

*Confer cum linea. 20. pa. 33.

arteriarum

Partes exangues, natura frigidæ: sanguine prædite, calidæ magis & minùs, pro copia sanguinis.
Sanguis caloris natiui uehiculum & pabulum.
Cordis uentriculus sinister fons omnis caloris.

arteriarum dico & venarum, nõ solùm exangues sunt, sed etiam frigidæ naturâ: contactu tamen sanguinis calefiunt, atq; ad medium temperamenti statum veniunt. Sanguis verò ipse, à corde suum accipit calorem. Quippe id viscus naturâ, tum omnium animalis particularum maximè sanguineum, tum verò calidissimum est: proximum illi iecur est: verùm cor paulò quàm cutis minùs est durum, iecur multò. Itaque etiam humdius quàm cutis, cor est, quantò scilicet est mollius. Iam verò caro humidior cute est, eadem tamen calidior. Spinalis autem medulla, cute est humidior, atq; etiam frigidior. Sicuti hac rursus humidius est cerebrum: cerebro autem ipso adeps, cui concretio contingit, propterea quòd membranis adiacet: crasso nanque oleo est similis, eóque congelatur, vbi cum frigidis, & exanguibus particulis cõiungitur. At neque circa iecur coire adeps potest, neque circa arterias, venasque, aut cor: sed nec circa aliam vllam præcalidam particulam. Quoniam autem cogitur per id, quod valde est frigidum, idcirco calfacta liquatur, cæterorum coagulatorum ritu. At cerebrum calfactum minimè liquatur: eoque adipe minùs est humidum. Porrò minùs humida quàm adeps est, & pulmonum caro, vt quæ nec ipsa calfacta liquescat. Iam longè etiam adipe minùs humida est, tum lienis, tum renum caro. Omnia tamen hæc cute sunt humidiora. Harum rerum demonstrationes proximo libro tradam, sicuti omnia quæ ad vniuersam de temperamentis disputationem pertinent, duobus deinceps commentariis exponam.

Galeni de Temperamentis, Thoma Linacro Anglo interprete, libri primi finis.

CLAVDII GALENI PERGAMENI DE TEMPERAMENTIS

LIBER SECVNDVS,

Thoma Linacro Anglo interprete.

Anacephalæosis.

AC quòd multifariam quidem dicatur, humidum, siccum, calidum & frigidum corpus, in proximo definitum est libro. Demonstratum prætereà est, nouem esse temperamẽtorum differentias, vnam quidem quę mediocris sit & eucratos, quam *etiam temperatam* vocemus: reliquas omnes intemperatas: quatuor simplices, vnica scilicet quaque prępollente qualitate, calore, frigore, siccitate, vel humiditate: quatuor ab his diuersas, in quibus vtriusque oppositionis altera qualitas exuperat: dico autem duas oppositiones, alteram quæ est calidi & frigidi: alteram quę est humidi & sicci. Ab his ad notas earum digressi, de temperata natura disceptauimus, quoniam hæc omnium prima, virtute, potentia, cognitionísque ordine sit. At cùm temperatum aliud absolutè dictum inueniatur in uniuersa rerum natura, aliud in singulis generibus: principiò visum est de eo considerandum esse, quod communiter *in vniuersa natura æstimatur. huius norma, iudiciumq; erat*, elementorum portionis æqualitas. Cuius rei gratia extremorum omnium medium ad vnguem redditum, eucraton & symmetron, siue temperatum & mediocre mauis, dicitur. Reliqua quæ in singulis generibus temperata dicuntur, propriis corporũ functionibus, vsibúsque iudicantur. Eoque fit, vt idem animalis cuiuspiam stirpísve corpus, omnium quæ in eodem sunt genere, medium esse posit, id est, in illo genere eucraton & mediocre: alteri verò cuipiam comparatum, vel stirpium, vel animalium, vel inanimorum generi, dyscraton, siue intemperatum. Quippe viuentis corpus cum demortuo collatum, humidius eo, calidiúsque est: verbi gratia, leo viuens, leone mortuo: tum ipse seipso, tum alter altero calidior humidiorque est. Atque inde adeò dictum veteribus est, animal calidum & humidum esse, non absoluto sermone, quòd humiditas in eo, calórve exuperet, (sic enim inuenire est animalia sicca, frigidáque complura, veluti culices muliones, culices vinarios, muscas, apes, formicas) sed vt ad mortua collata. Viua enim apes calidior humidiórque quàm mortua

Temperatum duplex.

Eucraton.

Dyscraton.

Animal calidum humidũ priscis dicitur, id est, calidius humidius se ipso mortuo.

eſt & formica viua, quàm mortua. Cũ homine tamen, equo boúeve collata, tum aliis ſanguine præditis animalibus, omnia id genus frigida ſiccáque temperie ſunt. Quin ſi ad vniuerſam naturam ſpectans, ea expendas: ne ſic quidem quò minus frigida, ſiccaque ſint, elabantur. Tanquam enim in vnoquoque genere, vbi quid à mediocritate receſsit, ab eo quod vincit, nomen accipit. Itidem in vniuerſa ſubſtantia: cùm aliquid medium tranſierit, non ampliùs eucraton: ſed vel calidum, vel frigidum, vel humidum, vel ſiccum nominabitur. Monſtratum enim ſuprà eſt, hominem non ſolùm animalium, ſtirpiúmve, ſed etiam reliquorum omnium maximè eſſe temperatum. Quoniam autẽ ex multis & diſsidentibus is conditus eſt partibus, manifeſtum eſt, quę pars medio omnium ſit temperamento, eam eſſe maximè eucraton, ſiue temperatam. Quæ nanque animalis eius quod medij ſit temperamenti, media particula eſt, hæc omnium ſimpliciter eſt temperatiſsima. Monſtratum verò eſt, id eſſe in homine cutem, atque huius eam maximè partem, quæ in manu eſt interna: ſi tamen qualem eam natura eſt molita, talis perſtiterit. Iam verò quòd nec cuiuſque hominis cutis medium, abſolutè loquendo, ſit vniuerſæ ſubſtantiæ: ſed eius qui maximè eſt temperatus, dictum priùs eſt. plurimam enim eſſe ipſis quoque hominibus inter ſe differentiam. Verùm maximè temperatus is eſt, qui corporis habitu medius horum extremorum apparet, gracilitatis, craſsitudinis, duritiei, mollitiei, itemque caloris & frigoris. Inuenias enim cuiuſlibet hominis tangendo corpus, vel mitem & halituoſum calorem: vel igneum & acrem: vel horum neutrum. imò frigiditatem quandam præpollentem. Frigiditatem autem præpollere, vt in hominis corpore intelligere oportet: eoque tum ſanguineo, tum humido. Ac corpore quidem talis eſt temperatiſsimus homo. Idem animo quoque medius omnino eſt audaciæ & timoris: cunctationis & pręcipitationis: miſericordię & inuidię: fuerit verò talis alacer, amicorum amans, humanus & prudens. Et temperatiſsimus quidem homo ex his primùm potiſsimúmque agnoſcitur. Accedunt non pauca eorum, quę ex neceſsitate hęc ſequuntur. Quippe edit, bibitque in modo, & nutrimenta non ſolùm in ventre, ſed etiam in venis, & tota corporis mole, probè concoquit. Omnéſque (vt ſemel dicam) tum naturales, tum animales virtutes inculpatas habet. Cùm & ſenſuum facultatibus, & membrorum motibus optimis ſit præditus: tum viuido colore ſemper ſit: tum ad perſpi-

atum

Homo rerum omnium temperatiſs. ut perfectiſsimus eſt, forma omnium nobiliſsima, hoc eſt, anima.

Signa hominis temperati etiam lib. 1. ſanit. tuẽdæ, & cap. 2. artis medicæ, docentur. ut de opti. corpo. conſt.

Signa hominis temperati, ex corporis & animi effectis coniunguntur: hæ enim hominis partes mutuò ſe immutant.

Actionum omnium perfectio hominẽ temperatum indicat.

ratum excrementorum bene comparatus. Idem medius inter somnolentum & peruigilem, inter glabrum & hirtum, inter nigrum colorem & album, pilósque habeat, cùm puer est, magis rufos quàm nigros: cùm in flore est, contrà. At quoniam differentiarum, quæ ex ætate eius spectantur, mentionem feci, non alienum sit, aliquid iam de his quoque apponere. Porrò volebam vniuscuiusque prædictarum notarum causas persequi: verùm cùm ad ea, quæ nunc sunt proposita, magis vrgeat ætatum consideratio, quæ etiam maximam nobis ad causarum inuentionem facultatem suggerit, huic nunc insistamus. Intelligamus igitur recens formatum animal in vtero matris, quò sciamus qua ratione humidissimum, calidissimúmque sit. Prima enim eius constitutio ex semine & sanguine est, quæ humidæ & calidæ res sunt. His autem magis semper siccescentibus, primùm quidem formantur membranæ, tunicæ, item viscera & sanguinis vasa, vltima verò perficiuntur ossa, & vngues, & cartilagines, concreta scilicet eorum substantia. Antè enim quàm vel tendi posit subiecta substantia, vel concrescere, nihil fieri memoratorum potest. Et tunicæ quidem ac membranæ, arteriæque & nerui, & venæ, tensa ea: ossa, cartilagines, vngues, vngulæ, & viscera, coagulata ea perficiuntur. His verò in vtero perfectis, ita deinde paritur infans. Est verò adhuc in summo humidus, veluti maris alga. *Idque non sanguinis vasis modò, &* uisceribus, ac carne: sed etiam ipsis ossibus, quę scilicet siccissima sunt omnium quę in nobis sunt, partium. Verùm tum hęc, tum reliqua tota vnà cum his * membra, quasi cerea sint, infantium nutrices fingunt, formantque. Tanta est in toto pusellorum corpore humiditas. Quin si * recèns editum porcellum, vel esse, vel dissectum inspicere velis: carnem quidem eius muccosam, præhumidámque inuenies. Osseum verò genus vniuersum, caseo qui modò sit coagulatus, adsimile: adeò vt nuper nati animalis corpus propter redundantem in eo humorem, libens non comedas. Quod maximè tum suilli, tum ouilli fœtus corporibus accidit, propterea quòd ea maximè sunt humida. Caprinum quòd siccius sit, & melius esui est, & iucundius. Contrà verò quàm in nouellis porcellis, quęcunque iam senuerunt, hæc ossa quidem omnia & ligamenta vniuersa pręsicca, sine succo, & insipida posident: carnem verò neruosam & duram, arterias quoque & venas, & neruos, ętatis culpa lori vice insuaues & sine succo. Quę medio statu horum, ac nuper

Generationis nostræ primordia, semẽ maris & fœminæ, ac sanguis mẽstruus. initio sanit. tuendæ.

* κῶλα.

* ἱερεῖον.

Corpus humoris copia uelut muccosum, est nauseosum edẽti,

Gratia saporis in cibis, ab humido substãtifico mediocri est maximè.

natorum ſunt, quæ vtique iam ætate proceſſerunt, quantum à ſenio abſunt, tantum & ab extrema ſiccitate ſunt remota. Quæ minora ſunt, atque adhuc augeſcunt, tantum ea quoque ab geſtati etiamnum fœtus humore abſunt, quantum proceſſerunt ætate. Floreſcens verò ætas omnium animalium maximè in medio extremorum eſt: neque ſicut ſenium, ad ſummam perducta ſiccitatem: neque velut infantium ætas, in humore & multo vuido merſa. Cur igitur aliqui celebrium medicorum, humidum eſſe ſenium prodiderunt? An videlicet, quòd excrementorum abundantia ſunt decepti? quippe tum oculi his, lachrymis ſuffunduntur: tum nares deſtillatione manant: tum in ore eorum ſaliuæ copia exuberat. Ad hæc tum tuſsiunt, tum excreant pituitam: ſcilicet pulmones quoque hac eſſe refertos indicantes: venter quoque illis pituita eſt plenus: tum ſinguli articuli quodammodo muccoſi. Cæterum nihil horum obſtat, quò minùs ſenum corpora ſicca cenſeantur: vt quorum neruos, & arterias, & venas, & membranas, & omnium inſtrumentorum tunicas, multò quàm priùs erant, ſicciores inuenias: circumfundi autem illis extrinſecus, intrinſecúſque, aut pituitoſum quendam humorem, aut muccoſum. Verùm, tantum abeſt, vt eiuſmodi ſigna vniuerſa, ſenilem ætatem humidam confirment, vt etiam ſiccam eſſe propè teſtentur. Idcirco nanque particula quæuis ſiccior, quàm antè videtur, quòd per caloris imbecillitatem, ſimiliter non nutritur: foris ſiquidem copia illi, humidi excrementi ſuperfluitat: corpus autem cuiuſque intrinſecus ſiccum eſt, vt quod nec trahere intrò nutrimentum valeat, nec eo ſufficienter frui. Eſt ergo humidus ſenex, non propriis ſuis particulis, ſed excrementis: rurſum ſiccus, non excrementis, ſed particulis ipſis. Ita nimirum alio genere ſiccus, alio humidus. Verùm non eſt ad præſens de excrementis eius, ſed de propriis partibus diſceptatio: quarum ſecundum naturam actiones, vitam eius complent. His igitur ſiccus ſenex eſt, quibus ſcilicet puer eſt humidus: ipſis nimirum ſolidis corporis particulis, oſsibus, membranis, ligamentis, arteriis, venis, neruis, tunicis, carnibúſque. Meritoque Ariſtoteles, ſenium marcenti ſtirpi adſimilat. Quippe ſtirpes nouellæ dum ſunt, molles, humidæque cernuntur: ſeneſcentes, aſsiduè magis ſicceſcere videntur: ad poſtremum aridæ prorſus redduntur. idque

Aetas floreſcẽs humido, ſicco tẽperata eſt nondum calida, ſicca, & bilioſa.

Partes ſenum ſimilares, ſiccæ ſunt, ſed inter eas capacitates humore ſuperfluo redundant. lib. 6. ſanit. tuendæ.

Calor in ſenibus eſt paucus, abſumpto iam per eum humido ſubſtantifico caloris pabulo.

Senex ſiccus partibus ſolidis, humidus excremẽtis inter has collectis. Ariſtot. cap. 2. li. de longitudine uitæ.

Etiam igni materiæ penuria marceſcenti, ſenectutem comparat Ariſto. lib. de iuuentute & ſenectute.

ipſis

ipſis mors eſt. Ac quòd ſiccißima ætatum ſenilis ſit, ex iam dictis liquet. Quòd autem & frigidißima ſit, id vel magis eſt euidens, ita vt de eo nemo dubitauerit. Nam & tangenti ſenes frigidi apparent, & facilè in frigidum ſtatum mutantur. & nigri & frigidi fiunt, & frigidis morbis facilè capiuntur, apoplexia, neruorum reſolutione, ſtupore, tremore, conuulſione, deſtillatione, raucedine. Porrò periit eorum omnis paulò minùs ſanguis: eòque vnà periit & coloris rubor. Iam verò concoctio his, & digeſtio, & ſanguificatio, & appoſitio, & nutritio, & appetentia, & ſenſus, & motus, oblæſa omnia ſunt, vitioſeque adminiſtrata. Et quid quæſo, aliud eſt ſenium, quàm via ad interitum? Ita ſi mors, *naturalis caloris eſt extinctio*: vtique ſenium veluti tabes *quædam* eius fuerit. Verùm non perinde de puerorum, & *florentium* ætate inter medicos conuenit. Sed nec dirimere inter eos litem eſt promptum. probabiles enim ſunt vtrorumque rationes, tum eorum, qui pueros calidiores eſſe, quàm florentes ætate cenſent: tum eorum, qui contrà, florentes calidiores pueris eſſe contendunt. Alteri nanque ex eo quòd ſanguinis humor omnium, quæ in animalis habentur corpore, calidißimum naturâ ſit: tum quòd fœtus in vtero propemodùm ſanguis tantùm ſit: pòſt enim fingendis vtique iam particulis, aliud os efficitur, aliud arteria, aliud vena, aliud *diuerſum ab his aliquid, omnia tamen rubra: tum quòd ſanguinem* ſinceriſsimum, calidiſsimumq́ue obtineant, colligunt calidiſsimum eſſe, geſtatum in vtero fœtum. quod ſi eſt, etiam pueros quantò geſtatis in vtero propiores ſunt, tantò eſſe florentibus ætate calidiores. Alteri, quòd etiam plurimus ſit in florentibus ſanguis, ac copioſior quàm in pueris: ita vt eius occaſione crebrò his ſanguis profluat, quin etiam quòd flauæ bilis ſuccus, qui ſanguine multò eſt calidior, plurimus his ſit, proptereà calidiores eſſe florentes, quàm pueros, confirmant. Rurſus illi ab ipſis functionibus, quòd tum augeantur: tum plura, quàm pro corporis ſui portione, alimenta tum appetant, tum conficiant, validùm eſſe in pueris calorem aſſerunt. Hi contrà, humiditatis occaſione potiùs, quàm caloris vi, augeri illos contendunt. At concoctione non modò florentes, non vincere, ſed etiam longè ab iis pueros vinci. Nam & vomitiones iis ex incoctis cibis accidere, & deiectiones humidas, aſperáſque, & à ſucco alienas. Quòd ſi appetunt plura, nihil id facere ad caloris robur. Primùm enim id non accidere caloris copia, vt animal

Senex ſicciſſimus abſumpto radicali humido caloris pabulo, ob id & frigidiſ.

Hi ſenũ morbi aph. 31. li. 3

Calor natiuus eſt facultatũ nos regentium ſubſtãtia, uel ſaltem primum ipſarum inſtrumentum.

Pueri, an florẽtes calidiores.

Senectus quibuſdã eſt morbus naturalis. Gal. lib. 6. ſanit. tuẽdæ.

Sanguis hîc calidiſ. omniũ corporis partium dicitur, non ex Galeni ſententia. Nam bilis omnium quæ in corpore ſunt, calidiſſima. Gal ca. 1. lib. de diffe. feb. aliter Manardus epiſt. 1. lib. 5.

Sanguis fluit multus tota pubertate, & paulò ante hanc, aph. 27. 29. 30. lib. 3.

appetat plura: imò contrà, refrigeratis scilicet his partibus quibus appetentia debetur. Deinde quoniam non tantùm ad nutritionem, sed etiam incrementum, alimenta moliuntur: idcirco etiam pluribus nutrimentis, iis esse opus. Iam verò reliquis functionibus vniuersis, etiam non obscurè inferiores esse pueros his, qui florenti sunt ætate: vt qui nec ingredi, nec currere, non portare, nec quicquam, in summa, agendorum operum similiter obire queant: cùm florentibus, tum sensum omnem, tum intellectum ad summam perfectionem, bonitatémque peruenisse dicant. In summa, puerum, adhuc imperfectum esse: florentem, animal perfectum. In perfectis rationabile esse, maximè actiuum, maximeque princeps elementum præpollere. Quin sumno quoque plurimo deditos pueros videre licet: contrà, minimo florentes esse contentos. Quanquàm hunc quoque aliter accidere, ne vel insanum quidem hominem censere aiunt, quàm calido victo quodammodò grauatoque humoris copia, veluti tum ex temulentis intelligere licet: tum iis, qui balneo liberaliùs sint vsi. Ita verò & papauer somnificum esse, & mandragoram, & lactucam, & omnia quæ humidiore frigidioreque temperie sunt. Ac tales quidem de propositarum ætatum temperie rationes vtrinque afferuntur. Omnes enim recensere, superuacuum videtur: cùm formula ipsa epichirematum, vel ex iis quæ retulimus, satis clarè perspici posit. Eminus enim vtrique, fermèque à secundis priora colligunt. Ac tanquam iam sciat auditor quemadmodùm auctio, quemadmodùm concoctio, & quemadmodùm nutritio fiat, verba faciunt. Simili modo de sensu, de motu, de functionibus, tum naturalibus, tum actiuis disputant. de somni quoque generatione & ciborum natura, mentionem faciunt. quorum nullum simplex promptúmque cognitu est: sed & multam disquisitionem requirit: nec potest fortasse vlli compertum esse, nisi qui priùs humidam, siccam, calidam frigidámque temperiem sciat agnoscere. Quicquid enim eorum veluti scientes dicunt, id si docere eos cogas, prorsus disputationem de temperamentis, hanc scilicet cui nunc insistimus, desiderabunt. Quare per mutua & ex mutuis, fiunt iis demonstrationes. Ex iis quidem quæ nunc quærimus, ceu iam sint cognita, cùm de actionibus disputant, & ciborum ac medicamentorum facultates inuestigant, ac de somno, & aliis id genus disserunt: rursus autem quæ nunc sunt proposita, per

Hoc de somno graui (quem unicum nouit Aristoteles) uerum est: de naturali falsum. Gal. lib. locorum affectorũ, & in introductorio pulsuum.

Hanc litẽ dirimit Gal. aph. 14 li. I.

Functiones actiuæ, sunt motrices, cap. 10. artis medicæ. Hîc autem pro animalibus sumi uidentur.

Demõstratio ex notioribus procedat oportet.

per illa veluti priùs iam nota, demonſtrant. Ego verò eiuſmodi demonſtrationes non probo: quin ſi fateri verum oportet, nec demonſtrationes eas cenſeo, veluti diffuſiùs in aliis oſtendi: ſatiúſque eſſe in omni docendi genere exiſtimo, ordinem conceptionum definire. Si igitur principium, omnis quæ de temperamentis ſuſcipitur diſputationis, tractatio de elementi eſt, ſintne ea impatibilia, prorſuſque mutationis experta, an alterari, mutarique potentia: ab illorum verò cognitione, ſecunda deinceps eſt propoſita nunc diſputatio: non vtique ſumenda eſt iſtorũ fides ex iis, quæ nondum ſciuntur: ſed ſicuti tum rectum eſt, tum verò iuſtum, quod ſumendum ad demonſtrationem eſt, vel euidens aliquid ſit oportet, vel quod priùs fuit demonſtratum. Non eſt igitur neque de ſomni generatione mentio facienda, neque de concoctione, neque auctione, neque de alio id genus vllo: ſed ab ipſa ſola, nudáque ſubiectarum rerum ſubſtantia, diſquiſitio ineunda: ſicuti in primo libro fecimus. Quippe ſtatuentes aliud eſſe, quod energiâ, ſiue actu ſit: aliud quod poteſtate, de eo quod actu iam calidum, frigidum, humidum, ſiccúmve ſit, priùs diſſerendum eſſe diximus: ſubinde ad ea quæ poteſtate ſint, veniendum. Porrò eorum, quæ actu calida, frigida, humida, ſiccáve ſunt, obuia, promptaque omnibus cognitio eſt. vtpote quæ tactu diſcerni queant: qui ſcilicet & ignem ipſum calidum eſſe docuit, & glaciem frigidam. Quòd ſi alia quapiam ratione notionem, agnitionémque calidi, frigidíve habent, dicant hanc nobis. Inauditam enim ſapientiam promittunt: imò ſi verum fateri licebit, ſtuporem potiùs, ſi rerum ſenſibilium alium quempiam habere ſe iudicem meliorem putant, quàm ipſe ſit ſenſus. Atqui ſi eorum, quæ actu calida ſunt, alius eſſe iudex quàm tactus, nullus poteſt: tangant iam deinceps multos viros, tum ſenes, tum adoleſcentes, tum pueros, tum infantes. Ita enim inuenient, qui magis minúsve calidi ſint. Sin de rebus ſenſibilibus rationales demonſtrationes quærunt, iam de niue ipſa inquirendum eſt, cenſendáne ſit ſicut omnibus hominibus apparet, candida: an ſicut Anaxagoras aſſeuerauit, non candida. Iam verò de pice ſimili modo, coruoque, ac reliquis omnibus æſtimandum. Neque enim ſi non habenda eſt oculis fides de albo quod vident, de nigro ſine demonſtratione fides eſt habenda. Omnia igitur quæ ſenſui apparent, ſi iam fide carere dicunt, nec olorem album eſſe dicant, niſi priùs id viderint ratione: imo nec calcem,

Libri Galen de demõſtrationibus adhuc deſiderãtur.

Actu calida, frigida, humida, ſicca.

Sẽſus ſunt iudices ſenſibilium obiectorum propriorũ & cõmunium, ut ratio intelligibilium.

Ineptæ aliquot Anaxagoræ opiniones. cap. 4. li. 1. phyſicorũ.

Scepticorũ. i. consideratorum, & nihil affirmantiũ, sed de omnibus ambigentium, pater Pyro fuit.

nec diem, nec solem. Ad eundem modum & de voce, auribus fidem abrogent: & de odore, naribus: & de omni tangibili, ipsi tactus sensui. Et nónne hæc sunt Pyronis hæsitatio, & nugæ immensæ? Sanè æquum fuerat, eos qui optimam sectam in philosophia elegissent, quæ scilicet calidum, frigidum, humidum, & siccum, principia & elementa statuit, non in tantum desciuisse à viris qui hæc posuerunt, vt quòd omnis demonstrationis principia sunt, quæque sensui, quæque intellectui sunt manifesta, non cognoscerent. Et profectò quisquis de his addubitat, frustrà de aliis inquirit. vtpote ne quidem vnde sit incepturus, quicquam sibi relinquens.

Sensui uel rationi nota sunt principia omnis demonstrationis.

Vnde igitur in tam diuersam viam diuerterunt, ac sensibilium rerum cognitionem ratione consequi tentârunt? Ego sanè ne cogitare quidem possum. Eóque quod actu calidum est, tactu iudico. Si quid autem adhuc calidum non est, sed vt tale fiat, est idoneum, quod vtique potestate calidum appellamus, id ratione inuestigare conor: ij verò omnia, nescio quo pacto, subuertunt, & in argumentis prolixè rhetoricantur.

Methodo demonstrãdi cognita, in hac diu multũq; ingeniũ exerce, argumẽtis leuibus primùm, deinde grauioribus.

Sed hos mittamus: illius tamen nunc minimè obliti, quòd vnum prauorum dogmatum principium sit, nihil de demonstratione priùs meditatum, simul res ipsas inquirere, simul veluti, scientem quídnam demonstratio sit, demonstrare tentare. Denuo igitur ad propositum reuersi calidum, quod in ætatibus cognoscere cupimus, primùm & maximè tactu iudicemus. Erit autem optimum iudicium in vno, eodemque vnius infantis corpore. potest enim & qualis calor illi ante biennium fuerit, in memoria reponi: & qualis nunc sit post duos fortè vel tres interpositos annos. Si nanque mutatio omnino vlla ad calidum, frigidúmve infanti facta videbitur, nullum præterea negocium erit, qui vsque ad florentem ætatem futurus excessus sit, colligere.

Similia similibus maximè comparãda.

Quòd si plures puellos pluribus conferre florentibus ætate velis: graciles gracilibus, quadratos quadratis, & crassos crassis cõferes: æquè verò & qui colore, & reliquis omnibus (quoad fieri potest) similiter se habeant. Quippe si differentiam in ætatibus inuenire studeas: in similibus quàm maximè licet naturis, eam inquisitionem tutiùs facies. Porrò in contrariis naturis hanc disquirere, non parui erroris est occasio: cùm interim non tam exploratorum corporum ætatis, quàm naturalis temperamenti gratia, differentia existat. Ad eundem modum tum victu vniuerso, tum temporum quibus exploratur statu, pari modo se habentia corpora eliges, non exercitatum requieto

comparans,

comparans: non balneo vsum, ei qui eo non sit vsus: non ieiunum, saturo: non sitientem, ebrio: non eum qui sole incaluit, ei qui ex frigore riget: non eum qui vigilauit, ei qui dormiuit: nec denique eos quibus contraria est vel natura, vel victus ratio, vel quælibet rerum circumstantia: sed reliqua omnia sint quàm fieri licet, paria, vna ætate excepta. Pari modo si vnum eundémque puellum cum seipso conferes, omneis eius externas circumstantias similes, ad vnguem seruabis: quò scilicet, si qua harum alicuius causa in calore & frigore differentia contigit, ætatis mutationi non imputetur. Longam tibi experiendi rationem fortasse tradere videor: sed planè verissimam, atque ex ipsa rei quæsitæ essentia desumptam: sicut in *his, quæ de demonstratione* scripsimus, à nobis *est proditum*. Tu verò fortasse compendiariam *voles, minimè curans si falsa sit. Scito* ergo non solùm *falsam* te, *sed* etiam longam ingressurum viam. neque tribus quatuórve annis, quod requiris, inuenturum: sed tota vita in ignorantia versandum. Quantum enim accipi ex memoratorum virorum controuersia licet, non est quòd putemus clarè aliquid demonstrari posse, sed nec rationabile omninò est, ex iis quæ posteriora sint, ea probari quæ sunt priora. Ergo calidum frigidumque corpus quod saltem actu, nec adhuc potestate tale sit, sensu iudicemus: misso nunc, tum priorum *iudicio, tum reliquis omnibus notis. Et te iam ceu re*ctè iudicaturum, ad ipsam experientiam remitto. Meum autem iudicium interpretabor. Complura enim deinceps corpora, non puerorum modò, verum etiam infantium, adolescentium, & ætate florentium curiosè tangens, neutros vera locutos inueni: nec eos qui absoluto sermone calidiorem nec eos qui frigidiorem, esse florentem ætatem, quàm puerilem dixerunt. Si enim reliquis omnibus quæ extrinsecus adueniunt alterationibus circumcisis, eas quæ ex sola ætate proueniunt, differentias æstimaueris: neuter absolutè loquenti videbitur tali calidior. Quippe dissident eorum calores qualitate, quæ ex imparitate difflatus creatur. Cuius rei occasione nonnulli vel eos, qui secum versentur, vel seipsos fallentes, alij puerorum, alij iuuenum, valentiorem esse calorem autumant. Est enim puerorum calor magis halituosus, & copiosus, & tangēti blandior: florentium calor, subacre quiddā habet, ac non suaue. Hæc igitur tangenti occursus differentia, plures inducit, vt flo-

Via recta omnium breuissima & certissima.

Nec pueri iuuenibus, nec iuuenes pueris, absolutè sūt calidiores. Illi enim plus habent calidi innati: hi calorem habēt acriorē. Aph. 14. lib. 1.

rentium

rentium corpus calidius esse pronuncient. Res verò aliter se habet. Quippe qui in varia materia tactum suum ad calorem, tum valentiorem, tum imbecilliorem, tum parem discernendum exercuerit: huic non dubito puerorum calorem, florentium calori, vel parem, vel ampliorem visum iri. Est porrò exercendi ratio hæc. incipiendum enim ab eo quod euidens maximè est.

Euidens sensui uel intellectui.

Balinearum aër ita est aliquando calens, vt nemo eum ferat, sed vri in eo versatus videatur: aliquando ita est frigidus, vt sudare in eo non sit. Iam tertium quoque & ab his diuersum, quem vtique maximè requirimus, temperatum aëris statum, quid refert dicere? Iidem tres caloris status, in solij quoque apparent aqua. Quippe quæ & calida adeò, vt vrat: & frigida adeò, vt ne calfaciat quidem: & temperata adeò, vt calfaciat modicè, sæpe cernitur. Ergo si te vter sit calidior perconter, aquáne temperata, an aër temperatus, neutrum dicere possis. Cùm enim ambo similiter corpori blãda sint, & mediocri temperie, alterum eorum dicere calidius esse, alterum frigidius, nulla dici ratione videtur. Iam si intelligas aquam labri, ea esse caliditate vt ferueat: aut aërem balnei prorsus inflammatum: ab vtroque te pari modo deurendum constat. Rursus si aquam ita intelliges frigidam, vt procul à glaciando non absit: aut aërem prorsus refrigeratum, sicut cùm ningit, conspicitur, patet quod vtriusuis occursu pari modo refrigeraberis, rigebísque. Ergo summum tum calorem, tum frigus similiter in aqua, similitérque in aëre finge: prætereà medium amborum extremorum statum simili modo in vtroq; constitue: hoc casu, quod in medio interuallo extremorũ, & medij status tum in aëre est, tum aqua, easdem excessus distantiæq; rationes habebit. Tantoque dices alterum mediocri esse calidius, quantò alterum. Ad eundem modum & frigidius quàm mediocre, tantò esse aquã aliquandò dices, quanto & aërem: tametsi suus vtriusque occursus tangenti idm non sit vtrique. Neque enim simili modo aqua temperata sicut aër temperatus tactum afficit. Et quid opus est, in tam dissimilibus exemplum proponam? Cùm ipse aër qui simili sit calore, variè tangenti occurrat, prout aliâs veluti caliginosus & halituosus, aliâs veluti fuliginosus & fumosus: interim purus omnino est. Igitur in pluribus iisdémque differentibus æqualitas caloris consistit. Quæ inconsideratis quasi inæqualis sit, imponit: proptereà scilicet quòd non vndequaque similis apparet. Cæterùm homo, qui rationes, quas proposui, expenderit, & sensum & in multa particularium ex-

peri-

perientia exercuerit, is nimirum æqualitatem caloris in pueris florentibúſque inueniet: nec eo falletur, quòd alter in humida, alter in ſicca ſubſtantia repræſentetur. Quippe lapis aliquando pari cum aqua calore eſſe poteſt, nullum eo faciente diſcrimen, quòd lapis ſiccus ſit, aqua humida. Ita igitur mihi cùm pueros, iuuenes, adoleſcentes millies conſideraſſem: prætereà eundē infantem, puerum, adoleſcentemque factum, nihilo calidior viſus eſt, nec puer quàm ætate florens: nec ætate florens quàm puer. ſed tantùm (quemadmodùm dixi) in pueris magis halituoſus, & multus, & ſuauis: in florentibus exiguus, ſiccus, nec ſimiliter ſuauis eſſe caloris occurſus. Siquidem puerorm ſubſtantiæ vtpote humidæ, multum foras effluit: *florentium ſubſtantiæ parum*, vtpote ſiccæ. Itaque neuter eorum ſimpliciter videtur altero calidior: ſed alter, multitudine eius quod difflatur: alter acrimonia. Quippe inſiti caloris puer plus habet, eiuſque blandioris, ſi modò ex ſanguine & ſemine ortum habet. In florentibus ætate, exiguus & ſiccus, nec ſimiliter ſuauis calor tangenti occurrit. Ergo calidi, frigidique corporis ſolus tactus eſt iudex: humidi autem & ſicci vnà cum tactu, ratio. Quippe quod ſiccum eſt, durum prorſus eſt: at hoc tactu omninò dignoſcitur. Non tamen ſi quid durum eſt, idem ſtatim & ſiccū eſt. etenim inſeparabilis à ſicco corpore duritia eſt: non tamen eius vnius propria. *Nam & quod à frigore cōcretum eſt, durum cernitur, ſicut* glacies. Quò vtique minùs ſicci, humidiq; adeunda ſtatim diſcretio eſt, antè ſcilicet quàm æſtimatum ſit, quemadmodùm ſe in calore habeant & frigore. Neque enim ſiquid cum ſummo frigore repræſentatur durum, id etiam ſiccum eſt. Nec ſi quid cum vehementi calore eſt molle, idem ſtatim eſt humidum. Verùm cùm mediocriter eſt calidum, tum æſtimare, durúmne, an molle ſit, oportet. Si enim molle ſit, humidum eſt: ſi durum, ſiccum. Verùm ſi hæc ita ſe habent: partium quæ in humano corpore ſunt duræ, nulla eſt humida. Neque enim tanta eſſe in eo frigiditas poteſt, vt aliquid in ipſo concreſcere in duritiem queat. Poteſt enim quod priùs fuit fluxile, aliquando concreſcere, veluti adeps. Quod enim oleoſum in ſanguine, fluxiléque & pingue eſt, vbi in frigidum venit locum, cogitur: durum tamen ne ſic quidem efficitur. Cōmodè igitur dictum veteribus eſt, humidiſsimam eſſe adipē: ſecundo poſt eam loco, carnoſum genus. Eius plures ſunt ſpecies: prima quidem, quæ propriè caro appellatur, quam ſcilicet nuſquam in corpore per ſe inuenies, ſed eſt perpe-

Principia noſtræ generationis, ſanguis mēſtruus & ſemē vtriuſque.

Omne ſiccū, durum: omne humidum molle: nō contrà, niſi modicè caleat.

Omnis pars corporis dura, quia modicum calet, ſicca eſt.

Adipis generatio.

Carò multiplex.

perpetuò muſculi pars: ab hac cuiuſq; viſcerum propria ſubſtantia eſt: eam Eraſiſtratus parenchyma vocat, quaſique pro re parua leuique habet: parum intelligés, cuiuſque viſceris actionem, huic carni acceptam referri: ſed horum non eſt nunc tempus. Quòd autem ipſum cerebri pulmoníſq; proprium corpus, proximum adipi humiditatis ratione ſit, ex mollitie eius coniectare licet: non enim à frigido congelatur, cùm nec calore fundatur. Propinquam iis naturam habet oſsium medulla. Non eſt tamen eiuſdem generis cum cerebro & ſpinali medulla, ea quæ in quolibet habetur oſſe: ſed cerebrum & ſpinæ medulla, eiuſdem ſunt generis. Reliquæ omnes medullæ, alterius naturæ ſunt. Eſt tamen humidius ac calidius cerebrum, quàm ſpinalis medulla: eóque etiam mollius: præterea ipſius cerebri priores partes tantò ſunt humidiores, quantò molliores: omnia tamen hæc cute non humidiora modò ſunt, ſed etiam frigidiora. Vnoque verbo, omne exangue frigidius ſanguine prædito eſt. Proxima cuti eſt, mollium neruorum natura. Duriores autem in humido & ſicco, ſecundum cutis naturam ſe habent: calore ab eius natura tantùm abſunt, quãtum cõſentiens eſt exangue corpus à ſanguine prædito abeſſe. Lienis autem, renum, & iecinoris caro, tantò cute eſt humidior, quantò eſt mollior: calidior auté, quantò magis abundat ſanguine. Iam cordis caro omnibus iis tantò *eſt ſiccior, quantò eſt durior: calidior verò non modò his*, ſed etiam omnibus planè corporis particulis. Quod etiam ſenſu clarè deprehendas licet, in pectoris animalis diſſectione, ſi digitum in ſiniſtrum eius ſinum immiſeris: inuenies enim locum hunc omnium, quæ in animali ſunt, non paulò calidiſſimũ. At iecinoris, lienis, renum, & pulmonis caro, ſimplicis cuiuſdam naturæ eſt: circa cuiuſq; viſceris venas, arterias, & neruos creſcens. Cordis, ſimplex carnis, natura non eſt: ſed ſunt in eo fibræ, quales in muſculis cernimus, quibus caro circumhæret. Cæterùm non eſt idem fibrarum genus: ſed quæ in muſculis habentur, neruorum, & ligamentorum ſunt particulæ: cordis propria quædã fibrarũ eſt ſpecies, æquè ſcilicet vt venarum tunicæ, atque arteriarum: itemque inteſtinorum, ventriculi, vteri, & veſicæ vtriuſque. licet enim in iis quoque inſtrumentis propriam quandam videre carnem, ſuis ipſorum fibris circumnaſcentem. Atque hæ quidem carnes, cute ſunt calidiores: fibræ verò quàm cutis, partim paulò magis, partim paulò minùs tum frigidę, tum ſiccæ ſunt: partim ſimiles omninò cutis ſubſtantiæ. Porrò omnes mébranæ

Parenchyma, quaſi dicas affuſionem.

Actio uiſcerũ, ut cordis, hepatis à ſua carne eſt, ut li.5.uſus par.

Cerebri caliditas à ſanguine uenarum & arteriarum.

Exangue neruoſum, frigidum, quòd calor ſanguinẽ pabulum ſequitur.

Siniſter cordis uentriculus, caloris natiui fons eſt: ob id calidiſſimus eſt.

Filamentorũ genus omne cordi ineſt, ut libro de uſu partiũ docetur.

Veſica urinaria & biliaria.

branæ cute sunt ficciores, veluti cerebri, & spinalis medullæ inuolucra, quæ menynges dicuntur. sunt enim hæ quoque membranæ. Iam ligamenta omnia quantò cute sunt duriora, tantò sunt & ficciora. Tendones quoque tametsi ligamentis sunt molliores, attamen cute luculenter sunt duriores. Cartilago verò *post ligamentum deinceps est: præterea* medium quoddam inter vtrumque, corpus: appellant id anatomici quidam νευροχονδρώδη σύνδεσμον, quasi verò cartilagineum simul & neruosum ligamentum dicas. est autem id durum, cartilaginosumque ligamentum. Os verò omnium quæ cutis operit, durissimum est. At eorum quæ ex cute extant, ficcissimus est pilus: *deinde* cornu: mox vngues, & vngulæ, & calcaria, *& rostra: quæque his in* singulis animalium ratione carentium, similes sunt partes. Succorum optimus, & maximè *proprius*, ac domesticus, sanguis est: *huius* veluti sedimentum, ac fex, atra bilis est: quæ idcirco tum frigidior, tum crassior sanguine est: sicut flaua bilis, longè calidior: frigidissimum verò ac humidissimum omnium, quæ in animali habentur, pituita est. Instrumentum autem quo id cognoscitur, ipse est tactus: veluti Hippocrates in libello de hominis natura monstrauit. Cæterùm quòd frigida sit, vnus tactus discernit: quòd verò humida quoque, pariter tactus, visus & ratio iudicant. Et tactus quidem ac visus, quòd talis iis cernitur: ratio verò, *vbi non caloris copia, sed naturali humore talem esse* definiuit. *Ac* particulæ quidem, & succi corporis, ad hunc modum se habent.

Succorum seu humorum 4. tẽperamẽtũ.

De iis, quæ temperamenta comitantur, deinceps agendum. Comitantur enim ea & quæ dicta iam sunt: imò potiùs inseparabilia omnino sunt: à ficco quidem corpore duritia, ab humido mollities: si tamen cum tepido calore est. Sed & crassitudo habitus & gracilitas temperamenta sequuntur: nõ ea modò quæ naturalia sunt: sed etiam, si qua ex longa consuetudine, sunt contracta. Multos siquidem qui natura graciles fuerant, pingues redditos vidi: contraque, qui pingues fuerant, graciles: illis quidem ex ociosa & delicata vita, toto temperamento ad humidius mutato: his verò multa tolerantia, & curis, & tenui victu perficcatis.

Comitantia temperamẽtum.

Biliosi naturà, aut consuetudine fiunt graciles: ut frigidi, humidi, obesiores euadunt.

Dicemus verò & horum discernendorum notas. Satiùs enim est, talis ne quispiam naturâ sit: an ex consuetudine redditus, nosmet priùs per aliquod signa discernere posse, quàm ab alio id quærere. Sanè eiusmodi signorum autor, æquè vt reliquorum omnium, mirus est Hippocrates. Siquidem quibuscunque latiores venæ sunt, hi calidiores naturâ sunt: quibus

Causæ & remedia gracilitatis & obesitatis lib. 6. sani. tuendæ, & lib. 14. methodi.

Venæ angustæ obesitatẽ naturalẽ indicant, ut latæ gracilitatem naturalem: si cõtrà accidat, à noua & inconsueta uictus ratione est.

angustiores, contrà magis frigidi. caloris nanque opus est has dilatare, flatuque extendere. Ita rationabiliter in idem ferè recidit, venarum angustia, cum habitu pingui, & crassiore: habitus gracilis, cum venarum laxitate. Quòd si quis simul pinguis, crassusque est, ac venas laxas habet, is consuetudinis alicuius occasione, non naturâ, pinguis est redditus. Sicut ediuersò, si quis angustas habet venas, & gracilis est, ne hunc quidem talem esse naturâ necesse est. Quin cùm fames vrget, mediocritatem ex laxitate venarum & angustia, non à cætero totius corporis habitu spectandum esse ait. Quippe qui angustas habent venas, exigui sunt sanguinis, nec longam inediam ferunt: quibus latæ, his copia sanguinis est, & citra noxam cibo abstinent. Causæ horum euidentes iam sunt, iis qui animum aduerterint, tametsi à me non referantur. Sed quoniam non omnes aduertunt, necessum fortasse erit, aliquid eorum causa dixisse. Quicquid in sanguine pingue, leue, & tenue est, id in calidioribus corporibus alimentum quoddam calido fit: in frigidioribus, seruatur.

Adipis causæ.

Cúmque id venæ extra se transmiserint, vbi in frigidas particulas incidit, quod genus membranæ sunt, in iis concrescit: in partibus verò naturâ calidioribus, cuiusmodi carnosæ sunt, à calore ipso absumitur, ac digeritur: nisi sicubi frigiditati temperamenti etiam vita indulgentior accedens, ipsis carnosis particulis, adipis aliquid allinat.

Glis & ursus Aristoteli ca. 17. lib. 8. hist. animalium.

In omni genere rerum mas est calidior fœmina Hipp.

Qua ratione etiam quæ hyeme delitescunt animalia, non rarò inueniuntur adipe obesa. Et fœminæ viris sunt pinguiores: quòd scilicet fœmina mare est frigidior, & plurimum domi versatur. Ac quicunque corporum habitus & temperati naturâ sunt, & mediocri exercitatione vtuntur, hos necesse est eusarcos esse. id verò est, mediocri omnino corporis habitu. Quibus verò humidum abundat, & calor à mediocritate summa non longè abest, hi corpulenti siue carnosi fiunt. Corpulenti rursus fiunt, qui naturâ sunt temperati: cæterùm desides & ociosi viuunt.

Noua uictus ratio in sumendis, &c. iamdiu consueta, facit nouum temperamentum.

Quippe dictum à veteribus commodissimè est, consuetudinem acquisitiam esse naturam. Nec fortasse oportebit, cùm id iam semel dixerimus, in quouis etiam capite definire, naturáne frigidior, an ex consuetudine quispiam sit redditus: sed illud legentibus remittere: me autem compendij causa, proprios cuique temperamẽto corporis habitus persequi. Sunt igitur nõnulli qui & graciles sint, & venas paruas habeant: sed si ex iis quempiam incídas, adeps excidet: quam constat cuti ad internam eius membranam

subnasci.

ſubnaſci. Et rarò id quidem in viris conſpicitur: in fœminis ſæpiſsimè inuenitur. eſt nanque tum frigidioris naturæ, tum vitæ magis deſidioſæ eiuſmodi nota: ſiquidem adeps ex habitus frigiditate gignitur: corpulentia, ſiue carnis abundantia, ex ſanguinis copia naſcitur: mediocritas, temperatæ naturæ eſt nota. Et corpulenti quidem omnino plus adipis habent, quàm temperati. Nec tamen pro carnis ſemper portione adeps ſimul augetur. ſed alios habere plus carnis, alios plus adipis videas, aliis ambo pari modo ſunt adaucta. Et quibus quidem ambo pari modo ſunt aucta, his tantùm ſupra temperatam naturam humoris eſt, quantùm & frigoris: quibus autem plus eſt adipis, in his frigidi plus eſt, quàm humidi: æquè vt quibus caro eſt plenior, his humoris plus iuſto eſt: non tamen etiam frigoris. Cùm enim calori intra debitos fines manenti, boni ſanguinis accedit copia, neceſſe eſt, corpulentia ſequatur. Quantum autem ſupra mediocritatem eſſe ſanguis debeat, id quidem menſura & pondere, oſtendere non eſt: ratione tradere licet. quippe vbi nullum adhuc morboſum ſymptoma, craſſato corpori incidit, humoris abundantia intra ſanitatis interim eſt fines. Monſtratum enim nobis & in aliis eſt, non paruam in eo ſtatu, quæ ſanitas dicitur, neceſſariò ſtatuendam eſſe latitudinem: quin nunc quoq; in omni ferè ſermone noſtro apparet, qui temperatam, mediámque naturam, reliquarum veluti canonem ſemper ſtatuamus: quæ verò ex huius vtraque ſunt parte, intéperatas cenſeamus. quod vtique non faceremus, niſi in ſanitatis ſtatu, maioris, minoríſque ratio inueniretur. Eſt enim alia ſanitatis, alia morbi intemperies. morbi quidem, ea quæ à media temperie longiſsimè abeſt: ſanitatis, quæ paulùm. Definire autem modum ne hic quidem menſura & pondere licet. cæterùm intemperamenti, quod intra ſanitatem habetur, ſufficiens nota eſt, quòd nulla functio animalis manifeſtè ſit adhuc læſa. Quantum igitur interuallum eſt inter id, quod perfectiſsimè functionem obit, & id quod manifeſtè actionem aliquam habet oblæſam: tanta eſt profectò & ſanitatis, & diſtemperantiæ, quæ intra ſanitatem conſiſtit, latitudo. Ab hac proxima eſt intemperies morboſa, cùm ſcilicet animal intemperamenti vitio ægrotat. Non enim huius tantùm noxa laborat, ſed etiam aliis affectibus non paucis, de quibus in iis, quæ de morborum differentiis ſcribemus, diffuſiùs agetur. Nunc redeundum ad diuerticulum eſt. Sicuti enim naturali calore optimam ſeruante temperiem, humidum

Corpulentiæ cauſa.

Sanitatis magna latitudo.

1. li. ſanit. tuẽdæ. & de opt. corpo. conſtit.

quod intra sanitatis terminos est auctum, non adipem modò in homine, sed etiam corpulentiam gignit. & adipem quidem parciùs adiicit: carnem verò multò liberalius auget: ita rursus, si humidum & siccum mediocritatem ad vnguem inter se seruent, calor autem in homine sit minor, necesse est huius corpus adipe, quàm carnis copia, magis abundet: at verò si calor augeatur, seruetque mediocritatem altera contrarietas, minus erit ei animali adipis quàm carnis. Sicut e diuersò, siquando pollet siccum, altera contrarietate medium modum seruante, & gracilius & durius corpus euadet. Hæc à me dicta sunt, patetque non solùm ratione mõstratum esse, quòd simplices in animalium corporibus intemperies habeantur, sed etiam quòd singularum manifestæ sint notæ: nec eæ modò in calore, frigore, mollitie, & duritie, sed etiam in reliquis omnibus habituum corporis differentiis. quarum de iis, quæ ex gracilitate & crassitudine spectantur, mox diximus: de reliquis nunc dicamus. Calida igitur & sicca intemperies hirsuta est: verùm ea in summo. Mediocriter autem, quæ calida quidem est, sed in altera contrarietate mediocritatem habet. *Similiter & quæ sicca quidem est, sed in calido & frigido, me-*

Ratio horum ex causis pilorum sequentibus apparebit.

dia est temperie: est enim ea quoque modicè hirta. Nuda pilis sunt frigida omnia temperamenta, siue ea mediocriter se habet, in humiditate, siue immodicè. cæterùm ad summum glabra *est frigida temperies & humida: minùs hac, quæ frigida est, sed* in altera contrarietate temperata: adhuc minùs, quæ frigida est & sicca. Quanquàm putet aliquis, sicut fieri non potest, vt in terra sicca herbæ nascantur, nutriantur, & incrementum capiant: sic nec pili in (sicca) cute. Est autem secùs: quippe terra, vt terra, sicca dicitur: cutis vt cutis. Itaque siccitas, quæ in terra est, maximè sine humore est: quæ verò in hominis est corpore, & eius similium animalium, nec humoris est expers, & maximè omnium ad pilorum generationem est idonea. Siquidem nec ex iis quæ silicea testa intecta sunt: nec crustatis veluti ostreis, locustis, cancris: sed nec ex iis, quæ in cauernis delitescunt, quales sunt serpentes: nec quæ squamata sunt, cuiusmodi sunt pisces, oriri pili possunt: sunt enim horum cutes, verè & in totum siccæ, ritu testæ, vel petræ. Cæterùm ex iis, quæ molli sunt cute, vt homo, quanto vtique siccior, calidiorque cutis fuerit, tanto magis po-

Pilorum cum herbis, cutis cum terra collatio.

test pilos gignere. Nam vt ab exemplo terræ, quod illi proponunt, non recedamus: herbæ nec in sicca & squalente admodùm terra nasci possunt: nec in humida & lacustri: verùm cùm

abſumi

abſumi cœperit redundantia humoris, tum enaſcuntur è terra: augentur autem largiùs, vbi hæc quoque ſicceſcit: modicè quidem in vere: celerrimè verò & plurimùm, ineunte æſtate. ſiccantur autem omnino arefacta terra, æſtate iam media: licétque tibi, ſi placet, nunc quoque, ſicuti in priore libro demonſtratum eſt, ver ipſum, propterea quòd ex temporibus anni maximè temperatum eſt, temperati corporis id aſsimilare cuti, potiſsimumque eius temporis medium. tum enim terra quoque ipſa, medio quodam ſtatu humoris, ſiccitatíſque eſt. Quod autem veris æſtati eſt proximum, id iam ſicciorem iuſto reddidit terram: hoc etiam ampliùs, æſtas inchoata. Quam igitur dico calidam & ſiccam cutem, hanc maximè terræ ſtatui adſimiles, qui abeunte ſit vere, vel ineunte æſtate. Nam media æſtate in ſummo eſt ſicca, perinde vt teſta, intectorum animalium tegimen: non vt hominum, ſuûm, aſinorum, equorum, aut alterius cuiuſquam eorum, quæ pilis veſtiuntur. Quare ſi cutem terræ comparare volunt, hactenus quoque rem conſentire cum iis, quæ priùs diximus, inuenient. Ipſi verò ſeſe ex homonymia non animaduerſa, fallunt. In ſicca enim & calida cute multos magnóſque naſci pilos diximus, nimirum vt de homine vel animali pilis prędito, nõ de oſtreis, aut cancris verba facientes. quippe per omnem cutem difflatur ſemper aliquid à calido, quod ſecum etiam interni humoris nonnihil aufert. Verùm in quibus humida cutis eſt, & planè mollis, qualis modò concreſcens caſeus, in his eorum quæ exciderunt, viæ per cutem non manent, partibus ſcilicet eius, quæ priùs diſsidebant, rurſus inter ſe vnitis. At in quibus dura eſt, non abſimilis caſeo iam coacto, perforatur quidem eorum quæ exeunt impetu: cùm autem rurſus vniri per ſiccitatem nequeat, meatus ipſos immutatos ſeruat: qui etiam perpetuo transfluentium ictu aſsiduè magis fiſtulantur. Si igitur quod transfluit, vel halitus vel humor purus ſit, halitui certè celer, minimeque impeditus tranſitus eſt: humor in exilioribus ſpiramentis nonnunquàm hæret: aliquid etiam intrò recurrere ad profundum cogitur. Sin veluti fuliginoſus craſſúſque & terreus vapor ſit, ſubinde contingit vt in anguſtis ſpiramentis impactus, nec facilè rurſum intrò redeat, nec vacuari poſsit. Hunc igitur alius rurſum è profundo ſubiens ferit, prorſumque impellit: tum hunc rurſus alter, atque illum alius: ac multos mihi eiuſmodi vapores fuliginoſos, alium ſuper alium, impactos, tempore complicari, coniungique intellige, ac vnum eiuſmodi efficere corpus, quale eſt ea,

Pilorũ generatio ex fuliginoſo & craßiore excremẽto tertiæ coctionis.

quæ foris cernitur fuligo: nisi quòd hic quantum spissatum est, tantum etiam per transitus angustiam stipatum, in angustam prorsus redactum est formam. Vbi autem tale corpus totum obstruxerit meatum, deinceps iam violenter ictum, à similibus sui, quibus exitus non est, excrementis, totum interim propellitur, adeò vt cute exire cogatur, iam lori formam adeptum. Adsimiles autem quod in meatu est impactum, herbæ, stirpísve veluti radici: quod verò ex cute extat, ipsi veluti stirpi.

Coloris pilorum causæ.

Fit autem niger pilus, cùm deusto vi caloris vapore, excrementum in exactam fuliginem mutatur: flauus verò, cùm vapor minùs torretur. quippe quod tum est impactum, flauæ bilis, non nigræ, feculentum excrementum est. Albus verò pilus ex pituita nascitur. Rufus sicuti coloris flaui albíque est medius: sic eius generatio ex pituitosæ, biliosæque fecis media quadam natura prouenit.

Pilorum crisporũ causæ. Absumptum à calore humidum naturale pilorũ contrahitur, & secũ terreas eorum partes quas colligat, contrahit.

Crispi pili fiunt vel propter siccitatem temperamenti, vel propter meatum in quo radicantur. & propter siccitatem quidem, ad eum modum quo corrigiæ, quę igni plus iusto siccãtur. Et quid corrigiarum meminisse est opus, cùm ipsos pilos, vbi igni propiùs sunt admoti protinùs intorqueri videas? atq; ita quidem omnes Aethiopes sunt crispi. At propter meatuum in quibus radicantur naturam, ad hunc modum, cùm exhalatio sæpe imbecillior est, quàm vt rectam viam sibi moliri posit, pro modo quo inflectitur, etiam meatum suum figurat: interim verò exhalatio satis valens est, sed duriore cutis natura, recta ferri regione prohibita, in latus flectitur: ita vt extrinsecus videre licet, non halitum modò, aut fumum: sed etiam flammam ipsam cùm sursum agi vetatur, diuisam vtroquè versus in obliquum agi. Sic igitur corporis exhalatio, vbi prorsum ferri prohibetur, obliquum sibi transitum sub cute molitur, donec longiore spatio * collectam aliquid eam vrgeat, & foràs flatu agat.

** Collecta uim adferat, & forás expiret.*

Est quando ambobus coëuntibus, & primæ exhalationis, quæ meatum finxit, imbecillitate, & cutis siccitate, obliquitas pilorum radicibus contingit. Quales autem in radice finguntur, tales rationabile est perpetuò fore. Neque enim durorum & siccorum corporum quippiam nisi priùs molliatur, fingi in rectum potest. Atque hæc quidem est pilorum generatio. Sequens est, vt causas omnium, quæ temperamentis in pilorum pro ætate, regione, & corporis natura, differentiis contingunt, dicamus. Ergo Aegyptij, Arabes, & Indi, omnes denique qui calidam & siccam regionem incolunt, nigros, exiguíque incrementi, siccos, crispos, & fragiles pilos ha-

bent.

bent. Contrà, qui humidam, frigidamque regionem habitant, Illyrij, Germani, Sarmatæ, & omnis Scythica plaga, modicè auctiles, & graciles, & rectos, & rufos obtinet. Qui verò inter hos temperatum colunt tractum, hi pilos plurimi incrementi, & robustissimos, & modicè nigros, & mediocriter crassos, tum nec prorsus crispos, nec omnino rectos edunt. Et in ætatibus ad eundem modum, infantium quidem pili, Germanis: florentium ætate, Aethiopibus: epheborum, & puerorum, iis qui temperatum locum incolunt, in robore, crassitudine, magnitudine, & colore, ad portionem se habent. In corporum quoque naturis ad ætatum, & regionum portionem pili se habent. Pueri enim admodùm parui, nudi sunt pilis: quod vtique nec meatus adhuc vllus illis in cute est, nec fuliginosum excrementum. Incipientes autē pubescere, paruos & imbecillos exigunt. At qui iam florent, valentiores, & multos, & magnos, & nigros habent: quòd & frequentes iam meatus iis sint facti: & fuliginosis excrementis, præ siccitate & calore abundent. Cæterùm pili, qui in capite, superciliis, & ciliis habentur: etiam pueris nobis innascuntur. Siquidem generatio iis est, non qualis herbis, sed qualis stirpibus, prima ratione à natura conditis, non temperamentum ex necessitate sequentibus: sicuti in libris de vsu particularum est mōstratum. Verùm hi quoque quòd quidem sint, id naturæ arti acceptum ferunt: quòd nigri, rufi ve, vel alio quouis sint colore, id ætatis temperamento omnino debent. Subrufi enim ferè sunt, quoniam quod in meatibus est impactum, nondum totum est nigrum: quippe cùm humiditas multa sit, & transitus facilis, & deustio imbecilla. Boni verò incrementi, & modicè crassi sunt, propter excrementorum quibus aluntur copiam. quippe ipsa pars corporis in qua fiunt, sicca est, tota nanque calua ossea est. Cutis verò quæ illi est circundata, tantò reliqua totius corporis cute est siccior, quantò etiam est durior. Ascendit tamen tum ab iis, quæ circa cerebrum sunt, tum verò ex toto corpore, fuliginosi excrementi non parua vis: quò fit, vt quale ætate florentibus totum est corpus, eiusmodi iam infantibus sit capitis cutis. Eoque rationabilius nonnulli procedente tempore calui redduntur: quibus scilicet à primo durior cutis erat. quippe monstratum priùs est, senescentium partes omnes siccescere. Fit autem cutis non paucis veluti testacea, vbi supra iustum fuerit siccata. in ea verò, sicut ex prioribus constat, nihil nasci potest. Itaq; etiā interna manuū, & inferna pedum, semper

Rufi in his pili à Solis uehemētis absentia candore, & albore per frigus adusto, Hipp. in lib. de regionibus, etc. è salsugine, Aristoteles problemate 2. sectione 8.

Quartum clima Galeno, Auerroi quintum, Manardo sextū probatur temperatum.

Lib. 11.

Caluitij causæ.

Cani à pituita fiunt putri: senectus enim quædam putredo est, Aristot. prob. pen. Alexander Aphr. 6. problematibus primis.

glabra, & pilorum expertia sunt: quòd siccissimus densissimúsque sit tendo is qui sub cute habetur. Quibus autem ad summam siccitatem, cutis capitis non peruenit, imbecilli his omnino, albique pili fiunt, quos vulgò canos appellant. Imbecilli quidem conuenientis alimenti penuriâ: albi verò, propterea quòd alimentum quo aluntur, veluti situs est pituitæ, quæ spacio computruit. Vbi enim meatus etiamnum manet, excrementum verò exiguum est, & lentum, ac languidè à calore propellitur, non dissimiliter putredini afficitur. Iam calui fiũt homines, cùm senescunt, à syncipite magis: canescunt magis à temporibus: quoniam illud omnium capitis partium est siccissimum, hæret enim cutis illic ossi nudo. Tempora verò humidiora sunt: quòd in his musculi magni sub cute habeantur, omnis autem musculus carnosus sit: caro, tum osse, tum cute humidior. Est autem ei quod dicimus, diligenter attendendum, ne imprudentes nosmetipsos fallamus: sicuti se fallunt multi ex iis, qui optimi visi sunt medici. qui si quem caluum viderint, statim huic siccũ esse totius corporis temperamentum putant. Neque enim simpliciter ita coniectare oportebat: sed prius illud definire præstiterat, humanum corpus in aliis æquabili per totum temperamento esse: in aliis, nec iis paucis, inæquabiliter esse affectum. cùm eorum aliæ particulæ mediocri & iusto sint humidiores: aliæ frigidiores: aliæ sicciores: aliæ calidiores: aliæ prorsus temperatæ, ac mediocres. Porrò huic maximè esse attentos conuenit, vbi corporis temperiem æstimamus. Quippe si totum corpus æquabiliter cõditum sit, omnémq; partium inter se competentiam in latitudine, longitudine, & altitudine seruet: potest vtiq; æquabiliter attemperatum esse id corpus. At si cui corpori, thorax, collum, & humeri maximi sunt, lumbi parui angustiq;, & crura gracilia atq; sicca, quomodò id dixeris omnibus particulis similiter affectum? Quin si crura ei crassa sint, & lumbi lati, thorax verò angustus: ne id quidem omnibus partibus æquabiliter est temperatum. Sunt alia corpora, quibus maximum est caput: alia quibus paruum, quale passeribus. Iam crura aliis blæsa, aliis vara. Artuum quoque extrema aliis gracilia sunt, aliis crassa. Et thorax aliis, vt dictum est, latus, aliis tabulæ ritu angustus, quos Græci σανιώδεις vocant. Vbi verò opertæ scoptulæ illis, sine carne nudæque planè sunt, & alarum more pronæ, nominantur à medicis eiusmodi naturæ Græcè πτερυγώδεις. Quantopere hæ sint vitiatæ, deperdito his paulò minùs omni interno thoracis spacio, quo pulmo, &

Nõ uti leonẽ ex unguibus, sic totius temperamẽtũ ex partis unius tẽperamento æstimabis.

Tẽperies æqualis uel inæqualis totius uel partiũ quarundam tantùm.

In corpore æqualiter temperato debet exquisita esse omniũ partium proportio.

Crura extrorsum & introrsum torta.

ἡ σανὶς ιδος, id est, tabula.

ἡ πτέρυξ υγος, id est, ala.

& cor sunt sita, neminem latet. Innumeræ verò aliæ particularum corporis planè affectiones sunt: vbi id à naturali analogia, protinus in vtero matris ad inæqualem intemperiem est mutatum. Minimè igitur in corporibus id genus ex vnica particula coniectandum de toto est. Neque enim hi qui mores ex ingenio corporis docere profitentur, simpliciter de omnibus pronũciant. verùm ipsi quoq; experientia docti, si quis impensè hirto est pectore, hunc audacem iudicant: sin cruribus est hirtis, salacem. non tamen causam etiã adiiciunt. neque enim cùm pectus habere leoni simile dicunt: crura verò hirco: iam primã causam inuenerunt. siquidem cur leo quidem audax, hircus verò salax sit, ratio etiam inuestigandum exigit: hactenus enim quod in re quidem fieri cernitur: dixere: causam tamen eius omisere. Cæterùm is, qui naturali speculatione est exercitatus, sicuti aliorum omniũ, ita horum quoq; causas inuenire tentat. propterea enim ꝙ inæquali partium temperamento sunt, non leo modò & hircus, sed etiã cæterorum pleraque animaliũ, idcirco ad alias actiones aliud est pronum. Ac de his quidem Aristoteles commodè tractauit. Sed quod ad rem propsitam est vtile, id iam apparet: hominum scilicet temperamenta considerantibus, singulas partium per se examinandas esse. Nec si cui thorax hirsutus est, huic totum corpus calidius, sicciusq; ex necessitate putandũ: sed plurimum in corde caloris esse, eoq; audacem: posse verò aliquando etiam huius ipsius rei occasione accidere, quò minùs totum his corpus similiter calidum siccumq; sit: quòd scilicet plurimũ caloris sursum huc spirauerit, atque in partem continentem euacuatum sit. Nam si tota corporis temperies est æqualis, erit his statim thorax ipse vniuersus latissimus, venæ amplæ, arteriæ magnæ, eædem maximè vehementissimeque pulsantes, tum plurimi per totum corpus pili: atque hi quidem in capite plurimi incrementi, nigri & crispi, vtique in prima ætate: procedente verò tempore caluities excipiet. quinetiam eiusmodi hominibus cũ æqualiter sunt attemperati, & robustum, & exactè deliniatum, & musculosum totũ corpus erit: tum cutis nigrior, durior, atque hirsutior. Ad eundem modum, si contraria omnia in thorace sint, ac æqualis in toto corpore temperies vigeat, id est, si humidiores & frigidiores vniuersæ corporis partes sint, thorax quidẽ angustus, & glaber erit: sicuti etiã totũ corpus pilis nudũ: cutis verò mollis & alba, capilli subrufi, potissimùm in iuuentute. hi in senectute non caluescunt, timidique statim & ignaui,

Aristotelis liber est de physiognomonia.

Libro de physiognomonia, et in historia animalium.

Signa temperaturæ calidæ æqualis.

Signa temperaturæ frigidæ æqualis. Hæc etiam in arte medica.

ui,

Artus seu cōla, sunt brachia, & tibiæ totæ.

Pergamus Asiæ minoris urbs, Galeni patria, ad clima quartū.

Sub æquatore & ad tropicos calor à sole uehemēs Versus Septētrionē frigus ob solis recessum urget.

Sectione problematū.14. Aristoteles cap.1. lib. 4. meteoron.

Aristot. problemate 7. et 8. sectionis ultimæ.

Aër tamen calidus inspiratus & partibus occurrēs, eas tandem mutat.

ui, & segnes: adde etiam, paruis venis, ac minimè conspicuis, & adiposi fiunt. Iidem neruis, musculísq; imbecillis, & artubus parum exactè deliniatis, & blæsis. At vbi varia partium tēperies est, ex vna earum pronunciare de toto corpore non licet, sed adeundæ singulæ sunt: æstimandumq; quo temperamento vētriculus, quo pulmo, quo cerebrum, ac reliquarum per se vnaquęque seorsum sit. Atque hæc quidem ex functionibus noscenda: cùm nec manuum cōtrectatione, nec oculorum inspectione inuenisse temperiem eorum sit. simul autem pensitandus & continentium ea partium affectus est, quarum omniū extrema est cutis. hæc in nostra regione, quæ vtique temperata est, subiectarum partium naturam prodit. quanquàm nec in ea simpliciter loquenti, omnium: sed duntaxat earum, quæ similem habent cuti temperiem. At in his quæ sub Vrsa & sub Meridiæ sunt locis, quoniam corporum quæ in altero sunt, calor in altum à circundante extrinsecus & vincente frigore, est fugatus: alterorum in cutem, ab externo calore attractus prodiit, non potest ex eo affectu, qui in cute cernitur, internarum particularum temperies clarè discerni. quippe corporis temperies, in regionibus iis quæ à tēperie recesserunt, inæqualis visitur, externis scilicet, internísq; partibus ad eundem se modum non habentibus. Gallis enim & Germanis & omni Thracio ac Scythico generi frigida, humidaq; cutis est: ideoq; etiam mollis, alba, & pilis nuda. Omnis verò naturalis his calor in viscera vnà cum sanguine confugit: vbi dum agitatur, & premitur, & feruet, iracūdi, audaces, & pręcipitis consilij redduntur. Aethiopibus verò & Arabibus, omnibus deniq; iis, qui ad meridiem incolunt, natura cutis ex ambientis æstu & naturali calore foràs acto, vsta, dura, sicca, & nigra redditur, toto corpore naturalis quidem caloris exiguam obtinente portioné: sed alieno atq; adscititio incalescente, quippe id quoque ab Aristotele in multis est traditum. estq; illi, si alteri vlli attēdendum, ac in singulis corporibus æstimandū, suóne & proprio, an adscititio calore incaleāt. Quæ enim putrescūt omnia, adscititio calore sunt calida, proprio frigēt: qui meridianam plagam incolunt, adscititio calore sunt calidi, proprio frigidi. Iam apud nos quoque naturalis calor hyeme est vberior, adscititius minor: æstate contrà, adscititius maior, naturalis minor. Omnia nanq; hæc definiat oportet, qui rectè temperamentum est cogniturus. Neque enim omnino si cutis nigrior apparet, iam totus homo calidior est: sed si ita est, cæteris omnibus

simili

ſimili modo ſe habentibus, ſiquidem ſi alter in ſole verſatus diutiùs eſt, alter in vmbra: illi nigrior, huic albidior cutis erit. verùm hoc ad totius temperamenti alterationem nihil facit. Ipſa nanq; cutis ſub ſole diutiùs habita, ſiccior: in vmbra, humidior euadet. non tamen naturalis temperies, vel iecinoris, vel cordis vel alterius cuiuſquã viſceris, ſtatim mutabitur. Optimum igitur fuerit, ſicuti priùs eſt dictum, cuiuſque ſeorſum particulæ temperamenti notas comparaſſe.

Partiũ corporis tẽperamẽtum, bonũ ex proba: uitioſum ex mala actione iudicatur.

Verbi gratia, ventriculi, ſi is bene concoquit, quòd temperatus ſit: ſi non bene concoquit, intẽperatus: ſi nidoroſos quoſdam vel fumoſos edit ructus, quòd igneus in eo calor & immoderatus ſit: ſin acidos, imbecillus & infirmus. Simili modo, ſi qui bubulam, & *omnia* quæ concoctu difficilia ſunt, concoquunt, eorum calor immodicus ſit: ſi qui verò hæc cõcoquere non valent. ſed ſaxatiles piſces, & talia concoquũt, infirmus.

Ructus duplicis per cibi in uẽtriculo corruptelã, paſſim Hipp. & Gal. meminerunt.

Vidẽdum autem hîc rurſum, num ſucci alicuius, qui aliunde confluat, culpâ, eiuſmodi ſymptoma ventriculo accidat. aliis enim ex capite pituita: aliis flaua ex iecinore bilis, in ventriculum confluit: rarum tamen hoc cernitur & paucißimis contingere. At compluribus à capite defluit pituita: atque id maximè Romæ, ac locis perinde humidis.

Hoc fuſiùs Gal. initio. li. 1. alim. Cap. 74. artis med. hoc latiùs exemplo uno docet Gal.

Cæterùm & quod rarò accidit, cõſiderandum, nihilq; pro ſuperfluo habendum, aut negligendum. Siquidem ipſe vidi, quibuſdam perquàm pituitoſis hominibus, *multam tamen in ventriculo colligi flauam bilem*, quam cùm ante cibũ aqua vinóve epoto, euomere debuiſſent, ſi quid ciborũ priùs quàm vomerent, guſtaſſent, & hos corrumperent, & capite dolerẽt: cùm hos quidã naturâ bilioſos eſſe crederent. quanq̃ eſſent toto corpore molles, & candidi, & glabri, & adipoſi, & venis ac muſculis parum conſpicuis: præterea exangues, nec tangentibus admodùm calidi. Vidi & qui bilẽ nunquàm vomuerunt, qui tamen & graciles, & hirſuti, & muſculoſi, & nigri, & venoſi fuerunt, affatimque calidi, ſi quis tangeret, videbantur. cuiuſmodi habitu Eudemus philoſophus erat.

Hi fuerunt muſculoſi, ſed minùs q̃ corpulenti.

Sed incidit hoc loco ſpeculatio quædam anatomica, id eſt, quæ ad corporũ diſſectionem pertinet, quam aliqui medicorũ ignorantes, ex ſymptomatum diſſonantia, magnoperè anguntur, dum parum intelligunt meatum illum, per quem iecur bilem in ventrem euomit, aliis geminum eſſe, aliis vnicũ: id quod in quadrupedum diſſectionib⁹ videre licet. Ac plurimum quidem vnicus is eſt, in id inteſtinum quod pylori, id eſt, exitus fundi ventris, & ieiuni medium eſt, inſertus: Græci medium id γαστρὸς ἔκφυσιν, quaſi

Meatus à fellis folliculo in uentrem pulchra obſeruatio.

Confluxus is per ecphysin fit in ieiunũ.

Celsus initio laudat Herophylũ & Erasistratũ ꝙ nocẽtes uiuos secuerint: hîc affectos Gal. uiuos negat secandos.

Methodus discernendi an meatus is duplex homini alicui uiuo sit, uel unicus.

quiddam è ventre enatum vocant. vel si geminus meatus sit, in ecphysin illam maior inseritur, minor in fundum ventriculi paulò suprà pyloron inuenitur: sed tamen in paucissimis, superior pars maior, inferior minor. Cæterùm quibus est maior, his in ventrem quotidie non exiguum bilis effunditur: quam & euomant ante cibos oportet: & nisi id faciant, læduntur. quibus autem vnicus est omnino meatus, his tota bilis confluit in ieiunum. quánam igitur ratione dignoscere hos licebit? neq; enim dissecandos esse viuos censeo. Primùm certè totius corporis temperamento, veluti paulò suprà est propositum: deinde iis, quæ infrà excernuntur. Eudemus enim biliosa mera perpetuò per sedem excernebat: vtpote, qui multam collegit bilem, cuius nihil in superiorem ventrem peruenit. Reliquis, qui scilicet & pituitoso erant corporis habitu, & bilem vomebant, his haudquaquam erat aluus biliosa: quippe cùm & minimum flauæ bilis gignerent, & eius plurima portio in superiorem ventrem perueniret.

De hac bile prasina Hip. cap. 7. lib. 2. prog. Gal. lib. 2. san. tuẽdæ de urina.

Tertium notæ genus in ipsis est vacuatis. Nam quibus in ventre biliosum excrementum gignitur, id porri virorẽ præfert. At quibus ex iecinore descendit, his vel planè flauum est, vel omnino saltem pallidum. Prætereà quibus in ventriculo bilis illa gignitur, quæ porri colorem imitatur, debet omnino his cibus fuisse non panis, non suilla caro, similéve aliquid: sed *necessariò aliquid, quod his calidius fuit, neq; id boni succi.* Quibus autem ex iecinore in ventrem defluxit, his flaua ea, pallidáve euomitur, etiam si boni in primis succi fuit quod sumpserunt: etiam si ad summum fuit concoctum. imò verò magis ipsis qui ad vnguem concoxerunt, flaua vomuntur: atque etiam magis his, qui diutiùs cibo abstinuerunt.

Horũ quædã per se, alia ꝙ siccant, calorẽ acuunt bilis autorem.

In his pisces saxatiles & cætera coctu facilia, facilè corrũpuntur.

Gal. initio aliment.

Quæ verò bilis porrũ refert, iis solis gignitur in ventre, qui vtique concoxerunt malè. Quinetiam solicitudo, ira, dolor, labor, exercitatio, vigilia, abstinentia, & inedia, succi flauæ bilis plus aceruant, propterea quòd plus eius succi in iecinore gignũt. Sunt igitur tum hæc certa indicia, tum ad hæc, quòd vbi siccum & igneum ventriculi calorem cõuersio ad biliosum sequitur, panis, & suilla, & bubula caro, commodiùs quàm saxatiles pisces concoquentur: cùm, si ex iecinore bilis affluat, ex comestorum mutatione nulla secutura sit concoctionis diuersitas. Atque his quidem discernitur, quòd non temperamenti, sed alterius cuiusquã gratia prouenit. Ad eundẽ modum si defluens à capite in vẽtrem pituita acidi ructus causa est, conueniet simili ratione hîc quoque à ventris proprio af-

fectu

fectu hanc diſcernere. Aequè verò & capitis dolores, ex propriáne eius intemperie, an propter ventris aliqua excrementa incidant, diſcernendi. Iam cerebrum ipſum cuius ſit temperamenti, per ſe æſtimare eſt ſatiùs, quàm ex corporis totius affectu. Ipſius autem per ſe conſideratio, ex canitie, catarrhis, tuſsi, diſtillatione, & ſaliuæ copia initur. quippe quæ omnia id frigidius, humidiúſq; eſſe doceant. Atq; his amplius, ſi ex leui qualibet occaſione, in hos deuenit affectus. At caluities ex ſiccitate prouenit: nigrorum autem & frequentium pilorum prouentus, æqualis in cerebro temperamenti nota eſt. Ergo ad hunc modum de temperamentis ineunda nobis conſideratio eſt, quamq; ſcilicet particulam ſeorſum perpendentibus, nec auſis ex vna pronunciare de omnibus: quod vtique *nonnulli* fecerunt, qui reſimos, humidos: aduncos, ſiccos eſſe dixerunt. Et quibus parui ſunt oculi, ſiccos: quibus magni, humidos. atque de hoc quidem parum inter eos conuenit. Alij nanque eorum, qui ſcilicet humidis particulis oculos adnumerant, vbi eos maiores vident, in iis humiditatem temperamenti pollere exiſtimant. Alij caloris vehementia, qui in prima formatione ſurſum confertim magis, copioſiorque ferebatur, non oculos modò, verùm etiam os ipſum & reliquos omnes meatus ampliores factos aiunt: ita non humiditatis id, ſed caloris indicium eſſe. Verùm ambo à veritate aberrant, vno *modo, eoque communi, quòd vnius particulæ occaſione* de toto corpore pronunciare ſint auſi: altero, quòd formatricis in natura virtutis, quæ artifex facultas eſt, & particulas ſecundum animi mores effingit, parum meminerunt. De hac nanque Ariſtoteles dubitauit, nunquid diuinioris originis ſit, atq; à calido, frigido, humido, & ſicco, res diuerſa: quò mihi minus rectè facere videntur, qui tam temerè de rebus maximis pronunciant, & ſolis qualitatibus formandarum partium cauſam aſsignant. rationabile enim eſt, hæc organa eſſe, formatorem alium. Sed & citra tam arduas quæſtiones, inuenire licet, ſicut oſtendimus, humidam, ſiccam, frigidam, calidamq; temperiem. Errant igitur qui propriis indiciis neglectis, ad ea quæ longè poſita ſunt, & magnæ quæſtioni fuerunt, atque ad hunc vſque diem optimis philoſophorum dubitata ſunt, conuertuntur. Neq; enim propterea quòd pueri naſis magis ſunt reſimis, florentes ætate magis aduncis: idcirco rationabile eſt reſimos omnes humidos cēſere: aduncos, ſiccos, ſed fieri poteſt, vt formatricis virtutis eiuſmodi opus ſit, potius quàm temperamenti. quòd ſi temperamēti eſt tota, at

Affectus proprij & per cōſenſum, primarij & ſecundarij differentia eſt in loc. affect.

Pars omnis à ſimilibus ſuæ temperaturæ cauſis promptè offenditur cap. 23. artis medicæ.

Simitas à fri. hum. naſi: aduncitas à cal. ſicco uidetur.

De oculis cap. 23. & 24. artis medicæ.

Ariſt. cap. 6. & 9. lib. 2. de generat.

certè eius quod in naso tantùm habetur, non eius quod in toto corpore, nota fuerit. quare frustrà illud prædicant: in siccis naturâ temperamentis nasum acutum, oculos cauos, tempora collapsa: quòd scilicet in affectibus iis quæ corpora liquant, atque suprà quàm par est, inaniunt, hæc contingant. sæpe nanque sic accidit, sæpe non ita: sed videre licet totius corporis habitum, & & mollem & pinguem, & album, & carnosum, cùm tamen oculi sunt parui, & nasus acutus. Rursus siccum, macilentum, nigrum, & hirsutum, vbi magni sunt oculi, & nasus resimus. Præstat igitur, siquidem de solo agitur naso, vt ex eo resimo humiditatem, ex eo adunco siccitatem coniectes: nec de totius animantis temperie ex his particulis pronuncies. Pari modo oculorum, & alterius cuiuslibet partis proprium temperamentum ex propriis indiciis, æstimare est satius: non de totius corporis temperie ab vna quapiam particula indicium sumi. cùm siue humoris vincentis, siue caloris, siue etiam amborum, cæsios oculos indicium statuere oportet, vtique proprij ipsorum sic, non omnium totius corporis partium, temperamenti documentum erunt. Neque enim si dura & macra crura sunt, omnino siccum est totius corporis temperamentum, alij nanque affatim carnosi, & pingues, & crassi, & prominenti ventre, & molles, & cādidi, etiam cum eiusmodi cruribus cernuntur: verùm si totius corporis temperies pari ratione se habeat, sicci omnino sunt, quibus macra sunt crura: humidi, quibus crassa. Præterea quibus acutus est nasus, aut aduncus, hi sicci: quibus resimus, humidi. Ad eundem modum de oculis, temporibus, cæteris denique omnibus particulis iudicandum. Quibus verò impar temperamētum est, nec omnium particularum idem: alienum à ratione est, ex vnicæ particulæ natura, de omnibus sententiam ferre. porrò tale quippiam plurimis eorum imposuit, cùm non de hominum modò, sed etiam aliorum animalium totius corporis temperamento, ex indiciis, quæ in cute tantùm spectantur, iudicium ferre sunt ausi. Neque enim si dura cutis est, necessariò siccum est animans: sed fieri potest, vt tantùm cutis sit sic affecta: sed nec si nigra hæc, hirtáve est, simili modo: nec si mollis hæc, depilísve est, humidum ex necessitate totum est animal. verùm si per totum æquabiliter est attemperatum, ratio est, vt qualis sit cutis, talis sit & reliquarum partium vnaquæque: sin inæqualiter, nō item. Quippe ostrearum totum corpus humidissimum est, cutis ipsa, siccissima. Est enim iis qua teguntur testa, cuiusmodi est nobis cutis. atque hinc illis Græcè nomen

Hæc facies in morbis acutis mala, Hippocrati initio Prog.

Ex unius partis temperamento totius tēperamentū ne pronūcia.

Causæ oculi glauci.i.cæsij. ca.26.& 27 artis medicæ.

Qui sint oculi cæsij doctè Thylesius in libello de coloribus.

Si omniū corporis partiū est temperamentū æquale, ex unius temperamēto reliquarum tēperamentū iudicare possis: si inæquale, non possis.

nomen, ὀστρακόδερμα enim nominantur omnia eiusmodi animantia, propterea quòd cutis eis ostraco, id est testæ adsimilis. Iam malacostraca, id est, quæ molli testa integuntur, veluti marinæ locustæ, & gammari, & cancri, cutem quidem habent siccam: reliquam vniuersam temperiem, humidam. Imò verò illud ipsum humiditatis in carne nonnunquam animalibus causa est, quòd siccam terrenámque portionem, natura his vniuersam circa cutem reponit. Non est igitur putandum, nec quòd cutis ostreis sicca est, ilico carnem quoque esse siccam: nec quòd hæc perhumida muccosaque est, iam cutem quoque eiusmodi esse. quippe æquum est quamque particulam ex seipsa dignosci. Ergo tum in his peccant ii, qui commentarios de temperamentis nobis reliquerunt: tum quòd id omittunt quod Hippocrates rectissimè admonuit, spectandum esse ex quibus, in quæ, mutationes sunt factæ. fit enim non rarò vt præsens nota prioris temperamenti sit, non eius quod in corpore nunc habeatur: veluti si quis annos natus sexaginta, denso pilo sit, non quòd calidus & siccus nunc sit, sed quòd anteà talis fuerit: consistunt autem ei priùs geniti pili. ad eum modum, quo herbæ quæ vere sunt enatæ, nonnunquam perseuerant æstate. Aliis enim spatio & paulatim contingit à plurima illa hirtitate mutari: labentibus scilicet præ nimia siccitate pilis. Aliis diutissimè pili permanent, vtique qui nec in processu temporis admodùm siccantur, & à primo valentem habuerunt originem: arborum ritu, quarum radices in terra valenter comprehenderunt. Caue igitur si quem pilosum admodùm videas, hunc statim melancholicum putes. sed si quidem floret adhuc ætas, nondum esse talem: sin iam declinat, melancholicum existima: at si senex est, non item. fiunt nanque melancholica temperamenta ex sanguinis adustione. cæterùm cùm id pati incipit, nō statim est percoctus: verùm hirtus abundè, qui calidus & siccus est, celeriter erit: si modò eorum, quæ proposita sunt, meminimus. non ilico melancholicus: quippe cutis densitas, crassiorum excrementorum transitum remorans, in temperamētis, quæ calida in summo sunt, comburi ea cogit. ita fit, vt tale iis nūc sit excrementum quod pilos creat, quale olim procedente tempore in vasis sanguinis est futurum. Tum hæc igitur omissa prioribus sunt: tum præter hæc, quòd ex natura excrementorum, indefinitè de temperamentis pronunciant. putant enim particularum temperiem. similem esse cum excrementorum natura. id verò vsquequaque verum non est: sed fieri interim potest, vt pituitosa

ὀστρακόδερμα, id est, testacea cute animalia.

Nota præsens prioris temperamenti sæpe est, non præsentis.

Pili penuria alimenti cadūt, ut in caluitio, Gal. lib. 1. comp. phar. sec. partes. & Alex. Aphro. initio ca. 122. lib. 2. feb.

Excremētum crassius tertiæ coctionis, est pilorum materia.

In summō. i. plurimū & quatenus tēperamēto animalis datum est, nō autem quātū ignis.

Excrementū præsens, temperamentum non semper certum indicat.

excrementa colligantur, nec tum humida fit particula: imò frigida omnino: humida verò non omnino. quippe cùm ficcam quoque esse liceat. Quod autem eis imposuit, facilè animaduertitur. non enim norunt, quòd ex cibis, nequaquam ex ipso corpore nostro pituita fit. quare nihil miri est, si vbi ingestos cibos, qui humidi fortasse naturâ sint, corpus non vincit, simile iis ipsum quoque excrementum creet. Non est igitur quòd opinentur, tanquam corpus siccum est, itidem excrementum quoque esse siccum. etenim si quis ab initio, sicciore frigidioréque temperamento statim fuit, is non melancholicus est, sed vtiq; ab excrementis pituitosus. quòd si ex habitus mutatione frigidus siccúsque est redditus, necessariò hic talis iam etiam melancholicus est: verbi gratia, si quis antè calidus & siccus ex sanguine vrendo *plurimam generauit atram bilem*. etenim is præterquam quòd siccus est & frigidus, protinus etiam melancholicus. Sin à principio frigidus & siccus fuit, habitus quidem corporis eius albus, mollis, depilis, venis articulísque parum expressis, gracilis, & tangenti *frigidus*: animus verò minimè audax, sed timens, & tristis: *non tamen excrementa huic melancholica* sunt. In his igitur omnibus peccant plerique medicorum, ex eo quòd proprias notas respuunt, atque ad ea quæ non perpetuò, sed frequenter accidunt, conuertuntur. Eiusdem erroris occasione, & *quod excalfacit, id etiam siccare omnino putant*: (hoc enim veluti coronide summáque vniuersi sermonis addito, secundum iam librum finire statui) quippe phlegmone obsessas partes calida perfundentes aqua, atque ita vacuari ab iis humorem cernentes, clarè indicatum arbitrantur, siccitatem omnino calori succedere: neque id modo vbi cum siccitate is, verùm etiam vbi cum humore est coniunctus. Cæterùm non est idem vel vacuasse ab aliquo humorem, qui locis quibusdam fit dispersus, vel propriam particulæ alicuius temperiem sicciorem reddidisse. siquidem inæqualis quædam in his, quæ phlegmone laborant partibus, intemperies est, similaribus scilicet corporibus à proprio temperamento nondum amotis, sed assiduè adhuc in mutatione atque alteratione versatis, omnibus nimirum interpositis inter eas spatiolis, fluxione refertis. Quæcunque igitur calida humidaque naturâ sunt, cum sic affectis admouentur: ipsa quidem superuacanea, quæ media similarium spatia occuparunt, euocant: corpora tamen ipsa tantùm abest vt siccent, vt etiam illis humorem adiiciant, ac ipsa quidem

veritas

Pituita ex alimenti quantitate, qualitate, &c. refrig. Gal. in nat. hum.

Excrementũ siccum quarumcunque partium, non solũ id quod humido & uaporoso opponitur, ut lib. Meth.

Habitus hîc pro natura & temperamento.

Signa frigidi sicci naturâ.

Fomentum calidum etiam humidum humorẽ tumorum præter naturam, in uaporem digerit: & ob id per accidẽs siccat, cùm tamen partes ipsas humectet, ut balneũ indicat, lib. de sanit. tuenda, & methodi.

In phlegmone inæqualis intemperies.

Gal. de inæquali intemperie.

veritas ita se habet: demonstratio tamen (euidens) dictis requiritur. Verùm eam cùm & longiorem existimem, quàm vt huic libro inseratur, & auditorem desideret, qui medicamentorum facultatis sit non ignarus, in præsens differo. Cæterùm vbi in tertio libro, de omni temperamentorum genere tractauero, ac de iis, quæ potestate calida, frigida, humida, siccaq; sunt, omnem methodum indicauero: mox integrum libellum scribere de inæquali intemperie decreui. Quippe sic absoluetur à nobis vniuersa de temperamentis disceptatio (tum ad libros de medicamentis, tum ad medendi methodum) non parum allatura commodi.

Galeni de temperamentis, Thoma Linacro Anglo interprete, libri secundi finis.

CLAVDII GALENI PERGAMENI DE TEMPERAMENTIS

LIBER TERTIVS,

Thoma Linacro Anglo interprete.

Anacephalæosis.

C quòd energiâ,siue actu calidorũ,frigidorum, humidorum & siccorum vnumquodque tale esse dicatur,uel quòd summam habet eiusmodi qualitatem, vel quòd vincit in eo id genus qualitatũ aliqua, vel quòd ad cognati generis mediocre aliquid,vel ad vnũquodlibet à nobis sit collatum, priùs est traditum. Monstratum prætereà

Hic liber tertius de temperamentis medicamen. quæ calida, frigida, humida, sicca potestate sunt. Potestate esse aliquid dicitur trifariã.

est,quemadmodum ea quis agnoscere exactè posʃit. Reliquũ est vt de iis,quę talia potestate sunt,disseramus: si tamen priùs explicuerimus,quid ipso potestatis nomine significetur. Est autẽ breuis eius & facillima & clara explicatio. quippe quòd quale dicitur,tale nondum est,sed potest tale esse, id hoc esse potestate dicimus:hominem,verbi gratia,qui modò natus fuit, rationalem: & auem volatilem:& canem venaticũ:& equum celerem.scilicet quòd eorum vnumquodque futurum omnino est, si nihil id ex-
1 trinsecus impediat, hoc ceu iam id sit, appellantes. Vnde (arbitror)hæc esse potestate,non actu dicimus:perfectum nanque est, ac iam præsens *ipsa energia* (*siue quod actu est*). quod verò potestate est,imperfectum,& adhuc futurum,atque vt fiat quidem id quod dicitur,veluti habile, non tamen adhuc est. Siquidem nec infans rationalis iam est, sed talis futurus. Nec qui modò editus est canis,venator: qui scilicet adhuc non videat: sed quòd venari queat, si ad iustum perueniat incrementum, sic nominatur. Ac maximè quidem propriè sola ea potestate esse dicimus, in quibus natura ipsa suopte impetu ad absolutionem venit,vtiq; si nihil ei extrinsecùs impedimento sit. Prętereà quæcunq; fientium, vt sic dicam,continentes materiæ sunt:nec refert continentes,an
2 conuenientes,proprias dicas:quippe cùm ex omnibus indicetur an quod propinquum est,quodq; nec alia intercedente mutatione sic dicitur:verbi gratia,cùm sanguinem potestate carnem appellas, quoniam minimam mutationẽ ad carnis generationem requirat. At non qui in ventriculo habetur concoctus cibus, continens carnis materia est, sed priùs sit sanguis oportet. Longiùs etiam absunt, maza & panis. quippe quæ vt caro fiant, tres sui mutationes requirant:cæterùm hæc quoque omnia, potesta-

Causa materialis propinqua est potestate effectũ. Causa materialis carnis propinqua. Remota. Remotior. Remotisʃ.

te

te caro dicuntur: etiam ante hæc ignis, aër, aqua, & terra: Etiam horum ipſorum communis materia. Atque hæc quidem omnia magis minúsve abuſiuè loquentibus nobis dicũtur. Primus autẽ modus, eorũ quę poteſtate eſſe aliquid dicũtur, maximè eſt prius. Proximus huic eſt eorum, quæ ſunt propinqua materia: veluti ſi fumidã exhalationem, flammã eſſe: aut halitũ, aërẽ poteſtate dixeris. Dicitur autem aliquando poteſtate eſſe, & quod ei quod ex accidenti dicitur, eſt ex aduerſo poſitũ: vt ſi carnoſi quis iuuenis in frigida lauationẽ, corpus eius ex accidenti, nõ ex propria poteſtate calfacere dicat. Ergo tot modis etiã poteſtate calida, frigida, humida, & ſicca dicentur. Dubitabitur quoque non abſurdè, cur caſtoreũ, vel euphorbiũ, vel pyretrũ, vel ſtruthion, vel nitrum, vel myſi, calida eſſe dicamus: rurſus lactucam, vel cicutam, vt mãdragoram, vel ſalamandram, vel papauer, frigida: vtrúmne ſub prædictis iam modis cõprehendantur, an alia quapiam ratione dicantur, quæ dicta nondum ſit. Bitumen nanque, reſina, & ſeuũ, & oleũ, & pix, calida poteſtate ſunt, ꝙ vtiq; energiâ calida celerrimè fiant: etenim celerrimè inflãmantur. prętereà cùm corporibus noſtris admouentur, ea manifeſtiſsimè calfaciunt. At chalcitis, myſi, ſinapi, nitrũ, acoron, meon, coſtus, & pyrethrum, cùm nobis ſunt admota, calida vidẽtur, alia magis, alia minùs: non tamen ſunt idonea quæ in flammã vertantur. An igitur *ſeipſos fallunt, qui id ſolũ æſtimant? nunquid aliqua facilè in* flãmam tranſmutentur vel non? quos vtiq; nõ ſic, ſed an vertantur in prunã vel nõ æſtimare oportebat: cùm ſit pruna ignis non minùs q̃ flãma: hoc tamen diſcrimine, ꝙ aëre, vel aëreo quopiã in ignẽ mutato, flamma: terra, vel terrea re aliqua accenſa, fit pruna. Atq; hactenus quidem conſentire ſecũ ſermo omnino videtur: ſiquidẽ videntur medicamẽta ea, quæ vbi ignẽ attigerint, facilè accendũtur, nos quoq; excalfacere, niſi ſi quod propter craſſitiem intra corpus non facilè aſſumitur. Differetur enim de iis latiùs in libris de medicamentorum viribus. Quęcunque tamen medicamenta noſtrum corpus excalfacere videntur, ea promptè vertuntur in ignem. At quomodò igitur (inquiunt) tangentibus non ſentiuntur calida? hoc haud ſcio cur dicant. nam ſi energiâ ac iam nunc calidum eſſe prædictorum quidque diceremus, profectò mirari liceret, quomodò tangentibus non appareant calida: nunc quòd poſsint facilè calida eſſe, idcirco ea poteſtate talia vocamus. Itaque nihil miri, ſi eos qui ſe tangunt, nondum calfaciant: veluti enim nec ignis ipſe augetur, priuſq̃ victa ab

Tres (nã coctio alimenti in animalibus triplex 1. in uẽtriculo. 2. in hepate 3. in ſingulis partibus.

3 *Poteſtate. i. ui ſua, et per ſe aqua calida calfacit: frigida refrigerat. Hæc etiam per accidens ſeu per aliud & ſecundariò calfacit aph. 21. lib. 5.*

Ignis duplicis. i. flãmæ et prunæ diuerſa materia.

Calida poteſtate ad nos, ſunt calida ad ignem.

ab eo ligna ſint mutata,(quod aliquo temporis ſpacio omninò fit) ita nec animantium calor à medicamentis, niſi illa priùs ab ipſo ſint mutata. Quippe alio genere calefit is qui ab igne vel ſole intepeſcit: alio is qui à prædictorum quouis medicamentorum. illa nanque actu ſunt calida: medicamenta, nequaquam. itaque nec calefacere nos valent, priùs quàm actu talia fiant. ac quòd actu talia ſint, id à nobis accipiunt: veluti ſicci calami ab igne. Ita verò & ligna ex ſua quidem natura frigida vniuerſa: ſed quæ ſicciora ſunt, & gracilia, ea facilè mutantur in ignem: quæ humidiora ſunt & craſſa, ſpacio egent maiore. Nihil igitur miri eſt, ſi medicamenta quoque primũ quidem in parua & tenuia frangi poſtulant: ſecundo loco, vt tempore aliquo, tametſi minimo, corpori noſtro quò calida fiant, ſint adiuncta. Tu verò ſi ea nec comminuta, nec priùs calfecta, calida tamen iam fieri cenſes, quid ſignificet, quod poteſtate calidum dicimus, parum mihi meminiſſe videris. ſic enim ea exploras, tanquam energiâ ſint calida. Sed nec illud mirum, ſi quo recalfaciant, calefieri ipſa priùs poſtulẽt: cùm idem fieri cernatur, & in lignorum exemplo. quippe hæc vaneſcentem aliâs, morientemque flammam tum ſeruant, tum verò augent, dum ab hac ipſa priùs calefiunt.

Cap. 11. lib. 1. ſimp.

Non eſt igitur alienum, calorem, qui in animantibus habetur, eiuſmodi medicamentis quaſi alimento quodam vti, quemadmodum ignis ligno. quippe id ita quoque fieri cernimus. Si verò perfrigerato corpori eorum, quoduis quantumuis diligenter comminutum inſpergas, prorſus non calefit. Proinde quæ refrigeratæ partes ſunt, eas eiuſmodi medicamentis plurimùm perfricamus, vnà calorem perfricando excitantes: vnà rarum, quod priùs frigore fuit denſum, reddentes: quò ſcilicet tum introrſum pharmacum penetret tum naturali animantis calori cõiunctum mutetur, ac calefiat. quippe cuius ſi particula quæpiam vel minima, calorem energiâ concipiat, hunc deinde in totum per continuitatem porrigat, perinde ac ſi ex parua ſcintilla tedam ſummo tenus accedat. ſiquidem hanc vniuerſam facilè depaſcitur ignis, nihilo ampliùs ſcintillam requirens. Ac quicquid quidem poteſtate calidum eſt, huic nondum in natura ſua calidum frigido præpollet: ſed in propinquo eſt, vt præpolleat, adeò vt breuem opem quò vincat, extrinſecus requirat. hanc illi modò frictio abundè præſtare poteſt: modò vel ignis, vel corporis alicuius naturâ calidi contractus. Non eſt igitur tam arduum rationem reddere, quid cauſæ ſit, cur alia protinus vt corpus noſtrum contigere,

Medicamenta à nobis calfacta nos recalfaciunt, et ueluti partes quædã fiunt caloris natiui. ibidem.

Lignum uiride ob humoris copiã tardiùs ab igni uincatur & aßimulatur.

contigere, recalfacere id posint: alia post longius id efficere spatium. quippe ex iis, quæ igni appropinquant, alia statim accenduntur, veluti elychnium, & tenuis teda, & pix, & siccus calamus: alia nisi diutiùs sunt admota, non vincuntur, sicut viride lignum. Illud potiùs definiamus, cuius vtique demõstratio, cùm de naturalibus potentiis agemus, tradetur: ex hypothesi nunc quoque propositorum causa, eo vtemur, quatuor nimirum dicẽtes totius corporis proprias facultates esse, vnam idoneorum tractricem, alteram eorum omnium retentricem, tertiam alteratricem, & quartam quæ alieni sit segregatrix, easdemque facultates effectus esse totius in quouis corpore substantiæ: quam etiam cõstare ex calido, frigido, humido, & sicco inter se mixtis, dicimus.

Facultates 4. naturales singularũ corporis partium.

Vbi igitur corpus vnaqualibet earum, quas in se habet qualitatum, corpus quod sibi admouetur, demutat, nec ipsum hoc casu, tota substantia existimandum est agere, nec quod ab ipso mutatur, posse ei adsimilari. quare nec vnquam nutriet quod ita mutatum est, id quod se mutauit. at si illud mutet, id est, si tota substantia operetur, vtique tum sibi adsimilabit, id quod mutatur: tum ab eo nutrietur. neque enim aliud nutrio est, quàm adsimilatio perfecta.

In tẽperamẽta est falcultatũ essentia, ut in natura diximus.

Nutritio uacuati repletio, lib. simp.

Quoniam autem hoc definitum est, inde rursus incipiendum. Omne animal conueniente sibi nutritur alimento: conueniens autem cuique alimentum est, *quicquid adsimilari corpori quod nutritur, potest.* oportet igitur toti nutrientis substantiæ, cum tota nutriti natura communio aliqua similitudóque sit: prorsus hic quoque non paruo excessus defectusque subsistente in ipsis discrimine, cùm alia magis consentientia, similiaque sint: alia minùs. proinde etiam alia conficiendi opere valentiore ac diuturniore, alia minore ac breuiore egent. auium caro, minore: suilla, maiore: bubula etiam hac maiore. Vinum verò vt adsimiletur, mutationem desiderat minimam: quò fit, vt tum nutriat, tum roboret celerrimè. Porrò id quoque in concoquendi instrumentris, ventriculo, iecinore, & venis prorsus aliquandiu traxerit oportet: in quibus scilicet præparatum, nutrire corpus iam queat. antè verò quàm in his sit demutatum, fieri non potest, vt animalis corpori sit nutrimentum: ne si per totum diem, ac noctem extrinsecus super corpus sit impsitum. multoque minùs panis, vel beta, vel maza, foris imposita nutriat. At quæ quidem adsimilantur, omnia nutrimenta vocantur: reliqua omnia medicamenta. Est porrò & horum natura duplex; quippe vel cuiusmodi

Coqui in nobis facilia sunt, tenuis essentiæ: difficilia, uiscosa, crassa. aph. 11 & 18. et 21. lib. 2.

sunt

ſunt adſumpta, eiuſmodi etiã permanentia, vincunt, corpúſque mutant ad eundem modũ, quo id cibos: atque hæc prorſus tum venenoſa, tum naturæ animalis corruptricia pharmaca ſunt: vel mutationis initium ab animalis corpore cõſecuta, deinceps iam putreſcunt, ac corrumpuntur: deinde corpus quoq; vnà corrumpunt ac putrefaciunt. ſunt autem hæc quoque noxia venena. Eſt his etiam amplius tertia medicamentorum ſpecies, eorum nimirum, quæ corpus recalfaciunt quidem, mali tamen nihil adferunt. Eſt & quarta eorum ſpecies, quæ & agunt, & patiuntur aliquid: ſed tandem vincũtur, planeque adſimilantur. accidit porrò his vt tam medicamenta ſint, quàm nutrimenta. Nihil autem miri eſt, ſi exiguum conſecuta momentum, aliqua maximam à priore natura mutationem habent. Cernuntur enim eiuſmodi multa in his, quæ extra nos ſunt. Siquidem in ea Myſia, quæ eſt Aſiæ pars, domus hac aliquando ratione conflagrauit. Erat projectum columbinum ſtercus, cui iam putri & excalfacto, ac vaporem edenti, & tangentibus admodùm calido, in propinquo feneſtra fuerat, ita vt iam contingeret eius ligna, quæ largè nuper illita reſina fuerant. media igitur æſtate, cùm ſol plurimus incidiſſet, accendit tum reſinam, tum ligna. hinc autem & fores quædam, aliæ quæ propè fuerant, & feneſtræ nuper etiam reſina illitæ, facilè ignem conceperant, atque ad tectum vſq; ſummiſerant. vbi autem excepta ſemel à tecto eſt flamma, celeriter in totam domum eſt graſſata. Hoc arbitror modo, aiunt & Archimedem hoſtium triremes vrentibus ſpeculis incendiſſe. Porrò ſuccenditur his promptè, lana, ſtupa, elychniũ, ferula: quicquid denique ſimiliter his ſiccũ, rarumque eſt. Flammam edũt & lapides attriti, atque hoc magis, ſi quis ſulphure illos illeuerit. Eiuſmodi erat medicamentum Medeæ, quippe quod quibus eſt illitum, omnia vbi in id incidit calor, accendit. conſtat id ex ſulphure & humido bitumine. Iam illud ceu rem mirandam quidam oſtentauit: extinxit lucernam, ac rurſus muro admoués, accendit: alter lapidi eã admouit. fuerant autẽ tum murus, tum lapis ſulphure contacti. quod vbi deprehenſum eſt, deſiit mirũ videri, quod oſtẽtabatur. Ergo omnia id genus medicamina perfectè calida adhuc non ſunt, aptiſsima tamen vt calida fiant. atque idcirco poteſtate calida dicuntur. Ac de iis quidem nulla eſt dubitatio: ſed nec cur vinum bibitum quidem valenter corpus calfaciat: cuti autem impoſitum non calfaciat. monſtratum enim ſuprà paulò eſt, id non ſimpliciter vt calidum medicamentum

In Aſia ad Troadẽ, Myſia maior: minor, in Europa ad Thraciã, ſuperior & inferior Myſia eſt.

Specula urũt radio in ſubſtantia denſa collecto, & refracto in rẽ aduerſam: Phialæ aqua plenæ in auerſam.

Medeæ medicamentum.

tum

tum:imò vt conueniens nutrimentum calfacere animal. tanquã enim ignis idoneum alimentum, ignem ipsum auget: ita quicquid corporũ naturâ calidorum proprium & naturale est nutrimentũ, id ea semper non solũ roborabit, sed etiam insitum eorũ calorem augebit. atque id quidem omnis nutrimenti communis effectus est. Vino autem præter cætera proprium, ac suum est, mutationis celeritas: ita vtique, vt tedæ, elychnio, stupæ, pici. iam verò ab ignis exemplo non digressi, admoneamus rursum de lignis humidis, quæ ipsa quoque ignis nutrimentũ sunt, cæterũ non statim, aut continuò. eoque sæpenumero ingni iniecta, non solùm flammam quasi sopiunt, sed etiam si imbecilla est & parua, corrumpendæ quoque eius periculum afferunt: sic profectò & in animalibus cibi, qui vti prorsus adsimilentur, & corpus nutriant, spacio egent, hi frigus vniuersi, potius quàm calorem afferre in præsenti videntur. Cæterùm calfaciunt hi quoque tandem, nõ secùs ac reliqui cibi, si semel vt corpus nutriant, sint consecuti. Omne enim nutrimentum, quatenus nutrimentum est, animalis calorem auget. At si deuoretur quidem vt nutrimentum, nec tamen superetur, id erit quod Hippocrates dixit, nomine quidẽ nutrimẽtum, re autem minimè. quippe cùm trifariàm nutrimentum dicatur, sicut ipse docuit his verbis: Nutrimentum est, & quod nutrit, & quod veluti nutrimentum est, & quod *futurum nutrimentum est. Quod vtique iam nutrit,* & corpori adiungitur, nec amplius futurum est, id propriè nutrimentum nominatur. idem verò & corpus quod nutrit, excalfacit: quod reliquorum neutrum facit: quòd scilicet propriè nutrimenta nõ sint: sed alterum eorum veluti nutrimentum, alterum tale futurum. Proinde nec vinum ipsum semper animal calfacit, æquè vt nec oleum flammam accendit, tametsi aptissimum est ignis nutrimentum. Imò si imbecillæ & exiguæ flammæ, cõfertim multum oleũ infundas, suffocabis eam, prorsusq; extingues, potiùs q̃ augebis. sic igitur & vinum vbi plus bibitur, q̃ vt vinci possit, tantũ abest vt animal calfaciat, vt etiam frigidiora vitia gignat. quippe apoplexiæ, & paraplexiæ, & quæ Græcè caros, & comata vocamus, & neruorum resolutio, & comitiales morbi, & conuulsiones, & tetani, immodicum vini potum comitãtur. quorũ vnumquodque frigidum est vitiũ. generatim enim quæcunque assumpta in corpus, vt nutrimẽtum calfaciunt, hæc interim frigefacere deprehendas: æquè scilicet, vt flammam ab eadem materia, non augeri modò, verũ etiã aliquando extingui.

Omne alimẽtum actu, calorẽ natiuum auget.

Cibi calidi et frigidi, dũ actu alũt, ãbo calfaciũt, sed illi magis, hi minus.

Nutrimẽtum actu, propriè est nutrimentum: potẽtiã autẽ propinqua & remota, impropriè Gal. lib. 1. facul. nat.

Agẽtis in passum debet esse certa quædã proportio.

Morbi cerebri & neruorũ frigidi, ex uino ob copiã non cocto in nobis.

Alimenta dũ actu nutriũt, calfaciũt magis & minus.

atque

atque hæc quidem omnia,tum iis,quæ de elemẽtis, tum iis quæ de temperamentis ſunt prodita, conſentiunt. Illud fortaſſe diſſonare videbitur,quòd ex iis,quæ vt nutrimentum comedũtur, aliqua cuti impoſita,hanc erodunt,atque exulcerãt:ſicut ſinapi, muria,allia,cepe. verùm hoc quoq; cum poſitis à principio hy-

Cauſæ 4. cur idẽ,ut ſinapi, ſumptũ et ad motum uires nõ habet eaſdem.Nã ſumpti alteratio, loci mutatatio, diuiſio cita fit. Miſtio cum aliјs.

potheſibus concordat. Etenim propterea quòd tum in ventre concocta : tum in venis in ſanguinem verſa, mutantur, alteranturque: præterea quòd vno loco non permanent : ſed in multas partes diuiſa,quoquouerſus feruntur. Adde & quòd non ſolùm multis ſuccis miſcentur, ſed etiam cibis, cum quibus ſumuntur. Ad hæc quòd celeriter eorum & concoctio , & partium ſeparatio perficitur:ita vt quod cõueniens in eis eſt, adſimiletur: quod ſuperuacaneum & acre , per aluum , vrinas , & ſudorẽ excernatur: propter hæc inquam omnia,quod foris impoſitum,exulcerat, id comeſtum non exulcerat : & ſi vel vnum quodlibet prædictorum his accederet , ſatis eſſet ad ea quæ foris ſunt integra ſeruanda, verbi cauſa, mutatio ipſa prima. Si nanq; non maneat ſinapi,quale extrinſecus fuit, cùm eſt adſumptum, manifeſtum eſt, nec vim eius manere cenſendum , quòd ſi tum dirimuntur eius partes,tum purgantur,multo vtiq; magis ſic cenſendũ: iam ſatis erat quòd nec eodem loci manet : cùm nec circa cutem aliquid efficere poſſe videatur,niſi diutiùs immoretur:ſed nec mixtio ipſa cum multis cibis parum momenti habet.ſi enim id citra alium cibum ſolum aſſumas , facilè intelliges , quantum moleſtiæ, & roſionis ventriculo ſit allaturum : quinetiam, ſi plurimo dulci admixtum ſucco, cuti id imponas, quàm nihil adferat incommodi.Cùm igitur prædictorum vnumquodlibet per ſe,ſatis prohibere poſsit,quò minus ſinapi, quòd foris facit, idem facere intus poſsit, multo (arbitror) magis vbi omnia ſimul coierint.nam & coquendo alteratur, & ſecernitur, & expurgatur, & cum multis aliis miſcetur, & variè diſtribuitur, & in omnẽ par-

Cacochymiæ cauſæ internæ intemperies: externæ ſumẽdorum, admouendorum , faciendorũ, educendorum quantitas,qualitas mala.

tem fertur,nec in vlla moratur. Quod autem ſi acrimoniã ſuam ſeruaret,interna quoque omnino exulceraret, ex iis, quæ ſponte accidunt vlceribus, intelligas.gignitur enim non raro aliis ex vitioſo cibo, aliis ex quapiam in ipſo corpore corruptela & putredine,vitioſus ſuccus,quam cacochymiam vocant:iis aliquando interiorum quoq; aliquid exulceratur:magna tamen ex parte cutis , quoniam in hanc excrementa quæ in habitum corporis colliguntur, natura expellit: multis & aſsiduis vlceribus afficitur:quippe cancri,phagedænæ,herpetes erodentes,carbunculi,&

li, & quæ Chironia & Telephia vocantur: milleque aliæ vlcerum generationes, ab eiusmodi cacochymia nascuntur. Neque igitur talium quicquam est dubitandum. Sed nec cur medicamentorum nonnulla, cùm nihil nos extrinsecùs offendunt, intrò assumpta, magnum afferant malum: aliqua rursus intrò assumpta, nonnunquam lædant, nonnunquam conferant: aliqua non solùm intrò assumpta, sed etiam extrinsecus applicata offendát: quippe vt semel dicam, nihil foris, intusque parem agendi facultatem habet. neque enim aut viperæ venenum, aut rabidi canis spuma, aut aspidis virus (quæ tamen si extrinsecùs corpori occurrant, offendere creduntur) parem vim habent, vel soli cuti applicata, vel intrò assumpta. Sed nec *illud est mirandum*, si certorum medicamentorum vis, ad profundum non peruenit: neque enim necesse est, vt omnia parem habeant vim. Quòd si ex *iis*, *quæ intrò* sumuntur, non pauca, certo tempore, & certa quantitate, & in mixtura cum cæteris accepta, conferunt, intempestiuè autem & largiùs, nec cum aliis admixta lædunt, ne id quidem dubitationem vllam disputationi pariat. Siquidem id tum cibis, tùm igni, tum verò omnibus, vt sic dicam, quæ corpori occurrunt, accidere solet. nam & mediocri nobis flamma, nonnunquam opus est, eaque vsi, plurimùm ex ea iuuamur. cùm tamen immodica flamma nos vrat. Ad eundem modum & frigidæ *potio quæ mediocris est, confert: quæ immodica est*, maximam adfert læsionem. Quid igitur miri est, esse medicamen aliquod adeò calidum potestate, vt si multum eius sumatur, ac in vacuum corpus inferatur, erodat prorsus, vratque? sin verò exiguum sit, & cum iis, quæ vehementiam eius remittant, coniunctum, non modò nihil incommodi afferat, verumetiam calfaciendo iuuet? Lachrymam enim vel Cyrenaicam, vel Medicam, vel Parthicam, ipsam quidem per se, citra incommodum, sumere non est: at si omnino exigua, vel cum aliis in tempore congruente sit sumpta, magnopere conducit. Atque ad hunc quidem modum, quæcunque corpus excalfaciunt, vbi mutationis principium in ipso, sicut dictum est priùs, accepere, recalfacere illud sunt apta: quæ verò refrigerant, veluti papaueris liquor, hæc à nostro corpore, ne vel paulùm quidem demutantur, sed ipsum statim vincunt, ac mutant, etiam si calfacta priùs dederis. est enim eorum natura frigida, quemadmodùm aqua. Quare illud rectè Aristoteli, sicut alia multa, dictum est, calidorum, frigidorum, siccorum, & humidorum corporum, quædam

Vlcera spontina interna ut in dysenteria, phthisi, & externa, in cute, à cacochymia fiunt.

Nihil sumptũ & admotũ pares agendi uires habet.

Causæ salubres fiunt insalubres quãtitate & qualitate, & tẽpore, quod omitti potest, quia in reliquis continetur, cap. 86. artis medicæ.

Prima putatur assa aromatica seu benium: reliqua, assa fœtida, Ruellius

Cap. 2. li. 2. de partibus animalium.

Aqua calfacta, non ex sua natura, sed ex accidenti calida: per se tamen calfacit.

quædam esse talia per se, quædam ex accidenti, sicut aqua per se quidem frigida est, ex accidenti verò aliquando calida: verùm acquisititius eius calor breui perit, naturalis frigiditas manet. Tanquam igitur calida aqua flammæ iniecta, eam extinguit: sic meconium si id quantumuis calfactum dederis, & calorem animalis perfrigerabis, & necis periculum afferes. Omnia igitur id genus medicamenta, si exiguè sint data, & vnà cum iis, quæ vehementiam frigoris eorum castigare valeant, nonnunquam vsum aliquem corporibus nostris præstant, quemadmodùm in opere de medicamentis dicetur. siquidem medicamen id quod Cantharidas recipit, hydericis prodest: tametsi cantharis ipsa, vesicam omnino exulcerat. verùm vbi per ea, quæ admiscentur, castigata est, ac corpori quod plurimo humore grauatur, tum offertur, illum per vrinas expellit. Maximè igitur est attendendum in omnibus, quæ potestate calida, frigidáve dicuntur, sintne ex natura eorum, quæ nutrire corpus possunt: an eiusmodi, quæ exiguum alterationis momentum nacta, deinde secundum propriam naturam alterata, corpus ipsum aliquo modo afficiunt. Tertio loco an nullo pacto ab eo quicquam alterentur. Si nanque ex nutrientium sunt genere, si quidem vincantur, calfaciunt: si non vincantur, refrigerant. sin ex iis sunt quæ exiguum quippiam alterantur omnino calfaciunt: si verò *ex iis, quæ omnino non alterantur, maximè refrigerant.*

Diureticis mistæ cantharides, salubres sunt hydropicis, lib. II. Cantharis solam uesicam ulcerat, initio lib. I. comp. phar. secundũ genera.

Durum siccũ est, molle humidum, si modicè caleat utrumque.

Attẽdere autem, vt dictum est, quàm maximè oportet, ac discernere, quæ per se sunt, ab iis quæ per accidens, non in calidis & frigidis modò, sed nihilo etiam seciùs in siccis & humidis: quippe aliqua talium, cùm siccam substantiam sint sortita, vbi largo calore sunt liquata, humiditatis phantasiam præbent, veluti æs, & ferrum: quædam per se humida, vbi in sincero frigore sunt morata, apparent sicca, sicut glacies. Minimè igitur de iis omnibus faciendum absolutè, & sine vlla exceptione iudicium est, sicut in superioribus monuimus: sed cum eo, vt quemadmodum sese in calore, frigoreque habeant, considerentur: siquidẽ si exiguo prędita calore, nihilominus humida cernuntur, talia esse ex propria natura sunt censenda, tametsi cum copioso calore sint sicca. quæ verò vel sub feruenti calore fluunt, vel sub puro rigore sunt concreta, ne horum quidem altera per se humida, altera per se sicca sunt existimanda. Ergo tum ad hunc modum distinguere conueniet, quæ per se sunt, ab iis quæ per accidens: tum ad hæc ipsa spectantibus, eorũ quæ potestate calida, frigida, humida, siccáve sunt,

Calidum, frigidũ, humidum, siccum. per se diuidi-

ſunt, iudicium faciendum: non enim ad id quod ſecundum accidens eſt, reſpicientibus, ſed ad id, quod ſecundum ſe eſt, id quod poteſtate eſt, iudicari debebit. porrò communis in omnibus vnaque iudicãdi ratio eſt, alterationis celeritas. At cùm calidum, frigidum, humidum, & ſiccum dicantur ὁμωνύμως, quòd ſcilicet alia per id, quod exuperat, alia quòd eam qualitatem à qua ſunt denominata, ſummam habeant, in vtrumcumque horum promptè vertitur, de quo agitur iudiciũ, tale poteſtate fuerit. Oleum nanque calidum poteſtate eſt, nimirùm quòd flamma facilè fiat. eodem modo reſina, bitumen & pix: vinum autem, quòd facilè fiat ſanguis: pari modo mel, & caro, & lac. atque hæc quidem totis ipſorum alteratis ſubſtantiis, nutrimenta ſe alterantium ſunt. quæ verò vnaqualibet qualitate alterantur ac mutantur, ea medicamenta tantùm ſunt. Medicamenta itidem ſunt, & quæ nulla ſubſtantiæ ſuæ mutata parte, ſed tota ſeruata integra, corpus ipſum afficiunt: cæterùm grauia & naturæ animalis corrumpentia: vnde & totum eorum genus deleterion & peſtilens dici reor. quippe hęc non eò minùs genere deleteria ſunt dicenda, quòd vbi planè minima exhibentur, nullam inferunt ſenſibilem noxam: ſic nanque neque ignis ipſe calidus ſit, neque nix frigida. nam horum quoque ſi quid prorſus exiguum eſt, nullum euidens in corporibus noſtris excitat affectum: quippe centeſima vnius ſcintillæ pars eſt quidem omnino genere ignis: cæterùm adeò nos non vrat excalfaciátve, vt corpori incidens, ne ſenſum quidem vllum ſui excitet. ad eundem modum frigidæ aſperginis centeſima portio non modò nihil offendat, aut refrigeret, ſed nec ſenſum ſui vllum præbeat. Nequaquam igitur ſic iudicanda deleteria ſunt: imò totius naturæ ſuæ contrarietate. Porrò iudicabitur contrarietas, ex ea quæ media intercedit mutatione. In elementis, verbi gratia, neque aqua mutari poteſt in ignem, neque ignis in aquam: ſed ambo in aërem, is verò in vtraque. at illa, in alterutrum nullo modo. Ergo continens, & ſine medio eſt aquæ mutatio in aërem, itémque ignis: non continens, ignis & aquæ in alterutrum. hæc igitur inter ſe contraria pugnantiaque ſunt. Non diſsimili ratione papaueris ſuccus, hominis corpori prorſus eſt contrarius, vt quod in eum quicquam agere, ne vna quidem qualitate poſsit, multò minùs tota ſua ſubſtantia poſsit: atque vnum quidem deleteriorum genus eiuſmodi eſt. Alterum eſt eorum, quæ ex noſtro calore momentum aliquod mutationis accipiunt, ac deinde in multifarias

...tur in calidũ, frig. & hum. ſicc. actu & potentia.

Calidi, frigidi, humidi, ſicci, æquiuocatio à nobis initio diſtincta.

Calida poteſtate ad ignẽ & hominẽ.

Quantitas ſola non mutat ſpeciem, ſed effectum.

Deleteria nõ quantitate, ſed totius naturæ ſuæ contrarietate cũ noſtra indicanda.

Elemẽtorum una qualitate conuenientium, facilis in ſe inuicem mutatio, aliorum tarda cap. 4. lib. 2. de generat.

alterationes vertuntur: quibus corrumpi naturam noſtram accidit. eiuſmodi enim omnia deleteria genere ſunt, etiam ſi propter exiguitatem nonnunquam nihil quod ſentiatur, efficiant. Ac quæ corporis naturam rodunt, putrefaciunt, & liquant, meritò poteſtate calida nominantur. Contrà quæ refrigerant, & ſenſum auferunt, torporemq́ue notabilem afferunt, frigida. Et priora quidem nihil non rationi conſonum, nec ipſa pati, nec in corporibus noſtris efficere videntur. ſiquidem calido corpori applicata, & mutationis momentum aliquod hinc adepta, partim eorum ad ſummam caliditatem, partim proueniunt ad putredinem. Iure igitur pro affectu quem ipſa conſecuta ſunt, etiam corpus animalis afficiunt. At quæ corpus, tametſi ipſa calida ſunt applicata, tamen refrigerant, non paruam dubitationem afferunt, vtrius potiùs naturæ ſint. nam ſi energiâ ſemel calida ſunt reddita, cur animal non calfaciunt? ſin nondum ſunt calfacta, quomodò apparent calida? ſoluetur dubitatio ſi diſtinguatur quod per ſe frigidum eſt, ab eo quod eſt ex accidenti, ita vtì Ariſtoteles docuit. perit nanque celeriter eorum, quæ ex accidenti ſunt calida, acquiſititius affectus: ita vt in priorem naturæ ſuæ ſtatum facilè reuertantur. Porrò in applicandis iis nobis quæ natura quidem ſunt frigida, ſed per accidens calida, duo hæc cõtingere eſt neceſſe, & vt acquiſititius eorum calor pereat, & propria eorum temperies, à noſtra nihil immutata, frigida perſtet. Et quid miri, ſi papaueris ſuccus, mandragora, vel cicuta, vel ſimilium aliquid, quanuis exhibeantur calfacta, paulò pòſt euadunt frigida? cùm idem patiantur, ptiſana, & lac, & far, & panis; vbi in imbecillum ventrem demiſſa, ab eo non ſuperantur. euomuntur enim non raro abundè frigida. Et quod iis maius eſt, quodq́ue Hippocratres notauit, pituita ipſa quãuis iam ſuccus ſit, atque ex cibis in ventre iam concoctis nata, nihilominùs frigida tangentibus ſentitur: neque id modò dum in ventre conſiſtit, ſed poſtquam à venis ipſis, purgantis cuiuſpiam medicamenti vi, eſt detracta. tametſi enim quàm tenaciſsima eſt, ac per vim ducitur: attamen ne ipſa quidem tractus violentiâ calfieri poteſt. Quid igitur miri, ſi etiam papaueris ſuccus, quòd naturæ noſtræ tam contrarium medicamentum eſt, quàm celerrimè refrigeretur, etiam ſi calfactus ſit exhibitus: refrigeret autem vnâ ſecum & corpus? quippe acquiſititium calorem non ſeruat, propterea quòd naturâ frigidus eſt. at quia eius ſubſtantia à nobis non alteratur, imò potiùs nos alterat, & mu-

De his ca. 14 lib. 5. ſimpl.

Frigida calfacta calore acquiſititio, mox relicto, naturalẽ frigiditatẽ reſumunt, & refrigerant, ca. 2. lib. 2. de part. animalium.

Pituita quãuis lenta, ſemper frigida eſt, præſertim uitrea.

Humores è corpore ui tractos incaleſcere. Hippoc. in nat. huma. Gal. etiã li. 2. loc. affe. & lib. 3. tẽp.

& mutat: idcircò nec à nobis quicquam recipit caloris, & pro sua natura nos afficit. itaque cùm frigidus naturâ sit, & nos vtique refrigerat. Nihil igitur in dictione nostra est dubitationis reliquum. Enimuerò quòd horum omnium, quæ frigida per naturam sunt, quicquid plus iusto calfeceris, ex propria id natura recedat, præterquàm quòd nullam dubitationem habet, etiam prædictis à nobis affert testimonium. sicut enim salamandra ad certum vsque terminum ab igni nihil patitur, vritur autem, si longiore spatio igni sit admota: sic & mandragora, & cicuta, & psyllium breui spatio igni admota, proprium adhuc temperamentum seruant, largiùs autem excalfacta, ilicò corrumpuntur, nec quicquam efficere, quæ priùs poterant, valẽt. *Ac talium quidem* omnium natura, hominibus maximè est cõtraria: (Sanè naturam cùm dico, vniuersam substantiam, ac temperiem, quæ ex primis elementis conflatur, significo, calido, frigido, humido, sicco) eorum verò, quę celerrimè nutriunt, conuenientissima. Reliqua omnia media inter hæc sunt, quorum alia magis, alia minùs agere ac pati à corpore nostro possunt. siquidem castorium, & piper agere magis in corpus nostrum, quàm pati ab eo valent: vinum, & mel, & ptisana, pati magis quàm agere. Etgo hæc omnia tum agunt circa corpus aliquid, tum verò patiuntur. Omnino enim vbi duo corpora inter se commissa multo tempore pugnant, certantque de alterando: vtrumque eorum tum agere, tum pati est necesse. fortasse autem & si non multo tempore id fiat, attamen agit etiam id quod vincitur, in id quod vincit: verùm ita exiguum, vt sensum effugiat. neque enim si acutissimo ferro mollissimam ceram toto die ac nocte incidas: fieri potest, vt non fiat manifestè obtusius. Ita nimirùm illud commodè dici videtur: Assiduo illisu durum cauat vndula saxum. quippe ita quoque fieri cernitur. cæterùm vno aut altero ictu nihil adhuc euidens videre in talibus licet: ex quo factum arbitror, vt quædam ab admotis sibi nihil prorsus pati, opinati nonnulli sint. & cedendum quidem est ita loquentibus. Sæpe verò nobis quoque ipsis ita plerunque loquẽdum est: nisi sicubi ad vltimum examen disputationem perducimus: quemadmodùm in præsentia facimus. Sic igitur ἀπάθειαν, id est, nunquàm deficientis affectionis dogma, iis vtique qui solùm id ratione ipsa æstimant, valente demonstratione non caret: non est tamen eius ad priuatas singulatim obeundas actiones vllus vsus. Si nanque adeò exigui affectus sint, quibus assiduè afficimur, vt nulli actioni sen-

Frigida plus iusto calfacta, naturam suam refrigerantẽ exuũt.

Salamandræ frigiditas igni diu resistit, tandem uincitur.

Naturæ significatũ maximè ꝓpriũ, ut initio de na. hu. diximus.

Deleterium medicamẽtũ, alimentum.

Cap.3.lib.3. physi. & alibi passim.

Omne agens in agendo repatitur, cap. 17. li.3. simpl.

Qui sanitatẽ exactè optimam recipiũt solã, nos õnes ἀπάθειαν, id est, perpetua passione affici censent.

ſibile,& manifeſtum incommodum afferant:facilè profectò cõtemnendi ſunt: atque ei qui affectus id genus nullos eſſe dicit, non repugnandum. Perinde igitur habet, & in iis quæ nutriunt, propè dixerim omnibus: quippe quæ ipſa quoque in corpus hominis aliquid faciunt: ſed nec ſenſibile aliquid prorſus, nec euidens: diuturna tamen eorum exhibitio, magnopere alterat,

Frigida humida ſitim ſedãt, ca.30. lib.1. ſimp. & ſomnum conciliant, Ariſt. lib. de ſomno & uigilia.

mutatque iam corpora. Sunt enim & quæ primo ſtatim vſu, manifeſtam alterationem ſuam indicent, veluti lactuca, quæ eos, quibus venter quidem æſtuat, manifeſtè refrigerat, atque à ſiti vindicat: quibus verò refrigeratus eſt, manifeſtè lædit. conducit verò & ad ſomnum non parum, neq; id alia ratione vlla, quàm quòd frigido temperamento & humido eſt. verùm ſic eſt humida, & frigida ad hominem, & alia quæ ab ipſa nutriri ſunt apta: ſicut viridia ligna ad ignem.

Cibi quidam ſunt medicamentoſi.

Quare rationabiliter cibi id genus vtrumque præſtant, & quòd veluti medicamenta corpus noſtrum afficiunt, & quòd nutriunt: toto quidem concoquendi ſui tempore, vt medicamenta: vbi iam nutriunt ac prorſus ſunt aſsimilata, tunc nihil ampliùs in nos agunt, ſed naturalem calorem augent, *ceu priùs eſt dictum*: quippe id omnium quæ nutriunt, commune eſt. Nec eſt quod miremur (ſi modò exempli viridium lignorum non ſumus immemores) eſſe aliqua, quæ priuſquàm adſimilentur & nutriant, dum adhuc concoquuntur, refrigerent: cùm adſimilata ſunt, ac iam nutriunt, calfaciant. Itaque vſus quoque talium omnium duplex medicis ſuppetit, tum vt ciborum, tum vt medicamentorum. Fac nanque mutata ſit alicui optima ventriculi temperies, ad calidiorem: is profectò quamdiu lactucam concoquit, refrigerabitur, & mediocritatem temperamenti aſſequetur: vbi verò ex ea iam nutritus eſt,

Cibi frigidi, ſubſtantiam caloris innati dum nutriũt, augent, eius qualitatẽ nõ intendunt.

inſiti caloris ſubſtantiam augebit. In eo igitur vel maximè ſeſe fallere videtur iuniorum medicorum vulgus, quòd ignorat in nobis aliquando qualitatem caloris intendi, aliquando ſubſtantiam eius augeri: tum quòd vtroque genere veteres calidius factum animal dicant: quando etiam calidius fit, ſiue calorem eius intendas, ſiue ſubſtãtiam, in qua prima conſiſtit, inaugeas. Finge nanque ex iis, quæ in animalis corpore continentur, ſanguinem eſſe per ſe calidum, aut, ſi magis placet, flauam bilem,

Sic pueri plus habent calidi innati, iuuenes calorem habẽt acriorem.

reliqua omnia ex accidenti eſſe calida: vtique quòd horum aliquam habeant partem, nunquid neceſſe erit animal bifariàm calidius eſſe, vel quòd plus calidorum ſuccorum ſit ſortitum, vel quòd calidiores eos habeat quàm antè? mihi planè ita videtur. Ad

eundem

eundem modum (arbitror) & frigidius erit bifariã, vel quòd plures illi succreuerint frigidi succi, ceu pituita, & nigra bilis: vel ꝙ eorum omnium modo non mutato, sola qualitas sit intensa. An igitur miri quicquam est, si corpus, quoad concoquitur frigidus natura cibus, sicut portulaca, & lactuca, frigidæ qualitatis non parum percipiat: percocto autem, ac iam in bonum sanguinẽ verso, calidi succi accessione, calidius quàm priùs euadat? Atqui si nihil horum, aut eiusmodi est, quod fieri nequeat, aut etiam adhuc mirum, desinant iam obstrepere, qui vnum eundemque cibum tum nutrimenti, tum medicamenti vsum corpori præstare negant. Tanquam enim si omnino non percoqueretur, perpetuò maneret medicamentum: sic, quum iam est percoctum, ambo efficitur. Pone enim prorsus non concoquatur lactuca: vel si mauis, succus ipsius, (quando is si liberaliùs sumatur, similem in homine cum papaueris succo effectum habet) nónne hoc casu medicamentum tantùm erit, an non? nemo (arbitror) de ea re dubitet. Ergo habet omnino lactuca & medicamenti facultatem: at verò habebat & nutrimenti: quippe quæ persæpe nutriit. ambas igitur facultates simul in se continet: non tamen similiter ambas ostendit. verùm vbi plus egit in homine, q̃ꝫ sit passa, medicamẽti potiùs indicat facultatẽ: vbi passa plus est quàm egit, nutrimenti. Nec mirum illud est, si lactucæ tum agere, tum pati contingit: quando ensi quoque, ceu paulò antè diximus, non solùm in ceram agere, sed etiam ab ea pati accidit. Cæterùm eò quòd multò amplius est quod agit, quàm quod patitur, alterum latet. At si durissimum illi ferrum admoueas, contrà magis pati, quàm agere tibi videbitur: tametsi agit aliquid tum quoque: sed vis eius negligitur præ exiguitate. Itaque de omnibus prorsus cibis, illud pronunciare non dubitemus, quòd non solũ à nostris corporibus pati, sed etiã agere aliquid in ea possunt: iam verò & de quibusdam, quæ planè scilicet & luculẽter videmus agere, quòd non tantùm cibi sint, sed etiam medicamẽta: & lactuca quidem tam cibus, quàm medicamentum frigidum est: eruca tam cibus q̃ꝫ medicamentũ calidum. quòd si castorium quoque spatio concoquitur, erit id quoq; simul nutrimentum, simul medicamentum calidum. ad eundem modum, sinapi & piper. Ex herbis quoque, anethum, & ruta, & origanũ, & pulegium, & calaminthe, & tymbra, & thymum: quippe hæc omnia, tum cibi, tum medicamenta calida sunt: priùs enim quàm in sanguinem sunt mutata, dum scilicet adhuc concoquũtur medicamenta: mutata verò

Aucta caloris natiui substãtia, non intensa qualitate.

Frigida quantitate sunt deleteria, nõ toto genere, ca. 18. lib. 3. sim.

Calida, frigi. hum. sic. quæ nos manifestè alterant, cibi sunt medicamentosi: tẽperata, solũ alimenta, initio primi alimẽt. Ciborum omnium natura.

Cibi medicamentosi calidi, priùs frigidi.

verò in ſanguinem, non vtique iam medicamenta, ſed nutrimēta: ſecunda nimirum nutrimenti ſignificatione, qua id ſignificatur, quod nondum eſt alimentum, ſed veluti alimentum. Ergo ſicut de lactuca paulò ſuprà fecimus, cùm duos ventres, alterum iuſto frigidiorem, alterum iuſto calidiorem finximus: ita nunc quoque in omnibus iis quæ poteſtate calida ſunt, proponamus eoſdem ventres. Ergo eum qui frigidior iuſto eſt, quoad in eo continentur, ac concoquuntur omnes id genus herbæ, calfaciunt, atque ad temperamenti æqualitatem reuocabunt, proderuntq; vt medicamenta: alterum verò qui calidus eſt, inflammabunt, ac magnopere lædent: atq; has quidem alterationes qualitate ſua inducent: nam omnino percocta, & mutata, ac in ſanguinem iam verſa, naturalis in animali caloris ſubſtantiam augebunt, non qualitatem intendent. In totum enim ſiue frigidus ſiue calidus poteſtate cibus ſit, poſteà quàm in ſanguinem conuerſus eſt, naturalem calorem ſimiliter augebit: quoad autem ad ſanguinis formam tendit, necdum planè ſanguis eſt redditus, refrigerat, excalfacitve animal, medicamenti ritu. Sanè omnis hæc diſceptatio ab vno principio pendet: quo magis ſeruandum id, memoriaque tenendum perpetuò eſt, cuilibet corpori proprietatem quandā temperamenti eſſe, quæ huic quidem naturæ ſit conſentiens, ab hac verò ſit diſſentiens: tum ſi quod conueniens ſibi eſt, in ſuam naturam tranſmutet, eo pacto caloris ſui ſubſtantiam augebit: ſin ipſum ſit mutatum, duorum alterū illi continget, vel vt calorem quendam conquirat, vtique ſi id à quo mutatur, excalfacit: vel proprium calorem amittat, ſi id nō calfacit. Liquet igitur ex iis, quòd eiuſmodi omnia, ex eorum ſunt numero, quæ relata ad aliquid dicantur: quum ad proprietatem mutantis naturæ, quicquid aſſumitur, vel nutrimenti, vel medicamenti, vel vtriuſq; rationem ſortiatur. Verbi gratia, cicuta ſturno nutrimentum eſt: homini medicamentum. rurſus coturnici veratrum nutrimentum eſt: hominibus medicamentum: ſiquidem coturnicum temperies adſimilare ſibi veratrum poteſt, quod hominum temperies non poteſt. Ergo manifeſtum iam arbitror factum, quòd iudicium eius quod reſpectu noſtri calidum, frigidum, humidum, & ſiccum dicitur, non ex iis, quæ extrinſecùs ſunt poſita: ſed ex iis, quibus ipſi afficimur, certum exactumque fieri poſsit: atque id tanquam primum, ac maximè ſit ſpectandum: deinde ſi res exigit, etiam quod ab externis petitur. Nam ſi euidens ad ſentiendum, & clarus ſit adhibiti me-

Obſerua.

Cap.2. lib.1. ſimpl.

Iudiciū de rebus è propinquo primùm: deinde, ſi opus eſt, è longinquo petatur.

dicamenti

dicamenti effectus, huic reliquis notis omnibus poſthabitis credendum: ſin debilis & obſcurus, aut etiam mixtus, aut vllam omnino dubitationem ſit exhibẽs: tum vtique ad externa omnia cõferentes, de eo iudicandum: ac neq; horũ quidem ad ea quæ lõgiùs abſunt, ſed quæ ab ipſa quæſitæ rei ſubſtantia ſunt deſumpta. *Verbi gratia, ſi oleum calidũ eſt,* non id inde ſpectabitur, ꝙ glutinoſum, aut pallidũ, aut læue eſt: ſed quòd facilè *inflãmatur:* id nanq; erat illi calidũ poteſtate eſſe, quòd celeriter in energia calidum mutatur. Ad eundem modum & in corporibus noſtris, non vtique id expendendũ, an craſſarum partium, an tenuium, aut humidũ, aut læue, aut glutinoſum, aut pallidũ: ſed an calfaciat admotũ æquè verò an dulce ſit, an *aluum deiiciat,* an *ſanguinem,* ſi inſtilletur, *faciat in mixtione fluxilẽ:* quippe hæc quoque *ſuperuacua ſunt,* cùm *æſtimare liceat,* an calfaciat cùm admouetur. *Ergo* ſi *notabiliter* id, valenterq; faceret, quemadmodũ piper, vtiq; clarum id proculq; dubio eſſet: nunc cùm minimè valenter id præſtet, meritò in quæſtionem venit. Multò verò magis de roſaceo, & aceto dubitatur à medicis, atq; ambigitur, calidáne hæc, an frigida poteſtate ſint. Agendum igitur id eſt, vt in omnibus quæ poteſtate calida, frigida, humida, ſiccáve dicuntur, exactas aliquas, clarasq; diſcretiones inueniamus: ſicut antè de energia ſic dictis fecimus. Porrò incipiendum arbitror ab iis, *quæ euidẽtiſsima ſunt, quãdo in iis exercitatus, facilè cõſequetur* ea, quæ minùs ſunt euidentia. *Ergo* ſtatim vt corpori hoc vel illud medicamentũ, cibúſve admouetur, expers eſto omnis acquiſititij caloris vehementis, & frigoris. Quam enim in ſuperioribus determinationem iniuimus, cũ ſicca & humida corpora dignoſcenda propoſuimus, eadẽ nobis nũc quoq; in iis, quæ poteſtate calida frigidaque ſunt, non minùs erit vtilis. nam ſiue poteſtate frigidum, cùm id applicas, manifeſtè calfacias: ſiue calidum refrigeres, corpus primo occurſu qualitatis acquiſitæ, non eius, quæ propria eſt rei admotæ, ſenſu afficietur. Vt ergo admotæ rei vera ſinceraque natura exploretur, tepidum quoad fieri maximè poteſt, eſto: nec vllam extrinſecus notabilem alterationem valentis caloris frigoríſve ceperit. Ac prima quidem admoti medicamenti præparatio talis eſto. Applicatur autem, cùm eius vim exploras, non cuilibet corporis affectui, ſed ſimpliciſsimo, & quoad fieri maximè poteſt, ſummo. At ſi ſummi quidem caloris affectioni admotum, frigoris ſenſum excitet, erit profectò ſic frigidum. pari modo ſi frigido affectui appli-

Cap. 5. lib. 2. ſimpl. & ſequentibus.

De roſaceo cap. 21. lib. 1. 27. li. 2. ſim.

De aceto. ca. 17. & ſequẽtibus lib. 1. ſimpl.

Calidum, frigid. hum. ſic. cùm explorantur, qualitatis acquiſitæ ſit expers.

Tepida ſint quæ exploras.

applicatum:calidū statim appareat,id quoque erit calidū:sin vel calidæ affectioni calidū. vel frigidæ frigidum sentiatur, nō est ꝙ illud calidū,hoc frigidū omnino pronuncies. Est enim aliquando summi caloris affectus, quē mediocriter frigidū medicamen adeò non alterat,vt refrigerando, densandoq; summū extrinsecùs corpus,calorem intrò cōcludat,ac difflari vetet: indéq; affectum magis accendat. Ita verò & si quod frigido affectui admouetur,nullum afferat calorem:videndum est num id,cùm sit aliquid mediocriter calidum,nihil egit in affectū qui summi indiguit caloris. Ergo nec sic admoti medicaminis explorāda vis est, nec si ex accidenti aliquid efficiat,non per se. Iudicabis autem ꝙ ex accidenti aliquid facit,tū ex affectu ipso,tum tempore: ex affectu,si is simplex est,& vnus:at à tempore determinabitur iudicium ad hunc modum. *Quod protinus vt admotū est,calfacere,* vel refrigerare manifestè cernitur,id vtique & ex se, & per se tale fuerit,quod tempore id facit,fortasse ex aliquo accidenti huc est actū. Veluti iuueni quadrati corporis,tetano æstate media laboranti,frigida liberaliter affusa,caloris repercussum facit. Cęterum ꝙ *aqua frigida per se nō calfaciat,*ex primo eius occursu patet:sensum nanque inuehit frigoris. præterea cutim quoad ei affunditur,frigefacit:tum calorem,nec in omni corpore, nec dum affunditur,inuehit: imò tantū in iuuene quadrati corporis,& ęstate media, & *postq̄ à perfundendo est cessatū.* Sicut igitur frigida quibus incidit,hæc illicò perfrigerat,siue animata corpora sunt, siue nòn animata, siue calida, siue frigida: ita si quod esset tempus,vel corporis natura,vel affectus vllus,in quo *frigido* primo statim occursu caloris sensum inueheret, iure quæri posset, calfacerène,aut frigefacere per se nata esset: nunc autē cū omnia tum animata,tum inanimata protinùs,& perpetuò frigefieri ab ea cernamus:quibus autem insitus calor,veluti fons quidā ignis in visceribus est,his adhibita repercussum aliquādo caloris facit: rationabile arbitror ex accidenti, non per se talia calfacere. sed nec latet qua ratione illud accidat. Siquidē stipata, clausaq; corporis summa facie, repercussus, refractusq; fit caloris eius, qui à profundo ascendit,quiq; simul propter difflatus inopiā est aceruatus. simul propter frigidi circumstantis violentiā in altū recedit:simul ex succis istic habitis nutritur. Quippe vbi collectus,nutritusq; calor ad summa corporis violentiùs ruit, fit quidē caloris repercussus: indicium verò ac documentum, quòd frigida haudquaq̄ per se calorem auxit. nam per se quidem cutim perfrigera-

Cap. 3. lib. 1. simp.

Sine ulcere addit Hipp. aph. 21. li. 5.

Ratio prædicti aph. Hippocratis.

frigerauit: frigus verò eius, denſitas, & reditus caloris ad profundum ſunt conſecuti. Rurſus horum denſitatem quidem difflatus prohibitio: reditum verò ad interiora, concoctio, qui iſthic ſunt ſuccorum, eſt adſecuta. horum verò difflatus prohibitio, caloris colligendi ſuccorum concoctio, eiuſdem generandi fuit occaſio. Porrò horum vtrumque natiui caloris ſequitur auctio. Ergo intercedentibus & mediis vtriſque, frigida in animalis corpore, caloris aliquãdo excitat incrementum: per ſe, nunquàm: ſed non minùs eſt quando calor ex accidenti perfrigerat, vtiq; intercedente vacuatione, ſicut perfuſio phlegmonen. Cùm enim ex calida fluxione phlegmone conſiſtat, propria quidem eius curatio, vacuatio ſuperuacui eſt: vacuationi autem particulæ, quæ per phlegmonen excalfacta eſt, omnino ſuccedit refrigeratio. Ergo cùm duplex in iis, quæ phlegmone laborant, particulis affectus ſit, vnus quidem in quantitate, ex ſuperuacui naturæ modum exeuntis abundantia: alter in qualitate, qui ex caloris ſpectatur ratione, ſequitur prioris eorum curationem, etiam poſterioris curatio: fiuntque ex accidenti quæ vacuant, calentis materiæ remedia, & inflammationis particularũ refrigeratoria. Ergò tum hæc diſcernere oportet, tum id agere, vt pro modo ſimplicis affectus, etiam virium medicamenti inueniatur modus: verbi gratia, ſi calidus in ſummo affectus ſit, frigidum quoq; in ſummo medicamentũ paretur: ſin affectus à ſummo paulùm recedat, medicamentũ quoq; à ſummo paulùm declinet: ſi plus à ſummo calore abſit affectus, ad portionem abſit à ſummo frigore medicamen. Quippe ſi auſpicatus à tali coniectura examen eorũ ſis: faciliùs propriam cuiuſque inuenias vim. Ad ſummam enim in omni ſimplici affectu calido, quodcũque adhibitũ medicamen primo ſtatim occurſu frigoris ſenſum intulit, id frigidum poteſtate eſt. ac multo profectò magis, ſi poſt primam exhibitionẽ tale perpetuò manet. Quòd ſi calidum affectum prorſus ſanet, frigidum id ex neceſsitate fuerit. adhibendum verò eſt, cùm exploratur, omnino tepidũ, vt priùs teſtati ſumus. Vbi iam cognitũ eſt tale eſſe, deinde curationis cauſa petitur, rectiùs frigidum ſumitur: niſi ſi medicamen, ſummi ſit frigoris, morbus in ſummo caloris nõ ſit. Atq; hæc quidem diffuſiùs, tũ in opere de medicamẽtis, tum curãdi methodo tradentur: ad præſens illud ſaltem nouiſſe oportet, ſi quod calido, & ſimplici affectui adhibitũ medicamentũ, tum protinus, tũ toto deinceps tempore frigoris ſenſum, ac facilioris tolerantiæ, iuuamentique labo-

Morbos ex repletione cu rat uacuatio, & contrà, aph. 22. lib. 2.

laboranti affert, id frigidum necessariò est: tametsi in aliis nonnunquàm videatur calidum. Deprehendetur enim in illis, si diligenter exploretur, non vtique per se, sed ex accidenti excalfacere. cùm per se dicimus, vel primùm, vel nullo intercedente medio, omnibus eiusmodi verbis, idem potestate significamus. In quibus omnibus lectorem, in opere de medicamentis, propriis exemplis exercitabimus. Nunc recensitis iis, quæ antè iam dixi, proposito libro commodum imponere finem tentabo. Cùm nanque calidum corpus multifariam dicatur (nam & quòd summam eiusmodi habet in se qualitatem, ipsum scilicet elemẽtum: & quòd propter eiusmodi qualitaté pollentem, nomen est sortitum: adhæc quod collatum ad aliud dicitur, vel ad id quod mediocre eiusdem sit generis, vel quicquid sors tulerit) sic & quod *potestate calidũ est, energiâ verò nondũ* dici potest, intelligi, probarique multis modis oportet. Quò vtique minùs rectè si quid non statim inflãmatur, id aliqui ne vt ad nos quidem esse calidum potestate putant. Nam siue facilè concoquitur, & citò nutrit, erit vt ad nos calidum: siue admotũ veluti medicamentũ, *calfacit, erit id quoque, vt ad hominem potestate calidũ. Sic* nimirum & per singulas animalis species ipsum potestate calidum, siue est vt medicamentum, siue vt nutrimentum, ad illud tãtùm animal collatum dicitur. est enim ex iis, quæ ad aliquid referuntur, *quicquid potestate dicitur. quare & probatio quæ propria* est, melior vtique est, q̃ quæ ab externo petitur. Propria verò est vna in singulis, vtique si celeriter tale fieri appareat, quale id esse potestate diximus. Est enim potestate ignis, quicquid celeriter in ignem vertitur: potestate verò calidũ, vt ad hominem (est ex speciebus eorum, quæ ex eo quod in ipsis præpollet, dicuntur) quicquid homini applicatum, naturalis eius caloris vel qualitatem auget, vel substantiam. Eadem mihi & de aliis censeri dicta uelim, quęcunque scilicet potestate frigida, vel sicca, vel humida dicuntur: quum hæc quoq; partim veluti ad ipsa elementa: partim veluti ad ea, quæ ex præpollente sunt nominata, tum intelligi, tum explorari, tum doceri conueniat. Patet verò eum quoq; qui iudicat tactum, omnis acquisititij caloris & frigoris expertem esse debere, sicuti de medicamntis ipsis priùs est dictum.

Per se.

Epilogus.

Tertij & vltimi libri de Temperamentis finis,
Thoma Linacro Anglo interprete.

CLAVDII GALENI PERGAMENI DE INAEQVALI INTEMPERIE,

Thoma Linacro Anglo interprete, Liber.

INæqualis intemperies aliâs in toto animalis corpore fit: veluti in ea hydropis ſpecie, quam Græci ἀνὰ σάρκα vocant: & febribus iis, quas iidem Epialas appellant: fereque reliquis omnibus, exceptis quas hecticas nominant. Incidit autem & in vnaqualibet parte, quum ea vel intumuit, vel phlegmone, gangræna, eryſipelate, cancróve eſt affecta. Huc pertinet & qui elephas dicitur, & phagedæna, & herpes. Verùm hæc omnia cum fluxione conſiſtunt. Abſque autem materię affluxu ſolis partium qualitatibus alterandis, inęquales intemperies fiunt. vtiq; refrigeratis iis, aut deuſtis, aut immodicè exercitatis, aut feriatis, aut aliquid id genus paſsis. Iam ex iis, quæ foris corpori occurrunt, inæqualis intemperies gignitur, dum id vel frigeſit, vel caleſit, vel ſiccatur, vel humectum redditur. quippe hæ ſimplices intemperies ſunt, veluti in iis, quæ de tẽperamentis ſcripſimus, eſt monſtratum: compoſitæ ex iis aliæ quatuor ſunt, quum corpus vel caleſit ſimul & ſiccatur, vel caleſit ſimul & humectatur, vel refrigeratur ſimul & ſicceſcit, vel refrigeratur pariter & madeſcit. Quòd autem eiuſmodi intemperies ab æqualibus eo diſtent, quòd in omnibus intemperanter affecti corporis partibus æqualiter non inſint, id clarè liquet. Ergo quis ſit omnis inæqualis intemperaturæ generandæ modus, in propoſito libello ſtatutum eſt exequi. Admonẽdi autem ſumus, quò clarior nobis omnis diſputatio ſit, de omnibus corporis particulis, principio à maximis ſumpto, quæ ſcilicet ne vulgo quidẽ ſunt ignotæ. Siquidem manus, & pedes, & ventrem, & thoracẽ, & caput nemo eſt qui ignorat. Diuidamus autem earum rurſus vnamquamque in proximas ſui, quæ προσεχῆ Græcè dicuntur, particulas. Verbi gratia, eius in femur, tibiam, & pedem. Item totum brachium, in brachium, cubitum, & ſummã manum. Iam ſummæ manus ipſius propriæ particulæ ſunt, carpus, μετακάρπιον, & digiti. Digitorum verò particulæ ſunt, oſſa, cartilago, ligamẽtum, arteria, vena, membrana, caro, tendo, vnguis, cutis, adeps. Has autem diuiſiſſe in aliam ſpeciem non eſt: ſed ſunt ſimilares, ac pri-

Anaſarca ſeu leucophlegmatia, tertiá hydropis ſpecies.

Epiale poſteà & ca. 6. li. 2. feb.

Intemperies inæqualis cũ materia: ut in tumoribus præter naturam: & ſine materia.

Intemperies inæqualis ut æqualis, ſimplex eſt uel compoſita.

Intemperies inæqualis & æqualis quid.

Maximæ partes corporis 5 Hîc manus, brachium totũ: pes, crus, caput.

Tendonẽ ex neruo & ligamento miſcet Gal. 1. lib. de motu muſculorum.

mæ, exceptis tamen arteriis & venis. hæ nanq; ex fibris & membranis ſunt conditæ, veluti in tractandæ diſſectionis ratione eſt traditum. Quinetiam complura eſſe ſpatia inter ipſas primas & ſimilares particulas, atque iis etiam plura maiora minoraque inter ipſas inſtrumentales & compoſitas: aliqua verò & in vnaquaLibet ſimilari particula, veluti oſſe cutéque: hæc quoque omnia in iis, quę de adminiſtrandis diſſectionibus ſcripſimus, ſunt prodita. Ac quę mollia quidẽ ſunt corpora, ea quoniam ſibi inuicem incumbunt, interpoſita ſpatia latere conſpectum faciunt: quæ dura ſiccáque ſunt, in iis cernere ſpatia licet, ſicuti oſsium cauernulas. continent hæ naturaliter multum in ſeſe humoris, huiúſque craſsi & albi, in id comparati vt oſſa nutriat.

Lib. 2. in pilorum generatione, & 1. ſan. tuẽdæ.

Quæ in cute foramina ſunt, ea qua ratione fiant, in iis quæ de temperamentis præcepimus, eſt dictum. atque hæc monuiſſe neceſſarium erat claritatis cauſa eorum, quæ à nobis deinceps ſunt dicenda.

Corpus hîc pro parte aliqua fluxione tentata.

De inæquali verò intemperie nunc agendum, tum quænam eius natura ſit, tum quot eius generandi modi. Ergo quòd in omnibus particulis corporis quod fluxione eſt affectum, vnica temperies non ſit, priùs eſt dictum. verùm id commune omnis intemperamenti inæqualis eſt.

Phlegmones generatio.

differentiæ eius, ipſam corporum affectorũ ſequuntur naturã: quum aliter ſimplex caro, aliter vniuerſus muſculus impari temperamẽto ſit affectus. quippe calida fluxio, vbi in muſculũ procubuit, primùm maiores arteriæ venæq; opplentur, ac diſtenduntur ab iis minores: atq; ita res procedit, donec ad minimas ſit peruentum. in iis vbi valenter impacta fluxio eſt, nec ampliùs cõtineri poteſt, partim eius per ipſarum ora, partim per tunicas, collatum foràs tranſmittitur: tum verò ſpatia ipſa vacua,

Particulæ omnes partis fluxione tentatæ ab ea læduntur, ſed inæqualiter.

quæ inter prima ſunt corpora, fluxione implentur. Sic omnia ab humore, omniq́ue ex parte incaleſcunt, ac perfunduntur. ea ſunt nerui, ligamẽta, mẽbranæ, caro ipſa: anteq; hæc arteriæ, & venæ: quæ ſcilicet & primæ & præter cætera vario dolore afficiuntur. quippe interiùs à fluxione tum excalfiunt, tum diſtenduntur, ac diuelluntur: exteriùs nõ modò excalfiunt, ſed etiã premuntur ac

Cauſæ doloris uariæ.

degrauãtur. reliquæ particulæ aliæ cõprimẽdo ſolũ vel incaleſcẽdo, aliæ vtroq; genere laborant: adpellaturq; morbus ipſe phlegmone. eſt autẽ inæqualis intẽperies muſculi: feruet enim iã qui in eo eſt ſanguis. is ſecũ excalfacit primũ quidẽ ac maximè arteriarũ & venarum tunicas: mox verò omnia quæ extra has ſunt, quibus ſcilicet circumfunditur. Ita duorum alterum neceſſe eſt ſequi, vt ſi fluxio vicerit, corruptio ſequatur victorum corporum:

ſin

ſin fluxio ſit victa, vt muſculi ad naturalem ſtatum redeant. Eſto igitur prius victa fluxio,(rectius enim à melioribus incipitur) duplex hic incidit curationis genus: quòd vel digeretur quicquid humoris in particulam procubuit, vel concoquetur. verùm digeſtio optanda maximè curatio eſt:concoctionem hæc duo neceſſariò ſequuntur, puris generatio, & eius in aliquod ſpatium abſceſsio. Abſcedit aliquando in capacitatem, quæ propinquæ ſunt, tum maximam, tum minimè momentaneam, quod ſanè abſceſsionis genus optimum eſt: aliâs in non momentaneam quidem, non tamen maximam: interim in maximam, non tamen non momentaneam. Ac quæ in ventriculum incidunt abſceſsionum, optima eſt quæ *in* ſinum eius *inter*num abit :in quem etiam *plerunque* ſe aperiunt: mala verò quæ ſub *peritonæum*. *Pari modo in iis quæ* circa cerebrum exiſtunt, *bona eſt quæ in priores eius ventriculos abſcedit*: mala, quæ ſub inuolucra eius: item, quæ in poſticum eius ventrem ſe recipit. Qui verò circa coſtas abſceſſus colliguntur, hi in capacitates erumpũt thoracis:ac muſculorum quidem abſceſſus, ſub cutem:viſcerum verò, in arterias & venas, quas in ſe continent: vel in membranam qua operiuntur, quæ ipſis pro cute eſt. At ſi victæ à fluxione particulæ fuerint, in tantam deuenient intemperiem, vnde tum earum pereat actio, tum ipſæ ſpatio corrumpantur. porrò *deſinent tum primùm dolere*, *quum mutatrici quali*tati fuerint *adſimilatæ*. non enim quum mutata particularum temperies iam eſt, ſiue (vt ſic loquar) in ipſo mutatum eſſe dolent: ſed dum mutantur, ſiue in ipſa mutatione. quemadmodùm mirus dixit Hippocrates, dum alteraſcit ac corrumpitur natura, dolores fiunt. Alteratur autem, ac corrumpitur cuiuſque natura, quum vel calefit, vel frigeſit, vel ſiccatur, vel humefit, vel eius vnitas diſſoluitur: in iis quidem intemperamentis, quæ inæqualia ſunt, ex calefaciendo, vel ex frigefaciendo potiſsimùm: quippe quum efficaciſsimæ qualitates hę ſint: ſecundo loco è ſiccando, vel humectando: ex eſuriendo verò, vel ſitiendo, deficiente hîc humida, illic ſicca ſubſtantia. Ex vulnerando, & erodendo, & tendendo, & premendo, & conuellendo, vnitate ipſa ſoluendo. Ergo ſi calor ſanguinis in particula, quæ phlegmone laborat, mitis eſt, tum qui in toto animalis eſt corpore mediocriter attemperatus, non facilè vnà cum aflicta particula calefit: ſin vel ille feruet vehementiùs, vel qui per totum ſpargitur animal, biliosus eſt, ilicò totus ad calorem vertitur:

Fluxionis huius uel naturæ uictoria ca.7.li.1.feb.

Tumores præter naturam curantur reſolutione, ſuppuratione.

Cauitatem momentaneã facit actionis dignitas.

Abſceſſus minùs lethalis in cauitates facilè uacuandas.aph.8. lib.5.

Hæc omnia fuſiùs lib.4. ſympt.de.doloris cauſis.

Febris quibuſdã phlegmonis ſuccedentis cauſa.

multò verò magis ſicubi ambo concurrunt, vt & qui in phlegmone habetur, admodùm calidus ſit: & qui in toto eſt animante, bilioſus. Porrò calefit primùm qui in arteriis eſt ſanguis: quòd ſcilicet is tum naturâ calidior, tum verò magis ſpirituoſus ſit. poſt hunc verò, etiam qui in venis eſt. quòd ſi propinqua viſceri, cui plurimus ſit ſanguis, obſeſſa phlegmone particula fuerit: iam celeriùs cum hoc vniuerſus qui in animali eſt ſanguis, calore afficitur. Vnoque verbo, quicquid ex facili alterabile eſt, aut calidum naturâ, id à quouis calefaciente primùm excalfit. non ſecùs & ab eo quod frigefacit, quicquid facile alteratu eſt, vel naturâ frigidum, id primùm refrigeratur. Ac promptus quidem ad alterandum ſpiritus eſt, vtpote ex tenuiſsimis conſtans partibus. Calidiſsima naturâ meritò eſt flaua bilis: at frigidiſsima pituita eſt. Reliquorum humorum ſanguis, poſt flauam bilem maximè eſt calidus: ſicut nigra bilis poſt pituitam eſt frigida. Quinetiam alteratur flaua bilis leui momento, ex quouis in eam

Omnis ſubſtãtia tenuis faciliùs q̃ craſſa alteratur, cap.2. lib.1. feb.

agente: nigra ægrè alteraſcit. In ſumma, quicquid tenuium eſt partium, id promptè alteratur: contrà cui craſſæ ſunt partes, ægrè. Ita neceſſe eſt multifariæ phlegmonis alterationes incidant, propterea quòd multifariàm affecta ſunt corpora. Principio nanque ſuccus qui phlegmonem excitat, magis minúſve ca-

Putredinem humoris accelerantia.

lidus eſt: deinde ſucci putrefactio, pro ipſius natura reſpondet, non minimum certè, prout is magis minúſve eſt impactus. quippe quæ perſpiratu carent, celeriùs putreſcunt, veluti externis accidit omnibus: cæterùm cùm calida temperie ſunt & humida, tum vtique potiſsimùm. Iam ipſa phlegmone laborans particu-

Viſcera multi ſanguinis, cor & hepar.

la, vel propè, vel longè ſita eſt à multi ſanguinis viſceribus: totúſque ſanguis vel bilioſus eſt, vel melancholicus, vel pituitoſus, vel ſpirituoſus: atque hæc omnia magis minúſque. Quare neceſſe eſt multiformes fieri alterationes, ſiue alterum alteri ſit collatũ, ſiue idem ſibi. Fiunt hæ omnes inæquales corporis intemperies, maximè quidem inflammato eo qui in phlegmone eſt ſanguine: deinde eo qui in viſceribus habetur & corde. atque huius maximè eo qui in ſiniſtro eius ſinu eſt. In quem (ſicut in opere de vſurpandis manu diſſectionibus eſt dictum) ſi viuo etiam animante, nec adhuc febre tentato, demittere digitum velis, vehe-

Idem in li. de uſu pulſuum.

mentiſsimum deprehendes calorem. Quò magis veriſimile eſt, vbi totum corpus præter naturam incaleſcit, hunc maximè ſinum ad ſummum peruenire caloris: quippe quum tenuiſsimum maximéque ſpirituoſum ſanguinem habeat, ac moueatur perpetuò.

petuò. Cæterùm in febribus id genus omnibus, calefit quidem ſanguis aliquando vniuerſus, quicũque non naturalem illum calorem, qui ex humoris putreſcentia eſt obortus, cõcepit: non tamen aut arteriarum, venarúmve tunicæ, aut aliud vllum circumiacentium corporum prorſus iam temperamentum ſuum mutauit: ſed adhuc mutatur atque alteratur incaleſcens, ſiue (vt ſic loquar) calefiens. Quod longiore tempore hoc patitur, etiã vincetur aliquando, prorſuſque mutabitur, ita vt non ampliùs calefiat, ſed iam ſit præter naturam calfactum. Porrò terminus mutationis eſt, cuiuſque particulæ functionis læſio. ad quem vſque terminum omnis alterationis latitudo, via eſt in id quod præter naturam eſt, veluti mixtum communeque ac medium quiddam ex contrariis vtriſque compoſitum, ipſo naturali prorſus affectu, & eo qui iam planè eſt præter naturam. Ergo toto hoc tempore corpus incaleſcens, pro modo alterationis etiam ad portionem ſentit dolorem. Quum verò omnes corporis ſolidæ particulæ excalfactæ ad abſolutionem iam ſunt, eiuſmodi febrem hecticam Græci vocant, ceu non ampliùs iam in humoribus & ſpiritu, ſed in corporibus iis, quæ habitus rationem habent, comprehenſam. hæc doloris eſt expers: putántque qui ea febricitant, omnino ſe febre carere. neque enim ſentiũt eius calorem, omnibus ſcilicet eorum partibus æquè percalfactis. Sed & conuenit de iis, *inter naturalis ſcientiæ profeſſores, in iis quæ de ſenſibus produnt*. neque enim citra alterationem eſt ſenſus, neque in iis, quæ iam ad perfectionem ſunt alterata, dolor. Itaque etiam hecticæ febres omnes, tum ſine dolore ſunt, tum nec ſenſu ab his qui ipſis laborant, perceptæ. Non enim ex eorum particulis hæc agit, hæc patitur: quum omnes inter ſe iam ſimiles ſint redditæ ac vnicam habeant conſentientem temperiem. Quòd ſi alia earum calidior eſt, alia frigidior: at certè eatenus eſt frigidior, vt vicinam nihil offendat, alioqui ſic ſcilicet partes quæ pro naturæ modo ſe habent, mutuò ſe offenderent: vtpote quæ ſic quidem temperamentis diſsideant: caro nanque calida particula eſt, os frigidum. cæterùm tam harum partium quàm reliquarum omnium indolens inæqualitas eſt, modi exceſſus merito. Sic nanque neque aër qui nos ambit, priùs offendit, quàm ad immodicum calorem frigúſve eſt immutatus. cuius alioqui quæ in medio ſunt differentias, tametſi numeroſas, ac manifeſtum exceſum inter ſe habentes, citra noxam ſentimus. Ex iis ergo fortaſſe nec illud durius dici videatur, quod Hippocrates

Hoc clarius cap. 1. feb.

Hecticæ etymum cap. 9. 1. feb.

Partes ſpirituoſæ, carnoſæ, ſolidæ, æquè calidæ in hectica.

Alteratio parua, eſt indolens.

Morbus omnis ulcus Hippocrati.

Calidũ erodẽdo, frigidũ diuellendo soluit continuũ.

Gal.cap.1. li. 4.simpl.

alicubi ait, omnem morbum vlcus est. quippe vlcus vnitatis est diuisio. immodicus verò calor, ac frigus proximè accedunt, vt vnitatem soluant: plurimus quidem calor, dum segregat ac incîdit substantiæ continuitatem: summum verò frigus, tum stipando, tum introrsus pariter trudendo, quædam exprimit, quędam quassat. Atque hunc quispiam immodici caloris ac frigoris terminum statuens, fortasse non incommodè sentiat. Seu verò is, seu alius immodici excessus terminus est, certè consistere omnem immoderatum excessum in habitudine ad aliquid, iam liquet: non enim pari ratione à calidis frigidisque afficitur omne corpus, indeque fit: vt aliqua animalium conuenientes inter se succos habeant: aliqua non solùm non conuenientes, sed etiam qui se mutuò corrumpant: veluti homo atque vipera, quorum vtriusque saliua alteri est pernicies. Ita vtique & scorpium necaueris, si ieiunus illi inspueris. At non homo hominem morsu interimit, nec vipera viperam, nec aspis aspidem: siquidem quod simile est, id congruum amicumque est: quod contrarium est, inimicum ac noxium. Augetur enim quidque ac nutritur à similibus: perimitur ac corrumpitur à dissimilibus. Itaque etiã sanitatis tutela, per similia perficitur: morborum sublatio, per contraria. Verùm de iis alius est sermo. Hecticam verò febrem quæ iam habitum corporis occupauit, minimè sentit qui ea laborat. Reliquarum febrium nulla est quæ non à laborante sentiatur: sed aliæ magis, aliæ minùs ægrotanti sunt graues. sunt ex iis & quæ rigorem ingerant: fit enim id quoque symptoma, veluti alia multa, ab inæquali intemperie. Rationem tamen generandi eius in proposito libro tradere non est, priusquam de naturalibus facultatibus demonstratum fuerit, quot hæ qualésque sint, tum quid agere quæque sit nata. verùm in libris de symptomatum causis, de omnibus agetur. Sed reuertor ad inęqualis intemperamenti differentias. Nam quemadmodum ex phlegmone febris nascatur, tum quòd phlegmone omnis ac febris omnis, præter hecticas, ex morbis sint, quibus inæqualis sit intemperies, dictum iam est. Porrò accendi febrem & citra phlegmonen ex solis humoribus putrescentibus licet. neque enim ea solùm quæ inculcata sunt, & perspiratu prohibita, putrescunt, (verùm celeriter ea, maximéque) cæterum putrescunt & alia multa, quæ putredini sunt opportuna. dicetur verò de horum opportunitate alio loco. Iam alio quoque genere inæqualis oriri intemperies in toto corpore potest: modò fulginoso vapore

Naturæ quorumdam animalium contrariæ.

Rigoris causa cap.2. & 6. 2.feb.lib.5. sympt. & alibi passim.

Cap.5. & 6. lib.1.feb. & lib.de causis. morb.

detento:

detento: modò exercitationibus & plusculis laboribus calore adaucto: modò ab ira, quũ sanguis immoderatiùs feruet: modò ex deustione quauis externa incalescit. Porrò quòd etiam in his omnibus febribus, non secùs quàm in phlegmonis suprà est dictum, tum pro viribus effectricis causæ, tum pro corporis ipsius affectu, alij magis febricitent, alij minùs, alij haudquaquã, apertum esse arbitror. æquè verò & quòd intemperies ipsa nonnunquam spirituosam tantùm inuadit substantiam, nonnũquam ipsos etiam succos, clarum id quoque reor. Sed nec minùs illud quòd omnibus huiusmodi febribus si traxerint, hectica superueniet. Iamq; sermo noster propemodùm ostendit, inæqualem hanc intemperiem aliquando ex calida, frigidáve substãtia, quæ in particulam aliquam influat, accidere: veluti in his fiebat, quos phlegmone infestat. *Sæpe non ita, sed ipsa corporis temperie in qualitate mutata*: tum quòd alterantium eam, quædam ortum habeant ab ipso corpore, quædam extrinsecùs: vtique quum ex putredine tantùm aliqua, vel phlegmone excitatur febris, ab ipso corpore: quum ab vstione vel exercitatione, extrinsecùs. Dicetur autem & de his fusiùs in morborum causis. Tanquam autem ex deustione accenditur febris, alterato videlicet corporis temperamento: itidem nonnulli sæpe ex frigore refrigerati toto corpore vehementer sunt: aliqui verò etiam perierunt. Iam *quòd hi omnes etiam doleant, ne id quidem latét.* *Porrò* dolent & qui ex rigore ingenti vehementer perfrigerati, celeriter sese excalfacere properarunt: multique eorum quum subitò ac simul manus igni admouerunt, ingentem circa vnguium radicem sentiunt dolorem. Et quisquam quum tam luculenter videat intemperiem inæqualem doloris esse causam: etiam de internis doloribus dubitet, aut miretur, quo pacto citra phlegmonem subinde vel laxiore intestino, quod colon Græci vocant, vel dentibus, vel alia quauis particula homines doleant? Nam neque talium vllum mirabile est, nec quemadmodum simul rigeant & febricitent ægrotantium aliqui. quippe si pituitosus succus qui frigidus est, quemque Praxagoras vitreum appellat, & amara bilis quæ calida est, simul abundent, ac per sensibilia membra moueantur: nihil miri est vtrunque à cubante pari modo sentiri. neque enim si hominem sub sole feruido statuas, & aquam illi frigidam infundas, fieri potest, vt non simul & à sole calorem, & ab aqua frigus sentiat. verùm hoc casu ambo extrinsecùs sunt, nec paruis portionibus incidunt: in febribus verò, quas E-

pialas

Corporis afficiendi præparatio, maxima pars est generationis morborũ, ca. 6. lib. 1. feb.

Ca. 1. et 2. fe.

Cap. 10. & 11. lib. 1. feb.

Intẽperies æqualis à sola qualitate uel materia.

Causæ alterãtes externæ, internæ.

Hoc ad finem lib. 12. methodi.

De dolore colico lib. 12. meth.

Calor & rigor simul in omni corporis parte per Epialas, cap. 6. lib. 2. feb.

In accessionibus febrium calor & frigus, in partibus diuersis.

In febre Lipyria & ardentis quadã specie, interna semper urũtur, externa frigent.

Rigor sine febre quando, cap. 6. lib. 2. feb. & lib. 5. sympt.

Rigor sine febre ignotus priscis, lib. 5. sympt.

Epialus.

Libro de tumoribus præter naturam.

pialas vocant, tum ab interno, tum exiguis portionibus: eoque vniuersum corpus ambo sentire videtur. quum enim tenuissimis portiunculis aspersum per corpus tum calidum sit, tum frigidum: nullam sensilem alterius portiunculam ita paruam desumas, in qua non alterum sit comprehensum. In ipsa tamen accessionis inuasione, aliqui febricitantium tum rigent, tum verò febricitant, tum ambo sentiunt, frigus immodicum & calorem vnà: verùm non eodem loco, quippe quum possint quæ excalfactæ sunt partes, manifestè à refrigeratis discernere. nam intus & in ipsis visceribus calorem sentiunt: in externis partibus vniuersis, frigus. Tales perpetuæ febres sunt, & quæ Græcè Lipyriæ vocantur: præterea quoddam ardentium febrium perniciosum genus. Quod igitur in his, maioribus portionibus accidit, hoc in *Epialis contingit minutis.* Inæqualis nanque est & harum febrium intemperies: sed nec minùs reliquarum omnium, exceptis tamen hecticis. Quinetiam iis qui rigent, nec tamen febricitant, inæquale intemperamentũ est: rarũ tamen est id symptoma. cæterùm incidit tum mulieribus, tum quibusdã aliquando viris. Debet autem omnino deses præcessisse vita: aut certè ciborum copiam longiore spatio homo sumpsisse: ex quibus tardus, frigidus, crudus, & pituitosus nascatur succus: qualem scilicet Praxagoras vitreum existimat. Porrò antiquitus nemo (vt videtur) *ita est affectus*, vt qui nec adeò ociosi, nec in victus saturitate viuerent. Indéque factum est, vt scripserint antiqui medici, rigori febrem necessariò superuenire. Verũtamen tum nos ipsi, tum alij iuniorum medicorum non pauci, sæpenumero vidimus rigorem, quem nulla secuta sit febris. Porrò componitur ex hac intemperie, & ea quæ febricitantium est, Epialus: appello ita febrem illam, cui ambo semper accidunt: at in qua rigor quidẽ præcedit, febris sequitur, veluti in tertianis & quartanis, hanc Epialum non voco. Ita ex duplici inæquali intemperie Epialus componitur: etiam aliæ febres, præter hecticas, ferè omnes. Simili genere qui particulæ alicuius cũ tumore morbi sunt, hi quoque omnes perinde ac phlegmone, cum intemperamento inæquali consistunt, Cancer, Erysipelas, Carbunculus, Herpes, tumor, Phagedæna, Gangræna: quippe commune iis omnibus est, vt ex fluxione humorum sint orta. Dissident in eo, quòd alij ex pituitoso, alij ex bilioso vel melancholico succo, alij ex sanguine vel calido, vel tenui, vel bulliente, vel frigido, vel crasso, vel alio quopiam genere affecto fiant. declarabitur enim alio

loco de

loco de horum membratim differentia diligenter. Quod ad propositam disceptationem pertinet, hoc tantùm dixisse abundè est, quòd qualiscunq; est fluxio, eadem ratione quenque prædictorum affectuum creat, qua priùs ex calida & sanguinea phlegmonem gigni demonstrauimus. Sed non minùs etiam similarium, ac simplicium, primorumq; in iis corporum singula, sic à fluxione affecta, ad inæqualem intemperiem deuenient. Cęterùm extrinsecùs pro rheumatis ratione calfacta, refrigerata, siccata, vel humectata: penitùs & in profundo nondum similiter affecta. Quòd si tota per tota mutata alterataque sint: fiunt quidem ilicò à dolore libera: in difficili tamen sic constituta sunt statu. Hæc prænouisse his qui opus de medicamentis sunt percepturi, & post id medendi methodum, abundè mihi satis videtur.

Alteratio quando indolens.

Galeni de inæquali intemperie libri, Thoma Linacro Anglo interprete, Finis.

H

INDEX DVOBVS NVMERIS DISTINCTVS QVORVM PRIOR PAGINAM, POSTERIOR versum indicat.

Humidum

Pulmoni

INDICIS FINIS.

